

1961

1961. január 7.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug jelentését arról, hogy „Mind több a vegyes házasság tartományunkban. A statisztikai adatokból kitéjük, hogy 1958-ban 16 920 házasságot kötöttek Vajdaságban, és ebből 1700 vegyes házasság volt. Óvodáinkban mind több az olyan gyermek, akinek apja és anyja különböző nemzetiségű. Ha elemezzük az adatokat, akkor látjuk, hogy ezer különböző nemzetiséghez tartozó nő választott délszláv élettársat. Nemzeti kisebbséghez tartozó férfihez 800 délszláv nő ment férjhez. Ezzel párhuzamosan – ugyancsak 1958-ban – a hazánkban élő nemzeti kisebbségek közül háromszázan kötöttek egymással házasságot. A még nem teljes kimutatás szerint, az elmúlt év is azt mutatja, hogy mind gyakoriabbak tartományunkban a vegyes házasságok.”

Ugyanott felolvasták a Tanjug budapesti tudósítójának jelentését: „Megszűnt a bizonytalanság és a találgatás akörül, hogy milyen gyorsan és mennyi idő alatt fogják teljesen kollektivizálni a magyar mezőgazdaságot. A Párt Központi Vezetősége nemrégén közölte, hogy megérték a feltételek a kollektivizálás befejezésére. Ezt a határozatot a tél folyamán meg kell valósítani [...] Az agitátorok és a népnevelők ezrei özönlöttek szét a falvakba azzal a céllal, hogy »megtörjék« azokat, akik még nem határoztak [...] A falvakban vezérkarok alakultak, hogy a kollektivizálás útjára tereljék a parasztság hátramaradt részét is [...] A sajtó jelentéseiből látható, hogy sok földműves nem is várja a meggyőző csoportok magyarozatát, hanem azonnal aláírják a belépési ívet [...] Három évvel ezelőtt Magyarországon a földterületeknek valamivel több mint tíz százaléka volt szövetkezeti kézben [...] A most kezdődő kampány befejezésével a szövetkezetek tulajdonába kerül a területek közel 90 százaléka, s ez lesz a kollektivizálás vége is, mivel a többi föld az állami birtokok tulajdonát képezi.”

Zentán megnyílt a Forum könyvesboltja.¹

A zentai kiállítási teremben megnyílt a kishegyesi kerámiatelep kiállítása, amelynek január 22-ig 3927 látogatója volt.²

1. Th. M.: Könyvesbolt nyílt Zentán. MSz, 1961. január 8. 3. – 2. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. január 9.

Az Újvidéki Rádió baranyai tudósítója arról küldött jelentést, hogy „Horvátország magyarul területeiről sem feledkezik meg a Forum Könyvkiadó Vállalat könyvbusza. Már tavaly, horvátországi körútja során, ellátogatott Szlavónia és Baranya magyarul falvaiba, csak akkor nem ejtett útba minden községet, pedig a lakosság mindenütt lelkesedéssel várta. Idén Lászlóra és Harasztiba megy először, majd hatnapos horvátországi útja alatt betér Kopácsra, Várदारóóra és Bodolyára is. Talán mostani útja sem lesz sikertelenebb, mint a tavalyi, s bizonyára sok könyvbarát könyvespolca új könyvekkel gazdagodik. A horvátországi magyar iskolás gyerekek is rövidesen sok szép új olvasmányhoz jutnak. A horvátországi kultúrtaács ugyanis a napokban csaknem félmillió dinárt utalt ki az iskolai könyvtárak kibővítésére. A pénz nagyobb részén magyar nyelvű szépirodalmat, ifjúsági regényeket és mesekönyveket vásároltak”.

1961. január 12.

Az *Ifjúságban Tanulni akarok* címmel Dóró Sándor készített interjút az egyetemista Bosnyák Istvánnal.

1961. január 13.

A zentai kiállítási teremben Petar Mojak vezetésével beszélgetést szerveztek a kerámiáról, amelynek 12 résztvevője volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1961. január 14.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Budapesten január 18-án megkezdődik a Duna-bizottság rendes ülészsaka. A többi között megvitatják a Dunán tervezett nagy munkálatok terveit, a technikai, hajózási, pénzügyi és más kérdéseket. A jugoszláv küldöttséget az ülészsakon Slavoljub Petrović, a külügyi államtitkárság nagykövete, a Duna-bizottság elnöke vezeti.”

Beszámolt a Jugoszláv Népi Ifjúság Novi Sad-i községi szervezete aznapi értekezletéről is, amelyen „Majtényi András, a Népi Ifjúság községi vezetőségének titkára beszámolt olvasott fel az ifjúsági szervezet politikai és társadalmi tevékenységéről és a szervezeti problémákról. Elmondta, hogy a fiatalok érdeklődése társadalmi, politikai és gazdasági életünk iránt szinte napról napra növekszik”.

Florica Ştefan pedig az amatőrízmus számlájára élcelődött: „A napokban hírül adtuk, hogy Novi Sadon megalakult a Ben Akiba vidámszínpad [...] Most van alakulóban a harmadik is, amelynek a Teatar 61 – a hatvanegyes színpad nevet szánták. Ezt a színházat úgy képzelték el kezdeményezői, hogy az Ifjúsági Tribün alosztyályaként fog működni, és az lesz a hivatása, hogy amatőr alapon maga köré gyűjtse a város színházrajongóit [...] Az igazgatóbizottság egyik nemrégiben megtartott összejövetelén az egyik tag elmondta, hogy a darabhoz, amelyet ő kíván rendezni, nem felelnek meg az amatőrök, de a Novi Sad-i hivatásokat is gyengéknek találta. Helyettük fővárosi erőket szeretne igénybe venni, mármint Olivera és Rade Markovićot, valamint Mihajlo Viktorovićot. Erre a kissé szerénytelen kijelentésre egy tag megjegyezte, hogy ezek után már azon sem lepődne meg, ha a következő darabhoz Sophia Lorent, Tatjana Szamojlovát, Michéle Morgant és hasonló művészeket hívnának meg. Legyünk csak őszinték: vajon nem gyanúsak-e egy kissé az ilyen amatőr rendezők amatőr szándékai?”

1961. január 19.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban: „Vasárnap osztják ki a Híd irodalmi díjat [...] Tavaly alapította a kiadóvállalat ezt az irodalmi díjat, hogy serkentse írókat és megjutalmazza azt, aki az év folyamán a legértékesebbet nyújtotta. a díjat először Major Nándornak ítélték oda elbeszélés-kötetért. Az alapító elgondolása szerint a díjat évről évre más és más műfaj képviselője kapja, ha az év folyamán nem jelentkezik olyan rendkívüli mű, amely értékénél és jelentőségénél fogva megbontja ezt a rendet. Az idei bírálóbizottság tagjai, Gál László és Major Nándor kivételével, valamennyien esztéták. Az összetételből arra következtetnek, hogy az idén költő kapja a jugoszláviai magyar irodalom nagydíját.” > 1961. január 20.

1961. január 20.

Az > 1956. november 19-én letartóztatott és azóta fogva tartott Milovan Đilast feltételesen szabadlábra helyezték,¹ amiről a jugoszláv sajtóban még aznap közlemény jelent meg.² > 1961. február 13.; > 1962. április 7.

Dobrica Ćosić a *Telegram* című zágrábi folyóiratban kifejtette véleményét, hogy a köztársaságok közötti kulturális viszonyokban tapasztalható passzivitásért maguknak a köztársaságoknak a léte a felelős, mondván, a passzivitás témája „mindaddig aktuális lesz, amíg a köztársaságok léteznek”. Ezzel hosszas vita kerekedett a cikkekre válaszoló Dušan Pirjevec szlovén irodalomkritikus és Ćosić között. > 1962. február; > 1962. március 14–16.; > 1962. március

Jegyzőkönyv a Híd irodalmi díj bírálóbizottságának üléséről: „A Forum Kiadói Tanácsa által alapított Híd irodalmi díj bírálóbizottsága – Gál László, Juhász Géza, Major Nándor, Szeli István és Vukovics Géza – Gál László elnökletével megtartott ülésén határozott a 200 000 dináros díj odaítéléséről [...] Megállapította, hogy Ács

Károly *Csönd helyett vers* című kötete egyöntetűségével, modern hangolásával, művészi igényességével, lírájának gazdagságával, gondolatainak mélységével kiemelkedik a figyelembe vett művek közül, s ezért a Híd irodalmi díjjal Ács Károlyt jutalmazta.³

Az Újvidéki Rádió zombori tudósítója bejelentette: „A Járási Népbizottság kezdeményezésére új Duna-híd épül Batinánál. A szakemberek hamarosan elkészítik az új létesítmény tervét.”

Óbecseről közölték: „A Közművelődési Közösség vezetősége minapi ülésén határozatot hozott az amatőr színházak községi szemléjének ügyében. A szemlét február 24-én, 25-én és 26-án tartják. A legjobb együtteseket díjazják, és elküldik az április első felében Verbászon megtartandó járási szemlére.”

1. Dilas, Aleksa: *Hronologija života i rada Milovana Dilasa*. Beograd, 2007. – 2. MOL XIX-J-1-j-5c-002165-1961. – 3. *Híd*, 1961. 2. 99.

1961. január 21.

A Népi Ifjúság újvidéki szervezetének [„a múlt héten tartott”] XVII. évi közgyűléséről Végel László tudósította az Újvidéki Rádió ifjúsági műsorát: „Ezen a kétnapos összejevetelen számtalan problémát vetettek fel a fiatalok, így az iskolareform, magánlakások, a munkás- és parasztfiatalok problémáit [...] Akik figyelemmel kísérték az Ifjúsági Tribün munkáját, tudják, hogy ez a szervezet öt év alatt országos hírűvé vált. Szeptember óta azonban sokan feltették a kérdést, mi lesz veled, tribün, hisz csak a magyar szerkesztőség dolgozott, az is lehetetlen körülmények között. Jasna Melvinger, a tribün főszerkesztője elmondta, hogy a tribün februárban megkezdte munkáját. A régi vezetők jó része eltávozott, és új, tehetséges fiatalokat vontak be a munkába. Ez nem baj, mert csakis így maradhat meg és fejlődhet tovább a friss fiatalos szellem a tribünön. A másik újdonság az, hogy a tribün új épületet kap. Ezt már régen meg kellett volna kapniok, sajnos a munkálatok ha-

nyagul folynak. A tribün mellett még két fontos fórum biztosítja a fiatalok eszmei továbbképzését, illetve szórakozását, az Ifjúsági Politikai Iskola és az Ifjúsági Művészklub [...] A választások után a vezetőség megtartotta első közös összejevetelét. Elnöknek Marko Vojnovičot, titkárnak pedig Majtényi Andrászt választották meg.”

1961. január 22.

Farkas Nándor, a Forum igazgatója átadta Ács Károlynak *Csönd helyett vers* című kötetéért a Híd-díjat, valamint B. Szabó György és Kalmár Ferenc fémplasztikáját, a Híd irodalmi díj jelképét. A bírálóbizottság döntését (> 1961. január 20.) Gál László, a zsűri elnöke közölte, s egyben méltatta a díjnyertes művet.¹ Farkas Nándor igazgató ugyanakkor adta át az előző évben alapított, s ezúttal első ízben odaítélt Forum képzőművészeti díjat Ács Józsefnek.² A képzőművészeti díj zsűrijének döntését Aleksandar Kostić, a zsűri elnöke közölte és „indokolta meg, néhány bensőséges szóval”.

Jankovics Ilona az Újvidéki Rádió *Esti híradó*-jában: „Két díj ünnepélyes átadásának voltunk szemtanúi ma délelőtt a Novi Sad-i Forumklubban [...] Az egybegyűlteket a Forum Vállalat nevében Farkas Nándor igazgató üdvözölte [...] Utána Gál László, a bírálóbizottság elnöke emelkedett szólásra. Költői szárnyalású méltatásában egyebek között a következőket mondta [...] A díjnyertes költő megilletődött hangon köszönte meg Gál László szavait és az elismerést jelentő díjat [...] A Forum művészeti díját Aleksandar Kostić belgrádi művészettörténész adta át első nyertesének, Ács Józsefnek.”

Ugyanott Aladics János arról számolt be, hogy „Pannókra tűzött tervrajzokkal körülbástyázva ülésezett ma délelőtt a Novi Sad-i Matica képtárának nagytermében a szerb népszínház [Szerb Nemzeti Színház, Újvidék] új épületének építésére alakított bizottság. Radomir Radujkov elnökletével többórás heves vita után a bizottság

végre kihirdette döntését a szalonban várakozó újságíróknak. A hivatalos közlemény szövege a következő: A pályázatra 33 tervrajz futott be, 29 hazai és 4 lengyel építész terve. A bírálóbizottság, miután átnézte a pályaműveket, elhatározta, hogy négyet díjban részesít, négyet pedig megvásárol. Az első díjat négy lengyelországi, wroclawi építész közös munkája nyerte [...] a Novi Sad-i szerb népszínház új épületének alapjait még az idén, az ős folyamán lerakják.”

1. Szövegét lásd *Híd*, 1961. 2. 101–102. – 2. *Híd*, 1961. 2. 100.; MSz, 1961. január 24. 6.

1961. január 23.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Megkezdődött a téli művésztelep munkája Topolyán. Az ismert épületben, melyet most kopasz, fagyos gyümölcsfák vesznek körül, a nagy, meleg teremben négy művész gyűlt össze: Ács József, Faragó Endre, Kalmár Ferenc, Kapitány László.”

1961. január 24.

Duzsárdi S. Anna eszéki munkatárs arról tudósította az Újvidéki Rádiót, hogy „Batinánál mégis épül híd a Dunán [...] Az Osijek-i járás képviselői nemrégiben Zomborba látogattak, hogy előkészítsék egy híd felépítését Batinánál a Dunán [...] a Suboticei és Zombori járasok nagy gazdasági károkat szenved, mert Baranyával és hazánk észak-nyugati részével csak kerülő úton tarthat fenn kapcsolatot. Ugyanez vonatkozik Baranyára is, amelynek keleti része gazdaságilag az említett két járásra van utalva”.

Ugyanott Korom Tibor közölte: „A vajdasági műkedvelő színjátszás egy nagy lépéssel jutott előre az utóbbi két évben, és tovább halad a fellendülés útján – így foglalhatnánk össze azt, ami ma elhangzott az Amatőr Színházak Tartományi Szövetségének második rendes közgyűlésén [...] A felszólalók közül többen elítélték azokat a törekvéseket, amelyek arra irányulnak, hogy a színjátszók anyagi hasznot húzzanak tevékenységükből. Ezzel szemben azt javasolták,

hogy a szervezet, illetve a társadalom részesítse elismerésben a szorgalmas, érdemes amatőröket. A közgyűlésen Sava Josić, az Amatőr Színházak Novi Sad-i Járási Szövetségének elnöke javaslatot terjesztett elő arra, hogyan vegyenek részt a színjátszók forradalmunk huszadik és a jugoszláv hivatásos színjátszás századik évfordulójának megünneplésében. Végül említsük meg azt is, hogy a szervezetnek mától kezdve ez a neve: Amatőr Színjátszók Tartományi Szövetsége.”

Saffer Pál a *Kultúrrevüben*: „Aki ott járt, aki ott felolvasott, sohasem felejtheti el a zentai művészet- és irodalombarátok klubját, az ottani közönséget és a bensőséges hangulatot, amely ott esténként uralkodott [...] De az egykori látogató, a régi ismerős, ha hosszabb idő után most benézne egy este a zentai Művésztelbarátok Klubjába, bizonyára visszahőkölné. Mert a régi csendes beszélgetések helyett hangos, zajos teremre találna, az asztaloknál kis csoportokra, amint verik a blattot, s ha a többség televíziót néz, az a jobbik eset.”

1961. január 25.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Mirko Tepavac, hazánk budapesti nagykövete és Slavoljub Petrović, a Duna-bizottság elnöke a bizottság tizenkilencedik ülészakán részt vevő jugoszláv delegáció vezetője koktélpartit rendezett a bizottság ülészakán résztvevő küldöttségek és megfigyelők tiszteletére. A koktélpartin megjelentek a magyar külügyminisztérium funkcionáriusai is.”

1961. január 28.

Az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában Papp Imre közölte: „Ilyen még nem volt Kishegyesen. A piaci nap ellenére is többen voltak az ifjúsági otthonban, mint a piacon, hiszen az Ifjúsági Rádió műsorának szerkesztősége hangpróbát tartott a február 3-án sorra kerülő szórakoztató nyilvános műsorra [...] nyolc szavaló, négy zenekar, öt egyéni zenetehetség, valamint 42 énekes vett részt.”

Ugyanott Hornyik György arról számolt be, hogy „Az Ifjúsági Tribün megalakítja magyar nyelvű kísérleti színpadát. Városunkban már régóta érezhető a magyar nyelvű színpad hiánya [...] Az Ifjúsági Tribün vezetősége ezúton felhív minden fiataalt, aki tehetséget érez magában a színjátszás vagy rendezés iránt, jelentkezzen audícióra február 29-én, vasárnap délelőtt 10 órakor az Ifjúsági Tribün Katolikus porta 5. szám alatti székházában. Az audícióra József Attila *Óda* című versét és egy tetszés szerint kiválasztott monológot kell elmondani. A zsűri tagjai: Ágoston Mihály, Horovic Ivan és Lányi István. A magyar drámai csoport mindjárt a téli szünet után megkezdi működését”.

1961. január 29.

A zentai kiállítási teremben megnyílt Benes József képkiallítása, amelynek február 9-ig 2653 látogatója volt. Február 8-án a festő a látogatókkal beszélgetett.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelép, 69.

1961. január 30.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Novi Sad-i Járási Kultúr tanács mai értekezletén [...] bizottságot alakítottak, amely a községek kultúr tanácsaival állandóan fenntartja a kapcsolatot és segítséget nyújt a vidéki kultúr intézményeknek. Egy Suboticáról érkezett hivatalos levél mindjárt igazolta is, mennyire szükség van erre a bizottságra. A subotikai Népszínház magyar együttese kérelemmel fordult a Novi Sad-i Járási Kultúr tanácshoz. Az idén ötvennégy előadást terveznek a járás magyar lakta helyeiben, és arra kéri a tanácsot, segítsen nekik a vendégzereplések megszervezésében. A színház panasza szerint némely község, például Verbász és Srbobran, nem szívesen látja a subotikai együttest.”

Sulhóf József arról tájékoztatta a hallgatókat, hogy „Tegnap tartotta Zágrábban alakuló ülését a Jugoszláv Színműírók Szövetsége [...]

Úgy határoztak, hogy nem osztják köztársasági tagozatokra a szervezetet, hanem az egyetlen, egységes szövetség marad [...] az elnök Marijan Matković, a titkár Pero Budak lett. Vajdaságból Sulhóf József került be a vezetőségbe”.

1961. január 31.

Az Újvidéki Rádió hírt adott arról, hogy Szerbia Népképviselőházában a Köztársasági Tanács elfogadta Szerbia gazdasági fejlődésének öt éves tervét. Ismertette a Tanjug jelentését is, amely szerint „A gazdasági rendszerünkben javasolt változások vitájával egyidejűleg egyes termelő-szervezetek már most emelték termékeik árát. Hogy az ilyen helytelen magatartásnak elejét vegyék, ideiglenesen 43 árucikknek megszabták a legmagasabb forgalmi árát. A Szövetségi Áruforgalmi Államtitkárság holnap utasítást ad az egyes termékek ára nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló határozatok módosításáról”.

A *Kultúrrevü*ben Bálizs Jolán arról számolt be, hogy „Délelőtt, délután nyitva van az adai könyvtár, és egész nap jönnek-mennek itt az emberek [...] majd nyolcezer könyv között válogathatnak, az olvasótermekben harmincféle lapot olvashatnak. Hogy a könyvtár tevékenysége nemcsak a könyvcserre lebonyolítására korlátozódik, hanem egy széles tevékenységű kultúrközponttá fejlődött, azt Dancsó Jenőtől, a könyvtár igazgatójától tudtuk meg. Íróasztalán még ott feküdt az aznapi postával érkezett boríték, benne a Szerbiai Kultúr tanács levelével. – A tanács jutalmát az idén is mi kaptuk meg – mondja az igazgató, és azt is hozzáteszi, hogy tavaly is az adaiak kapták meg a 150 000 dinár értékű könyvjutalmat [...] Dancsó Jenő kapta meg tavaly a köztársaságban a legjobb könyvtáros címét is”.

1961. január

A *Híd* 1. számának tartalma: *Gál László versei*; Sinkó Ervin: *Áron szerelme*; *Fehér Ferenc versei*; Isak Samokovlija: *Salamon betűje*; Lesznai Anna: *Napló* (Vers); Edith Bruck: *Aló*; Almási Tivadar:

Délibábfolyó; Szirmai Károly: *Rab madár*; Foky István: *A félelemmel itt, ezen a ponton*; Penavin Olga: *Juli néni meséi*; G. Czimmer Anna: *Lidérces messzi fény*; Kalapis Zoltán: *A megbilincseltek*; Bori Imre: *Irodalomtörténeti jelenségek. A régi magyar irodalom*; Danilo Kecić: *A béke sorsa* (Edvard Kardelj); *Krónika*; *Jegyzetek*. Sáfrány Imre rajzai.

1961. február 1.

Aladics János az Újvidéki Rádióban: „A Topolyai Művésztelep vendégei az idén tartózkodnak utoljára a faiskola igazgatósági épületében. Búcsút mondanak a tájnak, mert még az idén hozzálátanak a kolónia új otthonának építéséhez [...] ez lesz a vajdasági kolóniamozgalom első, rendeltetésének megfelelő, több művész munkásságára alkalmas épülete.”

1961. február 2.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Duna-bizottság Budapesten kéthetes munka után befejezte 19. rendes ülészeit. A napirenden több jelentős Duna-hajózási kérdés szerepelt. Slavoljub Petrović, a jugoszláv küldöttség vezetője, a bizottság elnöke, záróbeszédében hangsúlyozta, hogy az ideai ülészetek építő jellegű volt.” > 1961. január 25.

1961. február 6.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „a Vajdasági Végrehajtó Tanács Gazdasági Bizottsága mai ülésén megvitatta tartományunk fejlődésének ötéves társadalmi tervét és az ideai év társadalmi tervjavaslatát. A társadalmi terv értelmében tartományunkban a társadalmi termelés és a nemzeti jövedelem 14 százalékkal növekedik majd, ami azt jelenti, hogy 1965-ben az egy lakosra eső nemzeti jövedelem 15 százalékkal lesz nagyobb az országos átlagnál. Öt év alatt 760 milliárdot fordítunk Vajdaság gazdaságának fejlesztésére, ennek az összegnek legnagyobb részét a mezőgazdaság és a gyártás kapja. Ezzel

a befektetések háromszor akkorák lesznek, mint az 1957 és 1960 közötti időszakban. A tervnek egyik legfontosabb része az, amely a mezőgazdaság és a gyártás fejlettségének kiegyenlítésével foglalkozik. Vajdaságban ugyanis a földművelés ma sokkal fejlettebb, úgyhogy gyártásunk képtelen feldolgozni a mezőgazdaság termékeinek egy részét, ezért az élelmiszeripar fejlesztésére kell a legtöbb gondot fordítani [...] a gyárak korszerűsítésében szövetségi segítségre lesz szükség [...] A személyi fogyasztás 1961-ben Vajdaságban több mint 8 százalékkal növekszik majd. A társadalmi színvonal fejlesztésére 1961-ben 18,5 milliárd dinárt fordítanak. Ennek java részét lakásépítésre, továbbá iskolák, kulturális intézmények és egészségügyi létesítmények építésére irányozzák elő.”

1961. február 7.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* Bartha Dezső tanügyi tanácsos Vajdaság területi iskoláival foglalkozott: „A kétnyelvű oktatást társadalmi és gazdasági fejlődésünk irányába tette szükségessé, valamint az a szándék, hogy a soknemzetiségű Vajdaság népei között még teljesebbé váljanak az igazi, demokratikus kapcsolatok, és az iskoláztatásban is tökéletesen érvényesüljön a teljes fokú nemzeti és nyelvi egyenjogúság. Tartományunk iskolahálózatának ilyen formájú átszervezése egész sor gyakorlati kérdést megoldását is lehetővé teszi. Elsősorban azt, hogy a nemzeti kisebbségek könnyebben és alaposabban elsajátíthatják a szerbhorvát nyelvet, másrészt a szerbek is megismerik a kisebbségek nyelvét. A területi iskoláztatás rendszere ezenkívül csökkenti az iskolai költségvetés összegét, mert a közös oktatásban kevesebb tanterem szükséges, és ezzel bizonyos mértékben enyhül az amúgy is sok fejfájást okozó tanteremhiány. A nevelésnek és az oktatásnak ez a magasabb színvonalú, tökéletesebb formája alapját képezheti a kétnyelvűség további, szélesebb térhódításának is. Egy tannyelvű iskolákat csak olyan területen szervezünk, ahol ezt a lakosság

egységes nemzetiségi összetétele megköveteli, vagyis ahol nincs elegendő számú más nemzetiségű tanuló ahhoz, hogy párhuzamos tagozatokat nyissunk. Ezt az elemi iskolákról szóló törvényt félreérthetetlenül ki is mondja. Hasonló elveket alkalmazunk a közép- és szakiskolákban is. Az eddigi tapasztalatok mind társadalmi, mind gyakorlati szempontból igazolták a kétnyelvűséget. Érvényesítésének leghatásosabb módja eddig a tanulók iskolán kívüli, úgynevezett közös szabadtevékenysége volt, hasonló eredménnyel jártak az együttes sportrendezvények is. Néhány iskolában a kétnyelvűség és a területi iskolák elvét még mindig szűklátókörűen és tévesen értelmezik. Egyoldalúan állítják be, és úgy tekintenek a területi iskolák rendszerére, mintha fő célja az lenne, hogy a kisebbséghez tartozó tanulók elsajátítsák a szerbhorvát nyelvet, és eközben teljesen szem elől tévesztik a kölcsönösség elvét. Véleményünk szerint a területi iskolák rendszerének az a feladata, hogy a kétnyelvű tagozatokban a tanulók saját anyanyelvükön megismerkedjenek a velük együtt élő nemzetiség történelmi és kulturális múltjával is, és ezzel létrejöjjön az együttéléshez és az igazi együttműködéshez szükséges egészséges légkör. Hiányként róhatjuk fel, hogy itt-ott éppen a tantestületek meg nem értésébe ütközik ennek az elvnek teljes mértékű megvalósítása. Arra utal ez a jelenség, hogy sok helyütt a közoktatás szervei még nem foglalkoztak behatóan, nem elemezték még a kétnyelvű területi iskolák rendszerét.”

Ugyanott Lévay Endre arról számolt be, hogy „Három község – Kishegyes, Lovćenac [Szikics] és Feketics [Bácsfeketehegy] – hosszas készülődés után most egy alakuló közgyűlésben találkozott. A három községből mintegy nyolcvan küldött találkozott vasárnap Kishegyesen, hogy megalakítsa a Közművelődési Közösség községi szervezetét és a kulturális szórakozási élet terén egy új, termékeny, eseményekben gazdagabb korszakot nyissanak az egyesületek és a szervezetek falai között. Az eddigi tapasztalat azt mutatta, hogy a három község közötti együttműködés a gazda-

sági élet terén kiépült már, de ez a kultúréletben nem érvényesült. Ahelyett, hogy összevonták volna erőiket, egymástól elszigetelten éltek [...] A lovćenaci fiatalságnak s a dolgozóknak nem volt más szórakozási helyük, mint a kávéház és a mozi [...] Csak Kishegyesen lehet beszélni számottevő kulturális eseményről – amikor az elmúlt esztendő mérlegét nézzük”.

1961. február 9.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban beszámolt arról, hogy „Tegnap este tartotta meg évi közgyűlését a Vajdasági Írószekció. A vezetőség beszámolójából kitűnik, hogy az elmúlt évben igen tevékeny volt a vajdasági írók szervezete. Tavaly ősszel a kanizsai plénumon elhatározták, egy különös bizottság véleménye alapján tíz vajdasági író felvételét javasolják a köztársasági Íróegyesületnek. A közgyűlésen erről is szó volt. A beszámolót élénk vita követte, amelyben több új eszme merült fel a korábbi tevékenységet illetően. A vita után a közgyűlés megválasztotta a Vajdasági Írószekció új vezetőségét, amelynek tagjai Milisavac Živan, Majtényi Mihály, Antić Miroslav, Major Nándor és Saffer Pál. A vezetőség első ülésén elnökké Milisavac Živant, titkárrá pedig Saffer Pált választották”.

1961. február 10.

A JK SZ KB Végrehajtó Bizottsága visszautasította a 81 kommunista párt 1960. novemberi moszkvai tanácskozásának Jugoszlávia elleni vádjait, és a további együttműködés mellett foglalt állást.¹ Veljko Vlahović beszédében kifejtette: a pártkapcsolatok kérdése elválaszthatatlan az államközi kapcsolatok kérdésétől, s az előbbiek rendezetlensége kizárja a normális államközi kapcsolatok lehetőségét is.² Ez az elmélet a magyar–jugoszláv államközi kapcsolatokat néhány hónapig negatív irányban befolyásolta.³

1. Bilandžić 1999, 363. – 2. MOL XIX-J-1-j-1a-00734-2-1962. – 3. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-5-1962.

1961. február 11.

A jugoszláv Külügyi Államtitkárság jegyzéket és emlékeztetőt adott át a belgrádi magyar nagykövetnek. Visszautasította a korábbi magyar jegyzék azon állítását, hogy a jugoszláv szervek igazságtalanul és indokolatlanul kiutasítottak Jugoszláviából magyar állampolgárokat hangoztatva: „megállapítást nyert, hogy ezek a magyar állampolgárok jugoszláviai tartózkodásuk során ellenségesen viselkedtek, hírszerző tevékenységet folytattak, rágalmazták Jugoszláviát és kormányát, különböző kijelentéseket tettek stb. Bebizonyítást nyert, hogy Sipek Károly magyar állampolgár, katonai és egyéb objektumokról adatokat gyűjtött és azon munkálkodott, hogy kapcsolatokat hozzon létre egyes jugoszláv állampolgárok és magyarországi emigránsok között, akik sajnos egyes magyar szervek támogatását élvezik még. Mindez Sipek beismerő vallomásával nyert bizonyítást, ami után kiutasították Jugoszláviából és ami – tekintettel bűnösségének jellegére – mindenféleképpen minimális intézkedést jelentett. Hasonló okok miatt vonták meg a tartózkodási engedélyt Horváth Páltól (Tad-i lakos), Sóti Ernő mérnöktől, Veres Lászlótól és a többiektől, valamint Lajkó Antal András (Várdonga-i lakostól), akiről már 1953-ban Szabó Lajos magyar állampolgár bírósági tárgyalásán kétséget kizáróan bebizonyítást nyert, hogy jugoszlávellenes tevékenységgel foglalkozott. Jól lehet a jugoszláv szervek eltekintettek Lajkó András múltbeli tevékenysége felett és kiadták számára a vízumot, újból Jugoszláviába érkezését követően hasonló tevékenységet folytatott. Fentiek értelmében világosan következik, hogy nem »minden ok nélküli« kiutasításokról van szó.” Az emlékeztető pedig azt állította, hogy „Egyes magyar szervek speciális eljárással zaklatnak egyes jugoszláv állampolgárokat és tevékenységükben odáig jutnak, hogy nyomás útján bizalmas adatok megszerzését kísérlik meg s igyekeznek rábeszélni őket, hogy menedékjogot kérjenek Magyarországtól stb. Ilyen módon bántak a magyar szervek

Gricsics Miklós, Tojzán Ferenc, Bartos Ferenc, Pajzer Ferenc, Molnár Megyeri Ferenc, Magosi István stb. jugoszláv állampolgárokkal.”¹

Peják Zsiva, a belgrádi magyar nagykövetség ideiglenes ügyvivője a legfelsőbb jugoszláv vezetők közötti ellentétekről szóló jelentésében közölte: „Djeduskin elvtárstól, az itteni szovjet nagykövetség első beosztottjától kapott értesülés szerint a Szövetségi Népszkupstina múlt év december 26-i ülése előtt a JKSZ VB (megfelel PB-nak) megvitatta Tito elnök szkupstinai beszédjét. Ennek során Kardelj és Rankovics [Ranković, Aleksandar] között nézeteltérések merültek fel a kommunista pártok moszkvai értekezletén hozott közös nyilatkozat Jugoszláviával kapcsolatos megállapításaira adandó válasz irányvonalát és tartalmát illetően [...] Tito beszédjét ilyen előzmények ismerete után vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az irányvonalát, tartalmát és hangnemét illetően Rankovics álláspontjának megfelelően került összeállításra [...] Ennek ellenére] itteni baráti és kapitalista diplomaták között is az a vélemény alakult ki, hogy jelenleg Tito–Kardelj között jobb a viszony mint Tito–Rankovics között [...] Csak a fentiekből természetesen nem volna helyes messzemenő következtetéseket levonni. Az utóbbi időben azonban az itt levő nyugati kapitalista és semleges országok képviselőit igen élénken foglalkoztatja az a kérdés, hogy »mi lesz Tito halála után«, »ki veszi majd akkor kezébe a hatalmat« stb, s ez azt engedi sejtetni, hogy valami forrásban van [...] Jugoszlávia gazdasága területén a bevezetett reform után teljes káosz uralkodik, amelynek kimenetele teljesen bizonytalan, a belkereskedelmi áruk a legkülönbözőbb cikkeknel napról napra emelkednek, a lakosság körében is bizonyos fokú feszültség tapasztalható. A gazdasági reform pozitív kimenetele irányában a nyugati országok itteni képviselőinek sincsen sok reménye. Ennélfogva különböző találgatások és cinikus megjegyzések hangzanak el a jugoszláviai élet-

színvonal és gazdasági problémák megoldására irányuló törekvések rovására.”²

Beder István riportja az Újvidéki Rádióban: „Az új épületek nagyjából már kirajzolták a zentai cukorgyár arculatát. A nagy méretek szinte lenyűgözik az embert. Talán mondanunk sem kell, hogy a kis üzemeiről ismert város polgárai megteltek büszkeséggel [...] Január elsejéig száz munkást vettek fel, és közülük 76-ot küldtek kiképzésre az eszéki, verbászi és a zrenjanini cukorgyárba. A tanulási és az építkezési láz általános tünet. Magyarázata az, hogy a munkások szeptember 15-én üzembe akarják helyezni az új cukorgyárat.”

Végel László: „A Népi Ifjúság Novi Sad-i városi vezetőségének tegnapi értekezletén megválasztották az Ifjúsági Tribün új főszerkesztőjét és a tribün tanácsának tagjait. Az új főszerkesztő Jasna Melvinger fiatal költőnő lett, akinek egész eddigi munkássága egybekapcsolódott a tribünnel. Az új főszerkesztő, megköszönve a bizalmat kijelentette, célja, hogy az eddigi eredményeket továbbfejlessze és a tribün látogatóinak száma minél nagyobb legyen. A rendszeres tevékenység a tribünön március elsején kezdődik.”

Bálizs Jolán: „A Novi Sad-i Ifjúsági Tribün nemrégiben megalakult színpada a Teatar 61 már készül az első bemutatóra. A fiatal modern színpad Miroslav Antić *Alkonyat* című drámájával kezdi el pályafutását. Mivel az Ifjúsági Tribün épületében nem készült még el az új színpad, az ősbemutatót Zomborban tartják meg február 20-án. Eredetileg ugyan úgy tervezték, hogy az új színház csak fiatal amatőrökkel dolgozik, mégis most, a kezdet kezdetén igénybe vették néhány hivatásos művész segítségét. A darabban fellépnek Dobrila Šokica és Ivan Hajtl, a Novi Sad-i szerb népszínház művészei is.”

Aladics János: „A Tartományi Kulturális Tanács ma délelőtti, Radomir Radujkov tanácselnök elnöklétével megtartott ülésén a napirend első pontja a könyvtárakról szóló törvény ismer-

tetését tartalmazta. A tavaly novemberben megszavazott törvény célja, hogy rendezze a háború után gombamódra elszaporodott könyvtárak helyzetét [...] Elhatározta, hogy a Vajdaság központi könyvtárává a rendkívül gazdag állományú Novi Sad-i Szerb Matica könyvtárát nyilvánítja. A törvény szerint a Matica könyvtára veszi át a vajdasági könyvtárhálózat irányítását, valamint a járási és községi központok megszervezését.”

1. MOL XIX-J-1-j-16c-004152-1961. – 2. MOL XIX-J-1-j-5c-002162-1963.

1961. február 12–27.

A zentai kiállítási teremben bemutatták a *Tisza* című festmény- és fényképkiallítást. 4226 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. február 13.

Peják Zsiva, a belgrádi magyar nagykövetség ideiglenes ügyvivője tájékoztatta a Központot, hogy > **1961. január 20-án** „a jugoszláv sajtóban közlemény jelent meg, amely szerint a Szerbiai Köztársaság Belügyi Államtitkársága feltételesen szabadlábra helyezte Milován Gyilászt [Đilas, Milovan], a Szövetségi Végrehajtó Tanács volt alelnökét [...] Gyilász szabadonbocsátása meglepetést okozott az itteni diplomáciai körökben. Az ittlévő nyugati sajtótudósítók már a szabadonbocsátását követő napon meglátogatták Gyilászt, s nyilatkozatot kértek tőle különböző kérdésekben [...] Különböző forrásból nyert egybehangzó értesülések szerint Gyilász szabadonbocsátása feltétlenül lojalitást ígért a jugoszláv kormánynak, politikájával szemben [...] Ami Gyilász jugoszláviai befolyását illeti, itteni vélemények szerint az leginkább az értelmiségi körökben található meg. Figyelembe véve a művészet területén Jugoszláviában uralkodó zűrzavart, és a nyugati dekadens művészeti irányzatok itteni befolyását, ez érthető is. A szimpatizálók második csoportja Montenegróban található.

Mint ismeretes, Gyilász montenegrói származású [...] a Bár–Titograd [Bar–Podgorica] között jelenleg épülőben lévő vasútvonalat is Gyilász érdemeként ismerik. Annakidején 8-10 évvel ezelőtt a vasút felépítését Gyilász javasolta. A tényleges vasút felépítéséhez ugyan jóval később fogtak hozzá, ennek ellenére a montenegrói nép Gyilászt tartja annak atyjául.¹

Ugyancsak jelentette a központnak: „Gyilász szabadonbocsátásával egyidejűleg Belgrádban az a hír kelt lábra, hogy a jugoszláv kormány felszámolta a Goli Otokon levő »kominformista« börtönt, s az ott tartott kb. 200 személyt szabadlábra helyezte. Az említett szigeten lévő börtön felszámolásával kapcsolatos hír, baráti forrásból nyert értesülések szerint mindössze 5 személyt helyeztek szabadlábra, mások szerint 47-et, míg mások szerint 150-et. A kominformistáknak éppen ebben az időben történő szabadonbocsátásával a jugoszláv kormány azt a látszatot kívánta kelteni, hogy Gyilász szabadonbocsátása nem egy elszigetelten megoldást nyerő kérdés, hanem a »rendszer demokratizmusából fakadó« politikai okoknál fogva elítélt személyek szabadonbocsátásának egyik részkérdése.²

Thurzó Miklós az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „A zenta–csókai új Tisza-híd építése jól halad, úgyhogy az év végéig elkészül [...] A Községi Népbizottság, a Vasutak és a Tartományi Útigazgatóság képviselőiből alakult különbizottság terepszemlét tartott. Megállapították, hogy a zentai oldalon megállót kellene építeni. A híd közelében lévő megálló ugyanis feleslegessé tenné, hogy az utasok a vasútállomásról mintegy ezerkétszáz métert visszagyalogoljanak a központba”.

1. MOL XIX-J-1-j-5c-002165-1961. – 2. MOL XIX-J-1-j-5c-002167-1961.

1961. február 16.

Az Újvidéki Rádióban Aladics János felidézte, hogy „Pontosan egy évvel ezelőtt indult el első útjára a Novi Sad-i Forum kiadó kék könyvbusza. Első állomása akkor Kishegyes volt, és bizony – mi, akik elkísértük a könyvbust első útjára – erősen szurkoltunk, hogy vajon visszhangra talál-e ez a vállalkozás. Csak Fazekas János, a Forum megbízottja bizakodott, csak ő volt optimista azon a barátságatlan reggelen. Ahogy múlt az idő, úgy nőtt a mi bizakodásunk is [...] Tíz hónap alatt – az aratás idején ugyanis pihent a könyvbusz – több mint 14 000 kilométert tett meg, 40 000 könyvet juttatott el az olvasóhoz, és 12 millió dináros forgalmat bonyolított le [...] Az évforduló hivatalos megünneplésére néhány nap múlva, február 25-én kerül sor [...] az ország első mozgó könyvkereskedése, mozgó könyvkiállítása rendkívüli sikerekkel zárja egyéves mérlegét”.

1961. február 18.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban azt írta: „A jövő hét elején a köztársaságközi irodalmiest-csere keretében vajdasági írók egy négytagú csoportja látogat el Horvátországba, viszonzva ezzel a horvátországi írók nemrégii vajdasági irodalmi körútját. A csoport tagjai: Florica Štefan, Gál László, Milisavac Živan és Saffer Pál. [A végleges névsort lásd > 1961. február 21.] A Horvát Íróegyesület javasolta útítelv szerint a vajdasági írók Zágrábban, Karlovacon, Rijekán és Varaždinban tartanak irodalmi estet.”

1961. február 21.

Aladics János az Újvidéki Rádióban közölte: „Ma délben Horvátországba utazott a Vajdasági Írószekció egy csoportja, hogy viszonzza a horvát írók tavaly decemberben tett látogatását. Mindkét látogatásra a köztársasági irodalmiest-csere kapcsán került sor. Ma délben Florica Štefan, Miroslav Antić, Živan Milisavac és Saffer Pál utazott el Zágrábba. [Az előzetes névsort lásd > 1961. február 18.] A többnapos látogatás

során a vajdasági írók a horvát fővároson kívül előreláthatólag még Karlovcira [sic! helyesen Karlovac], Rijekára és Varaždinba is ellátogatnak. Az említett helységekben irodalmi esteken lépnek fel, kulturális intézményekbe látogatnak, és megismerkednek a horvát írókollegákkal és munkájukkal. A horvát írók vajdasági látogatásuk végén kijelentették, hogy kitűnően érezték magukat körünkben, és dicsérték a szervezők messzemenő gondoskodását. Reméljük, hogy a vajdasági írók is hasonló benyomásokkal térnek haza horvátországi körútjukról.”

A *Kultúrrevüben* Jankovics Ilona beszélgetett Jasna Melvingerrel, az újvidéki Ifjúsági Tribün főszerkesztőjével: „Egy nemzedék elmondta már minden mondanivalóját. Ez kitűnik abból is, hogy még a vezetőség sem jelent meg az utóbbi időben a tribün rendezvényein. Amikor azonban érdekesnek ígérkezett a tribün rendezvénye, akkor mind ott voltak [...] Az Ifjúsági Tribün átköltözött egy megfelelőbb helyre, a Katolikus portára. Az épületet lassan rendbehozzuk, úgy-hogy a tribünnel lesz elég helyisége. Megalakult a Tribün Tanácsa is, Mirko Čanadanovičtyal az élen [...] Az a törekvésünk, hogy a jövőben több szó essék a társadalmi kérdésekről.”

1961. február 22.

Az Újvidéki Rádió jelentette: „Ma délelőtt Belgrádban megkezdődik Szerbia Kommunista Szövetsége Központi Vezetőségének negyedik teljes ülése. A plénumon megvitatják Szerbia Kommunista Szövetsége fejlődésének, munkamódszerének és káderpolitikájának néhány kérdését, valamint a szervezetek eszmei-politikai tevékenységét. A plénumon részt vesznek a járási vezetőségek titkárai is.”

1961. február 23.

A szabadkai Népszínház bemutatta Csizmarek Máttyás, Semsei Jenő, Nádassy László *Érdekházasság* [1959] című zenés vígjátékát. Zeneszerző: Csanak Béla. Rendezte Garay Béla, hangszerelte

Milan Asić. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. A táncokat Kunyi Mihály, az énekeket V. Dormán Mancini tanította be. Fellépett: Fejes György (Vencel), R. Fazekas Piri (Vencelné), K. Petz Marika (Éva), Godányi Zoltán (Misi), Versegi József (Feri), Albert János (Rudi), Kollár Péter (Szabó), G. Karna Margit (Ilonka). A 30 előadásnak összesen 12 857 nézője volt.¹

1. Kolozsi Tibor: *Érdekházasság*. *7 Nap*, 1961. március 3. 8.; Vukovics Géza: *Érdekházasság*. A színház és a közönség egy színházi bemutató kapcsán. MSz, 1961. március 12. 1.; Gerold, Pastyik 1970.

1961. február 24.

Az Újvidéki Rádió közölte a Tanjug jelentését: „Az utóbbi 16 évben hazánkban immár harmadszor lesz népszámlálás. Április elsején reggel hét órakor mintegy százezer összeíró indul útnak, hogy április 7-én 19 óráig összeírja nemcsak a lakosság számát, hanem még sok más adatot is bejegyezzen az űrlapra. Hazánkban most írják majd először össze a lakásokat. A mintegy 900 városi település ilyen adatai alapján döntenek majd arról, hogy hol, mennyi és milyen épületet kell még építeni.”

A *7 Nap* bejelentette nyerevényjátékát.¹ 4614 szelvény érkezett. > 1961. április 21.

1. Petkovics Kálmán: *A 7 Nap útja*. Újvidék, 1986. Forum, 38–39.

1961. február 25.

Az Újvidéki Rádió így jelentette be a Szövetségi Képviselőház ülését: „1961 februárja – az év legrövidebb hónapja – új fejlődési szakaszt nyitott gazdasági életünkben. Ez a hónap a gazdasági rendszerünk tökéletesítését célzó törvények, előírások és intézkedések egész sorozatának megformálásával telt el. Ez a roppant jelentős kérdéskomplexum egy teljes hónapig szerepelt és szerepel a Szövetségi Népszkupstina bizottságainak egymást követő ülésein. A javasolt

gazdasági változások behatolnak a társadalmi élet minden területére. Gyökerestől felszámolják gazdaságunkban a bérvizonyokat és meggyorsítják a szocialista viszonyok továbbfejlesztését, felvirágoztatását. Éppen ezért jóleső derűlátással várjuk a Szövetségi Népszkupstina február 28-i (> 1961. március 1.) teljes ülését, amikor majd véglegesen törvényesítik a módosítási javaslatokat. A plenáris ülés napirendjén szereplő 35 pont közül húsz a gazdasági életünkre vonatkozik. A gazdasági szervezetek eszközeiről, társadalmi hozzájárulásukról, jövedelmük belső felosztásáról, a gazdasági szervezetek és egységek öngazgatási jogainak és formáinak kiszélesítéséről, valamint a munkaviszonyról szóló törvényjavaslatokat fogja vitatni és megszavazni a Szövetségi Népszkupstina.”

A Szocialista Szövetség Szlovéniai Főbizottságának jelentéséből: „a Szocialista Szövetség figyelemmel kíséri az Olaszországban, Ausztriában és Magyarországon élő szlovének életét. A szlovén kérdés a szomszédos országokban még ma is napirenden van, mert nem rendeződtek azok a jogok, amelyek lehetővé teszik a szlovének teljes nemzeti fejlődését.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-16c-003041-1961.

1961. február

A *Híd* 2. számának tartalma: *Híd irodalmi díj 1960*; Gál László: *Köszöntő*; *Stevan Raičković versei* (Ford. Fehér Ferenc); Sinkó Ervin: *Aron szerelme*; *Gál László versei*; Pál Ferenc: *Egy történet, két hangra*; Torok Csaba: *Napláng és lavina*; Sulhóf József: *Színek prózában*; Major Nándor: *Feledés*; *Gulyás László versei*; Majtényi Mihály: *Szenteleky* (Részlet); Varga László: *Kétnyelvű oktatás Vajdaságban*; Bori Imre: *Egy vállalkozás és egy könyv dicsérete* (Fehér Ferenc és Miroslav Antić *Színek és szavak* című kétnyelvű versgyűjteményéről); Tomán László: *Az őszi Parnasz-szusról*; Ivan Ivanji: *Egy antológia, amely több annál* (Hans Magnus Enzensberger: *Museum der modernen poesie*); Bori Imre: *Emlék-ripor-*

tok (Lőrinc Péter: *Alakok*); Burány Nándor: *A kapitalista társadalom gazdasági fejlődése* (Paul Sweezy: *A kapitalista fejlődés elmélete*); *Krónika*. Faragó Endre rajzai.

Varga László írta *Kétnyelvű oktatás Vajdaságban* című tanulmányában: „Ez már a második tanév, amely jelentős újdonsággal gyarapította a vajdasági pedagógiai gyakorlatot. Második éve folynak a kísérletek Novi Sadon, Szuboticán [Subotica] és Bajsán egy egészen sajátos, eddig mondhatnánk ismeretlen s szélesebb körben is alig alkalmazott módon a különböző anyanyelvű gyermekekből összeállított tagozatokban kétnyelvű előadásmóddal [...] Kísérletként a Novi Sadi József Attila és a suboticei Jovan Jovanović Zmaj elemi iskolában megnyitottak két-két első, illetve harmadik osztályt, a bajsai Pannónia mezőgazdasági birtokon pedig egy harmadik osztályt. A kilenc tagozatba összesen 197 tanuló iratkozott be, ebből 119 magyar és 78 szerbhorvát anyanyelvű. 79 tanuló munkás, 68 tisztviselő, 44 kisiparos és 6 földműves szülők gyermeke. Érdekes megemlíteni, hogy mindössze 31 tanuló született egyes házasságból. Alapos és körültekintő előkészületek után a legteljesebb önkéntesség alapján a múlt év októberében kezdődött meg a tanítás ezekben a tagozatokban. Szuboticán Gruncsics Viktória, Göncöl Veronika, Jovanović Magda és Újhelyi Mária, Novi Sadon Lackó Mária, Német Jelica, Csehák Júlia és Kljajić Mária, Bajsán pedig Popov Adél vállalkozott a nem könnyű feladatra, hogy a kísérleti tagozatokban megkezdje a kétnyelvű oktatást. Tapasztalatok híján a Tartományi Oktatásfejlesztő Intézet, elsősorban Zlatko Melvinger és Bakovljević Milan megkísérelték kidolgozni a kétnyelvű oktatás elvi alapját [...] Az első kísérleti esztendő múltán [...] minden illetékes társadalom-politikai és közművelődési tényező arra az egyöntetű megállapításra jutott, hogy az eddigi eredmények igen biztatóak [...] idézem Stevan Doronjskinak, a Vajdasági Képviselőház elnökének szavait a Szocialista Szövetség VIII. tartományi értekezletén: »A

vajdasági kétnyelvű oktatás, a kísérleti kétnyelvű tagozatok eredményei tanúsítják, hogy lehetőség van a nemzetiségi diákok közös nevelésére. Iskolarendszerünk e legdemokratikusabb formájának fokozatos kiterjesztése ott, ahol erre megvan a kellő hangulat és kedvező feltétel, új, hathatós elem lesz a nemzetiségek kapcsolatainak elmélyítéséhez, ugyanakkor pedig további érvényt szerez a nemzeti kisebbségek jogainak« [...] Szuboticán [...] a technikai középiskolában egyes tagozatokban magyar nyelven kezdték az oktatást azzal, hogy ahogy a gyerekek elsajátították az iskola tannyelvét, fokozatosan, a befejező osztályokig áttértek a szerb nyelvű oktatásra. Részint ezzel magyarázható (s természetesen a szerb nyelv tanítása tökéletesítésével is), hogy a folyó tanévben a középiskolai tanulók körülbelül 30 százaléka a nemzeti kisebbségek köréből regrutálódott. S ami még érdekesebb, a gimnáziumi tanulók 26 százaléka kisebbségi (pedig itt vannak kisebbségi anyanyelvű iskolák vagy tagozatok), viszont a műszaki középiskolákban a tanulók 32 százaléka, az egészségügyi középiskolában 40 százaléka tartozik a nemzeti kisebbségek valamelyikéhez. Ez olyan arányszám, amellyel tartományunk iskolatörténetében korábban sohasem találkoztunk. Fordított példát is találhatunk tartományunkban, számtalan esetben. Egyes helyeken a helyőrség tisztjei magyar tannyelvű óvodába írtatták gyermekeiket. Tisztán gyakorlati okból. Lehetővé akarták tenni, hogy gyermekeik megtanulják pajtásaik, környezetük nyelvét, s így szervesen beilleszkedjenek az utca, a környék gyermekvilágába. A területi iskolák szerb tannyelvű tagozataiban, ott, ahol arra érdeklődés mutatkozott, önkéntes alapon bevezették a magyar nyelv oktatását. Az érdeklődés pedig nem volt lebecsülendő, különösen az utóbbi időben.”

1961. március 1.

A Szövetségi Képviselőház elfogadta a gazdasági rendszer változására vonatkozó jogszabályokat, a „jövedelemről szóló törvényt”. Miután a vállalat az összbevételből kifizette a termelési költségeket és a 15%-os jövedelemadót, az öngazgatás bevezetése óta először maga a kollektíva döntött a tiszta jövedelem elosztásáról, tehát arról, hogy mennyit költ fizetésekre, és mennyit a beruházásokra.¹ Ennek következtében a személyi jövedelmek az 1961. év folyamán 23%-kal nőttek, miközben a termelékenység csak 3,4%-kal lett nagyobb. A gazdasági viszonyokat azonban döntően befolyásolta az a körülmény, hogy az árak 70%-át továbbra is az állam szabta meg.² (> **1961. március 9.**) Az intézkedések egyrészt rendkívüli mértékben megosztották a politikai osztályt, másrészt már 1960 közepén jelentkeztek a recesszió jelei, az ipari termelés addig rendkívül magas növekedési üteme pedig lelassult (az előző évhez képest 1959-ben 17,6%, 1960-ban 15,6%, 1961-ben 4,1%). Mi több, a mezőgazdasági termelés 1961-ben 3%-kal volt kisebb, mint 1960-ban.³ > **1961. március 20.; > 1962. április 7.**

Az Újvidéki Rádió hírül adta: „Belgrádban ma befejeződtek a jugoszláv–magyar kereskedelmi tárgyalások. Jegyzőkönyvet írtak alá az ideai árucere-forgalomról. A megbeszélrt árunévjegyzék szerint a két ország közötti árucere-forgalom 30 százalékkal lesz nagyobb, mint tavaly.” Az aláírt magyar–jugoszláv árucere-forgalmi jegyzőkönyv 25,7 millió dolláros magyar exportot és 23 millió dolláros magyar importot irányzott elő, de a teljesítés 20,2 millió, illetve 16,6 millió dollár volt.⁴

Az e napon tartott népszámlálás szerint Csehszlovákiában 533 934 a magyar lakosság száma.⁵

1. *Slovenski almanah 1977*. Ljubljana, 1976, Delo, 241.; Pašić, Grozdanić, Radević: *A szocialista öngazgatás Jugoszláviában*. Újvidék, 1979, Forum,

37. – 2. Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984. Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 115–118. – 3. Bilandžić 1999, 389–392. – 4. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-11-1962. – 5. MTK82.

1961. március 2.

A *Magyar Szó* írta: „Noviszádon már régóta érezhető egy magyar nyelvű színpad hiánya. A szuboticaai Népszínház időnkénti vendégszereplése, valamint a Petőfi Sándor és József Attila, némileg pedig a Svetozar Marković művelődési egyesület munkája korántsem elégíti ki a szükségleteket, a noviszádi rádió hangjátékai nem helyettesíthetik a színházi előadást. Az Ifjúsági Tribün magyar nyelvű alosztálya elhatározta, hogy színészegyüttest alakít. A napokban már audíciót is tartottak, s noha aránylag kevesen jelentkeztek, állíthatjuk, hogy a kezdeményezés visszhangra talált az ifjúság körében. Kár, hogy a Moša Pijade vegyes főgimnáziumból és a tanárképző főiskolából kevesen jelentkeztek. Lányi István, a bírálóbizottság elnöke a műkedvelő csoport vezetője elmondta, hogy egyelőre nem készítenek meghatározott műsortervet. Hetente két próbát tartanak, hogy az együttes tagjai kis jelenetek és rögtönzések által fokozatosan elsajátítsák a színjátszás alapelemeit. A próbákon közösen megtárgyalják és elbírálják a lejátszott jeleneteket. A színpadnak még nincs meghatározott műsorterve: az elgondolás szerint eleinte rövid, korszerű egyfelvonásosokkal lépnek a közönség elé.”¹

A Forum klubjában megnyílt a *Tisza* című kiállítás. A zentai és a becsei múzeum képanyagából készült válogatást 16-áig tekinthette meg az újvidéki közönség.²

Herceg Jánosnak az Úvidéki Rádióban elhangzott beszámolója szerint „A zombori műértő közönség egy rendkívül finom hangszerelésű fiatal festővel ismerkedett meg a Kis Galéria napokban megnyílt tárlatán, ahol a suboticai Faragó Endre

huszonegy képét állította ki [...] a legjobb vajdasági festők között foglalhatja el az öt méltán megillető helyet”.

1. --: Magyar nyelvű színpad az Ifjúsági Tribün keretében. MSz, 1961. március 2. 11. – 2. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. március 3.

A Vajdasági Képviselőház elfogadta a tartomány társadalmi tervét.¹

Az Újvidéki Rádió az *Esti híradó*ban bejelentette: „Mihajlo Švabić elnökletével ma ülést tartott a Szerb Végrehajtó Tanács [...] Elhatározta azt is, hogy biztosítja a szükséges összeget a nemzeti kisebbségek nyelvén megjelenő tankönyvek kiadásához.” Azt is közölte, hogy a Vajdasági Képviselőház ülésén „Vajdaság távlatát Dusan Bogdanov, a Tartományi Végrehajtó Tanács tagja ismertette [...] hangsúlyozta, hogy gazdasági életünk igen komoly feladatok előtt áll. A társadalmi termelés [...] évi 13,7 százalék emelkedést jelent [...] Persze mindez nagyarányú beruházásokat követel [...] A vitában [...] Đorđe Nikšić [...] rámutatott, hogy 1965 végén a szocialista szektor biztosítja az előre jelzett piaci felesleget 84 százalékát. Marko Đuričin a közlekedés fejlődéséről, Csöke Dezső a szakkaderek képzéséről, Nagy Ferenc az új vajdasági iparról, dr. Petar Stolić pedig a tudományos kutatómunka fejlesztéséről beszélt.”

Aladics János arról számolt be, hogy előző este az újvidéki Forum Lap- és Könyvkiadó klubjában *Tisza* címmel megnyílt a Milan Konjović, Ács József, Boschán György és Benes József alkotásait bemutató tematikus képkiallítás: „Egyenes folytatása ez a klub immár hagyományossá vált törekvésének, hogy kisebb anyagú kiállításokkal – pontosabban bemutatókkal, szolgálja a képzőművészet népszerűsítésének ügyét. El kell árulnunk, hogy ezt a mozgalmat is, mint annyit Vajdaság-szerte, Ács József festőművész indította

[...] A tegnap esti megnyitónak hangverseny jellege volt. Fehér Ferenc, Stevan Raičković és Petar Popović verseit Dušanka Dejanović, Pap Tibor és Petar Popović szavalták a nagyszámú közönségnek. A versek között impresszionista szerzők zenéjét, Debussy [Debussy, Claude] Ravel [Ravel, Joseph-Maurice] és Muszorgszkij [Muszorgszkij, Modeszt] szerzeményeit közvetítették.”

Ugyanott Saffer Pál azt kommentálta, hogy „A napokban jelent meg a vajdasági költészet antológiája. Szép és gazdag válogatás ez, egy, amint a bevezető is mondja, ma már »sokhangú« és gazdag költészetből, amely az elmúlt tizenöt év alatt bontakozott ki ezen a tájon. Valóban, a szerkesztőnek volt miből válogatni, mert soha még itt a »szíros« Bácskában nem daloltak ennyien és így, magyarul, és jól is válogatott a szerkesztő, mert ez az antológia valóban reprezentál tájat, embert, költészetet és minőséget. Nem is lenne tehát semmi megjegyezni való az antológia kapcsán, ha nem lenne ott a szerkesztő előszava² és a borítólapon szélén a kiadó ismertető jegyzete. Mert az előszó mindenáron azt igyekszik bebizonyítani, hogy minden említésre méltó költészet az utóbbi tizenöt év alatt termett ezen a tájon, és hogy ezt a tételét elfogadhatóvá tegye, a tizenöt év előtti költészetet csak úgy könyveli el, mint a különböző nyugati és keleti áramlatok mását és hatását. Nem szólva arról, hogy meglehetősen pretenciózus dolog a mai vajdasági költészetet egészében autentikusnak, külső hatásoktól mentesnek nyilvánítani, mint ahogy könnyelműség a régi vajdasági költészetnek bűnül felróni azt, ami egyébként minden művészetben elkerülhetetlen, szükséges és természetes – a külső hatást. Különösen hangzik ez a szabadkozás. Úgy hangzik, mintha szerkesztő és kiadó egyaránt érezné, hogy nem tiszta a lelkiismerete, mert mindketten jól tudják, hogy ebben az antológiában, amely hangsúlyozottan a korszerű vajdasági költészet antológiája, több figyelmet kellett volna fordítani a tizenöt év előtti időknek. A tizenöt év előtti

időknek és az akkori költészetnek, amelyet ma az izmusok Prokruosztész ágyába kényszerít az előszó, és amely ennek ellenére is közvetve vagy közvetlenül, de gyökere, magva ennek a mai vajdasági költészetnek, amelyre büszkék vagyunk, és amely az antológia homályos önfogalmazás elmélete szerint a semmiből született. Tény az, hogy nem ismerjük eléggé a szót, ami két háború között Vajdaságban íródott, nem kutattuk, nem mértük fel és ez valamennyiünk nagy mulasztása, amelyet csak most, tizenöt évvel a felszabadulás után kezdünk jóvátenni és menteni a feledéstől azt, ami menthető. Ezért a fogyatékoságért és mulasztásért azonban senki sem teheti felelőssé az antológia szerkesztőjét és kiadóját. Annál furcsább tehát a mód, ahogyan a probléma rájuk eső részét megoldják, ahogy ettől az idők messzeségébe vesztett költészettől megtagadják az autentikusságot épp annak az időnek és kornak nevében, amelynek eljövételéről valamikor a vajdasági költők színe-java dalolt és álmodott”.

Hűsz esztendő a felemelkedés útján. Herceg János szerkesztő bevezetője az Újvidéki Rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában: „Jugoszlávia népei az ország húszéves forradalmát ünneplik ebben az esztendőben [...] Nyugodtan állhatunk meg egy pillanatra, hogy visszanezzünk az elmúlt két évtizedre, az elért eredményekre [...] amelyeket semmi esetre se lehetett volna holmi jogfolytonosság tiszteletben tartásával, s az evolúció lassan ható reformjaival elérni [...] Belpolitikai téren megoldotta a nemzetiségi kérdést, ami ebben a soknyelvű és soknemzetiségű országban ugyancsak óriási jelentőséggel bír. S ezt nemcsak az egyenjogúság törvényesítésével érte el, hanem azzal a részleteiben is az egyenlőség elvét követő politikával, amely a mindennapi életben sem tűrte meg, hogy bárki is különbséget tegyen ember és ember között, hogy a javak elosztásánál bárki is előnybe kerüljön a származás vagy a születés középkori joga folytán [...] Az építő- és termelőmunkában egyformán kiveszik a részüket magyarok és nem magyarok, s csak természetes,

hogy szellemi téren se maradhat el egyetlen lépés sem a másik mögött. Ha a nyelvkülönbség látzata azt mutatja is, hogy egy szigetkultúra művelői vagyunk, nem szabad egy olyan nemzeti egységbe zárkozunk, amely megtarthatja ugyan a magyarságot, de messze a velünk együtt élő népek mögött. Részt vettünk e húsz éve tartó forradalomban, részesei akarunk lenni a jövőnek, a további felemelkedésnek is.”

1. Radovanović: Društveni plan Vojvodine 1961–1965. *Godišnjak Društva istoričara Vojvodine 1979*, 181–189. – 2. A kötet elé. In Bori Imre vál., jegyz.: *A vajdasági ég alatt. A jugoszláviai magyar költészet antológiája*. Novi Sad, 1960, Forum Könyvkiadó, 7–15.

1961. március 4.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „Az ideai társadalmi terv elfogadásával a Tartományi Népszkupstina befejezte kétnapos ülését. Amikor Kovács András, a Tartományi Végrehajtó Tanács iparügyi titkára megindokolta Vajdaság ideai társadalmi tervét, hangsúlyozta, hogy a tervben előirányzott feladatok Vajdaság ötéves gazdasági fejlesztési tervén, valamint az eddig megvalósított eredményeken alapszanak. Az előirányzottak szerint tartományunkban az idén 18 százalékkal növekszik majd a termelés [...] A nemzeti jövedelemnek pedig az idén több mint 15 százalékkal kell növekednie [...] a terv az új befektetésekre 128 milliárd dinárt irányzott elő, vagyis 36 százalékkal többet, mint tavaly. Figyelemreméltó, hogy ezek a beruházások főleg a társadalmi színvonal növekedésére irányulnak [...] A mezőgazdaság ugyancsak továbbra is előtérben szerepel.”

Ugyanott Jankovics Ilona beszámolója: „Ott kezdeném, hogy az előadás után a távozó közönség csoportokba verődött, s a csillogó szemű fiataloktól ilyen mondatokat hallottam: Holnap lesz irodalomóránk, majd beszélünk még róla! Gyertek el most hozzám, van Ady-kötetem! Olyan est volt ez a tegnapi, hogy kikíváncozott az emberből a vélemény, az elragadtatottság, nem

lehet csak úgy elkönyvelni a szép emlékek közé ezt az irodalmi estet, ilyen csordultig telt szívvel, felajzott idegszálakkal [...] még, beszéljünk még róla, olvassunk el néhány költeményt. Így távozott az a nagyszámú közönség a Novi Sad-i Ifjúsági Tribün rendezte Ady-estről. Mert nagyszerű élmény volt. Koncz István előadó a lehetőségekhez mérten átfogó képet nyújtott Adyról, és az ügyesen megválasztott költemények és dalok még csak kiegészítették. Jeles előadóművészek, mint Németh Rudolf, Tusnek Ottília, Ferenczi Jenő, Pap Tibor és mások költői magaslatba emelték a hangulatot. A nagy varázslat fogva tartotta a közönséget, nemcsak azokat a szerencséseket, akik ülőhelyet kaptak, hanem az álldogálókat is, a folyosón álldogálókat, akik nem értek be a terembe. Az ügyes rendezés, a hű tolmácsolás megtette hatását. A tavaszi idényben ez volt az Ifjúsági Tribün első előadása. Mindenképpen biztató indulás.”

1961. március 5.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a *Ki mit gyűjt* című kiállítás (festmények és kerámia), amelynek 22-ig összesen 10 768 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. március 6.

Vajdaság Képviselőháza elfogadta a tartomány ötéves fejlesztési tervét megállapítva, hogy a gazdasági fejlődésben lemaradás tapasztalható: miközben 1947-ben a nemzeti jövedelem Vajdaságban 25%-kal az országos átlag fölött volt, addig 1960-ban az országos átlag szintjére süllyedt.

Meghalt Zora Krdžalić, a Tartományi Végrehajtó Tanács tagja, a Tartományi Közoktatásügyi Tanács elnöke, akinek meghatározó befolyása volt a kisebbségek helyzetét érintő kérdésekben.¹ >

1961. május 19.

1. ÚR, 1961. március 6.

1961. március 7.

A Szlovén Szocialista Szövetség V. kongresszusán a muraszombati járási szervezet nemzetiségpolitikai tevékenységét Török Sándor küldött magyar nyelven ismertette. Ez volt Szlovéniában az első magyar nyelvű felszólalás egy köztársasági szintű fórumon.¹

Aladics János az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Szűk körű, való vagy vélt pozíciót féltő társaság jelentette pár évvel ezelőtt a becsei műkedvelő színjátszást [...] Senki sem gondolt arra, hogy a főként iparosokból álló társaság szűk körét új emberekkel, fiatalokkal kibővítsé. Nem csoda, hogy a régi műkedvelő gárda azt hitte magáról, hogy utána az özönvíz következik, vagyis a semmi, és Becsén nem lesz műkedvelő színjátszás. Egy ideig nem is volt [...] Mindaddig, amíg valakinek eszébe nem jutott, hogy előlről kezdje az egészet. S ez a valaki Miloš Jojkić volt, az egykori gyógyszerész [...] Október óta Becsén négy bemutatót tartottak. A 36 előadásnak négy és fél ezer nézője volt. A színház szerb együttese a nők napja tiszteletére Marko Fotez *Négyes* című darabját adja elő, a magyar együttes pedig Lippay *Boldogság részletre* című vígjátékával Temerinben vendégszerepel.”

1. Varga Sándor: *20 let komisije za narodnosti. A Nemzetiségi Bizottság húsz éve.* 1980, Lendva, 31–34. Idézi Szesztay 2003, 241.

1961. március 8.

Aczél Tamás levele Herceg Jánosnak: „Kedves Barátom, remélem, mire ez a levelem megérkezik, már megkapta az I.U. [*Irodalmi Újság*] utolsó számát is, amelyben regényrészletét közöltük. Azt is remélem, hogy ez csak az első lépés és elkövetkezik az idő, amikor eredeti novellát vagy más írást fogunk kapni magától. Igazán köszönöm, hogy a *Hídnál* megemlítette az ügyet, nem kaptam tőlük még semmiféle választ, de hát a dolog nem olyan égbekiáltóan sürgős. Szirmay Károly barátunktól is kaptam kéziratot egy egész sereg

novellát, éppen most válogattunk ki belőle egyet, amit rövidesen közölni is fogunk. Ugyancsak egy nagy tanulmányt készítünk elő a jugoszláviai magyar líráról. Azt hiszem ez is érdekelni fogja. Ami a találkozást illeti, azt hiszem a legjobb úton vagyunk afelé, hogy ezt nyélbe tudjuk ütni, rövidesen konkrétumokat fogok tudni írni erről, pontosabban arról a meghívásról, amit Magának majd szeretnénk küldeni az év folyamán. Nagyon kíváncsi leszek, mi a Forum véleménye a Maga kiadói tervével kapcsolatban, de hogy az én véleményemet elmondjam én eléggé valószínűtlennek tartom. Ami azt illeti, kéziratban nem lenne hiány: csak én magam tudok legalább 5-6 regénykéziratról, úgy látszik először idegen nyelven fog megjelenni és tulajdon anyanyelvünkön csak később – vagy soha. Nagyon szeretném, ha mielőtt válaszolna Magáról is, a körülményekről írna és arról persze, hogy a honoráriumot rendben megkapta-e. Várom levelét és addig is sok szeretettel és igaz barátsággal köszöntöm.”¹

1. Kézirat.

1961. március 9.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „A Szövetségi Végrehajtó Tanács meghozta (> **1961. március 1.**) a textilár-leszállítási rendeletét. A belgrádi iparkamara tegnapelőtt, a Novi Sad-i pedig tegnap kiadta az utasítást a végrehajtására. Tartományi fővárosunk és más helységek textiláruházaiban ma leltároznak, hogy a vásárlók – a február elseji árakhoz viszonyítva – holnap már tíz százalékkal olcsóbban vásárolhassák a gyapotszöveteket és a tiszta műrostos kelméket, valamint 25 százalékkal csökkentett áron a műrostos gyapjúszöveteket.” > **1961. március 20.**

Arról is beszámolt, hogy Topolyán „A Kultúrpropaganda Központban a napokban megnyílt Benes József fiatal festő önálló tárlata. A tehetséges képzőművész 19 olajfestményét és két tusrajzát állította ki”.

1961. március 10.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Kommunista Szövetség Tartományi Vezetőségének mai plénumán, amelyen Rista Antunović, a szerbiai Központi Vezetőség szervező titkára is jelen volt, mindenekelőtt a szövetség tagjainak, alapszervezeteinek és községi vezetőségeinek munkáját és munkamódszerét elemezték. Szó volt az alapszervezetek számbeli gyarapodásáról és az új tagok felvételéről is [...] Mivel Petar Relićnek, a tartományi vezetőség eddigi szervezőtitkárának új beosztása van, a plénum Sóti Pált választotta meg szervezőtitkárrá.”

Beder István a kanizsai tervekről számolt be: „Ha az egy személyre eső nemzeti jövedelmet nézzük, a kanizsai kommuna a Suboticei járásban az utolsó előtti helyen áll. Ezt a helyzetet csakis a gyáripar fejlesztésével lehet orvosolni. A tervjavaslat már elkészült. Vitatják a szervezetek, vitatják a vállalatok, vitatják a választók. Róla volt szó a Szocialista Szövetség, a szakszervezetek és a Népi Ifjúság községi vezetőségeinek együttes ülésén is. A beszámolóból kitűnt, hogy a kommuna gyáripari össztermelése tavaly mindössze 850-millió dinár volt. A tervjavaslat szerint 1965-ben el kell érnie az ötmilliárd dinárt. Ezt a tégl- és cserépgyár rekonstrukciójával, a kanizsai faipari kombinátus és a horgosi paprikagyár egyesülésével, továbbá egy papírgyár és egy stramitlemezgyár építésével akarják elérni.”

Tudjuk, hogy mit nem akarunk. Parázs vita egy színház arculatáról. Aladics János jelentése: „Hogy a szócsűrő szofizmusnak, az olcsó szellemességnek mennyire nincs hitele, azt a Novi Sad-i *Dnevnik* napilap klubjában lezajlott tegnapi vita után állapíthattuk meg. A vitaindító felszólaló azzal kezdte fejtegetéseit, hogy bár színházat szerveztek, arculatára még nem gondoltak, és célkitűzéseit sem határozták meg pontosan. Az újonnan alakult 61-es színpadról [Teatar 61] folyt a vita tegnap este a Dnevnik-klubban, Novi Sad legújabb, harmadik színházáról, amelynek öttagú vezetősége sem tudta megmagyarázni,

hogy tulajdonképpen kinek is szánták ezt az új színpadot, és milyen műsorpolitikát kívánnak folytatni. Az egyik társigazgató – mert, mint mondtuk, öten vannak – miután a felvetett kérdések özönével sarokba szorították, szellemesen tűnő kijelentéssel próbálta kivágni magát: azt ugyan nem tudjuk, hogy mit akarunk, annál jobban tudjuk azt, hogy mit nem akarunk. Mondanunk sem kell, hogy a nagyszámú érdeklődőt nem elégíthette ki ez a válasz, mint ahogy a soron következő felszólaló magyarázata sem. – Fő, hogy megindultunk, a koncepció majd kialakul valahogy. A hallgatóság enyhe derűvel fogadta ezeket a szavakat, mint ahogy a felsorolt műsor tarkaságán sem tudott eligazodni. Az új színpad műsorán ugyanis egy lélektani dráma – Miroslav Antić *Takarodója*, Gibbson *Billegő hintája*, Mira Stupica Antológia-estje és Ionesco *Székek* című avantgardista drámája szerepel. Félreértés ne essék, nem vagyunk hívei a szigorú keretek közé szorított programoknak, dörgedelmes deklarációknak és miegymásnak. Az öttagú színházvezetőség azonban gyakori felszólalása ellenére is hallgatott. Hallgatása kissé rejtélyes volt. Valóban nem volt mit mondania? Ezt nem tudjuk. Egyet azonban jól tudunk: a 61-es színpad vezetősége ebben az első vitában alulmaradt.”

1961. március 11.

Szabadkán Herceg János megnyitotta Balázs G. Árpád tárlatát.¹

Az Újvidéki Rádió Magyarcsernyén tartotta nyilvános ifjúsági műsorát.²

Újvidéki Rádió, *Ifjúsági műsor*: „Tolnai Ottó fiatal költő verseivel már több lapban, folyóiratban találkozhattunk. Ezúttal *Mozart billiárdasztalára* című verséből olvasunk fel részletet.” Ugyanott Bada Johanna *Még csak hatvankilenc levelem van* címmel élcelődött azok számlájára, akik külföldön kerestek levelezőtársakat: „– Külföldről kapok leveleket. Elküldtem a

címem a *Világifjúság* című lapba. Itt van nálam, kivágtam a közleményt. – Amint látom, filozófáról, művészetekről és irodalomról szeretnél levelezni. Mondd, tudod te egyáltalán, mi a filozófia? – Nem. – De hát akkor mit akarsz te a külföldiektől? – Papírszalvétát.”

1. ÚR, 1961. március 14. – 2. ÚR, 1961. március 18.

1961. március 12.

Az Újvidéki Rádióban Aladics János arról számolt be, hogy „A Novi Sad-i iparművészeti iskola egyik napsütötte, virágokkal díszített termében ma tartotta évi közgyűlését a Vajdasági Iparművészek Egyesülete. Az anyaegyesületből – a szerbiai szervezetből – többen is részt vettek a közgyűlés munkájában. Vajdasági iparművészeinek egyéves munkásságáról Zlata Baranyi [Baranyiné Markov Zlata] elnöknő olvasott fel beszámolót [...] Az Iparművészek Vajdasági Egyesületének elnökévé nagy szavazattöbbséggel ismét Zlata Baranyi művésznőt választották.”

A *Sporthíradó* bejelentette: „Holnapról kezdve 44 oldalon jelenik meg a színes köntösű *Képes Sportújság*. A szerkesztőség új rovatokat vezetett be. Lényegesen bővült a szórakoztató rész, de a sporteseményekről is többet írnak.”

1961. március 14.

Aczél Tamás levele Herceg Jánosnak: „Kedves Barátom, most kaptam meg március 8-i levelét, azonnal válaszolok, mert valószínű, hogy voltak közben elvesztett leveleink is. Legutoljára márc. 8-án ajánlott levélben jeleztem a regényrészlet megjelenését és ugyancsak elment a megfelelő lappéldány [*Irodalmi Újság*] is [...] Egyébként hozzáteszem, hogy a részletnek igen nagy sikere volt itt, barátaink és olvasóink körében és csak azt sajnáltuk valamennyien, hogy regényrészletet kellett adnunk önálló novella helyett. Nem, szó sincs róla, az *I. U.* nem szűnt meg és előreláthatólag nem is fog megszűnni, noha Isten és a koegzisztencia útjai teljességgel kiszámítha-

tatlanok. Mindenesetre reméljük, hogy még nagyon sokáig életben tudjuk tartani a lapot, egyesek öröme, mások dühére. Nagyon köszönöm, hogy megemlítette a Forumnak a mi ügyünket. Vámosék, ha más kárt nem is idéztek elő, ezt mindenesetre megcsinálták. Még arról is szeretném informálni, hogy ennek az ostoba és lelkiismeretlen pamfletnek, ennek a silány hazudozásnak milyen jelentéktelen visszhangja volt az emigrációban. Az emberek, akik olvasták, úgy rázták le magukról, mint valami utálatos hernyót és sem a jobb, sem a baloldal nem használta fel valamiféle politikai peccsenye sütögetésre. Azt hiszem számukra ez a teljes csőd, ez a sivár visszhangtalanság a legrosszabb, sőt mi több, ezt várták a legkevésbé. Úgy látszik még otthon sem törődnek vele, aminek persze sok oka lehet, felesleges találgatnom. A mi ügyünket természetesen megbeszélem Faludyval és érintkezésbe is lépünk majd a Forummal, talán lehet valamilyen megállapodásra jutnunk. Legutóbbi levelemben jeleztem, hogy elintézés alatt áll a Maga látogatásának ügye, de az úriember, aki a dolgot intézi, időközben sárgaságban megbetegedett és így a dologgal egyelőre várunk kell. Nagyon remélem, hogy a nyárra nyélbe tudjuk ütni a dolgot. Örömmel közlöm, hogy kb. 3-4 hét múlva viszonzni tudom könyvét, mert megjelenik magyarul itt Londonban Méray Tiborral közösen írott könyvünk. Remélem érdekelni fogja, nem is annyira irodalmi szempontból, mint inkább történelmi és kór-történeti dokumentumként. Szeretném, ha mielőbb válaszolna, megkapta-e leveleimet, a pénzt és a lapot.”¹

1. Kézirat.

1961. március 15.

Újvidéken Đorđe Bajić elnökletével ülést tartott a Vajdasági Képviselőház által megválasztott új összetételű Tartományi Közoktatási Tanács, amelyen a *Magyar Szó* tudósítása szerint „végül a kisebbségi iskolák ügyeivel foglalkozó, nemrég alakított bizottság munkaterve került volna

megbeszélésre. Ezt a hosszabb időre szóló és fontos munkatervet azonban néhány nap múlva egy erre külön összehívandó ülésén vitatja meg a tanács”.¹

Sulhóf József beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Ma délelőtt tartotta elnökségi ülését Novi Sadon a Kultúrközösségek Tartományi Tanácsa Nagy József elnökletével. A napirend keretében a zárszamadásokkal és a véglegesített költségvetésekkel kapcsolatban megállapították, hogy a járásokban és községekben még mindig nem áldoznak eleget a tömeges kultúr munkára. Beszámoltak a tartományi közösségbe tartozó szövetségek közgyűléseiről, megvitatták és kiegészítették a Tartományi Kultúrközösség évi programját. A többi között elhatározták, hogy alaposan megvitatják a zenei élet, a zenei utánpótlás és az iskolai nevelés egyre súlyosabbá váló kérdéseit, egyben pedig nyilvános vitára viszik a színésznevelés és utánpótlás hasonlóképpen mind kevésbé megoldott problémáit. Ezenkívül közvita tárgyává teszik azoknak a polgári szokásoknak a terjesztését és átalakítását, amelyek a születés, a házasságkötés és temetés körül vannak kialakulóban. Kinevezték a becsei Májusi Játékok bizottságát, élére Kaća Sokolović került. Végül megvitatták a *Naša scena* színházi folyóirat helyzetét és azt, hogyan nyújtsanak segítséget a lapnak. Az időszervi kérdések megvitatására az elnökség legkésőbb májusra plenáris ülést hív össze.”

Aladics János arról tudósított, hogy „Đorđe Bajić elnökletével Novi Sadon ma ülést tartott a Tartományi Közoktatási Tanács [...] Az önállóított és újjászervezett Tanügyfejlesztő Intézet munkatársai tavaly behatóan foglalkoztak az úgynevezett területi iskolák ügyével, a szerbhorvát nyelv oktatásának kérdésével a kisebbségi iskolákban, a kétnyelvű oktatással, ezenkívül az intézet szakemberei új tanítási programot dolgoztak ki a kisebbségi iskolák számára [...] A társadalmi terv szerint Vajdaságban az elkövetkező öt évben 24 milliárd dinárt költenek az iskolákra. Ezzel

lehetővé teszik, hogy végre megvalósuljon a 100 százalékos kötelező nyolcosztályos iskoláztatás. Biztosítják ezenkívül a tanulók 80 százaléka-nak a középfokú oktatást, az elemi iskolákban megszüntetik a harmadik váltást, megszervezik az 1400 gyengébb képességű gyermek iskoláztatását, és korszerűsítik az iskolák felszerelését. A Tanügyfejlesztő Intézet úgy tervezi, hogy az elkövetkező időszakban alapos tanulmányok tárgyává teszi a különböző nemzetiségű tanulók közös nevelésének kérdését, a területi, vagyis több tannyelvű iskolák problémáját, ezenkívül gondoskodik majd a tanító és tanárképző iskolákról is. Mai ülése végén a Tartományi Közoktatási Tanács meghallgatta a tanács keretében működő Kisebbségi Tanügyi Bizottság eddigi eredményeiről és terveiről szóló jelentést”.

Ugyanő mondta el ugyanott: „A Novi Sad-i Szerb Matica alapította a Branko-díjat ifjú tollforgatók munkáinak megjutalmazására [...] ünnepélyes átadására ma, március 15-én, a költő születésének napján került sor a Szerb Matica rokokó stílusban berendezett titkársági szalonjában [...] E hagyományos irodalmi pályázaton összesen 65 egyetemi hallgató, illetve középiskolás vett részt. Az egyetemisták Laza Kostićról írtak, a költő születésének századik évfordulója alkalmából. A középiskolások meg Részlet a naplóból és Gondolatok egy festmény előtt témák közül választhattak. A bírálóbizottság úgy döntött, hogy az idén az első és harmadik díjat nem osztja ki. A második díjnak három nyertese van: Radomir Ilić, Bányai János és Mirjana Romić [...] Az idén osztja ki nyolcadszor a Szerb Matica a Branko-díjat, de először nyilvánosan és ilyen ünnepélyesen [...] 1953-ban alapították [...] Eredetileg ez a díj csak vajdasági jellegű volt, de később az egyetemi hallgatókra vonatkozóan kiterjesztették az egész szerbhorvát nyelvterületre.”

Zágor György, a Külügyminisztérium III. Területi Osztályának vezetője a következő utasítást küldte a belgrádi magyar nagykövetségnek: „Az

utóbbi néhány hónap tapasztalata azt bizonyítja, hogy a jugoszláv kormány – nyugtalan pontot keresve kapcsolatainkban – arra törekszik, hogy a nemzetiségi kérdést, mint nemzetközi, illetve államközi problémát vesse fel a Magyar Népköztársaság felé. Időről időre felveti és állandóan napirenden kívánja tartani ezt a kérdést. Erre enged következtetni Antunovics parlamenti beszéde és Peják elvtárrsal való beszélgetése, valamint a Szocialista Szövetség szlovéniai főbizottságának február 25-i jelentése, mely szerint »a Szocialista Szövetség figyelemmel kíséri az Olaszországban, Ausztriában és Magyarországon élő szlovének életét. A szlovén kérdés a szomszédos országokban még ma is napirenden van, mert nem rendeződtek azok a jogok, amelyek lehetővé teszik a szlovének teljes nemzeti fejlődését.« A jugoszláv kormányt teljesen nyílt fellépéstől valószínűleg csak az tartja vissza, mert joggal fél attól – ismerve a jugoszláviai magyarság problémáit – hogy a kérdés felvetése számára negatív eredménnyel járna. Mindemellert a Nagykövetség feladata, hogy állandóan figyelemmel kísérje a magyar nemzetiség és általában a nemzetiségek helyzetét és jelentsen arról, oly módon, hogy mi mindég válaszképes anyaggal rendelkezünk. Sajnos a nagykövetség jelentő-tevékenysége nem elég rendszeres ezen a vonalon. A tavalyi évben felterjesztett – egyébként igen színvonalas – összefoglaló jelentésen kívül kevés érdemleges anyagot kaptunk. Szükséges tehát, hogy a jövőben a nemzetiségi probléma a követségi jelentések állandó témája legyen. Föl kell használni e célra az adott lehetőségeket, elsősorban a konzuli felforgalom adta lehetőséget, mely még most sincs kellő mértékben hasznosítva.”¹

1. (lat): Korszerű tankönyveket. A szakemberek továbbképzése. Ülést tartott a tartományi közoktatási tanács. MSz, 1961. március 16. – 2. MOL XIX-J-1-j-16c-003041-1961.

1961. március 16.

Kié legyen az Ifjúsági Tribün? – tette fel a kérdést Florica Ştefan az Újvidéki Rádióban: „Tegnap este érdekes vita folyt a Novi Sad-i Ifjúsági Tribün termében. Új akciói és új indulása előtt ugyanis a megfiatalított szerkesztőség megbeszélésre hívta össze az érdekelteket, mindenekelőtt az egykori ifjakat, akik ennek az érdekes és ma már országos hírű kultúrintézménynek kezdeményezői és alapítói voltak. Bevezető beszédében Jasna Melvinger, a fiatal költőnő rámutatott arra, hogy az új vezetőségnek és szerkesztőségeknek vannak elképzelései arról, hogy mit és hogyan kellene csinálni, mégis összehívta ezt a vitát, hogy kibővítsék az elgondolásokat és közösen határozzák meg az utat. Sajnos úgy látszik, hogy a jelenlevők egy része ezt a bevezetőt úgy értette, hogy a szerkesztőség tőlük várja a tribün arculatának kialakítását, és ki is fejezték azt a felfogásukat, hogy az Ifjúsági Tribünnel csúcsjellegű kultúrintézménynek kell lennie, magas színvonalon a nagyigényűek számára. A szerkesztőség elképzelése ennek pontosan az ellenkezője. Az Ifjúsági Tribün az ötezer Novi Sad-i egyetemi hallgató és a néhány ezer középiskolás kultúrintézménye, és semmi esetre sem lehet harminc-negyven ifjú »inyenc« kizárólagos birodalma. A szerkesztőségnek igaza van, és a tegnap esti vita, amelyet a legjobb szándékkal szerveztek, minden érdekessége mellett kudarc is volt egyben, mert megmutatta, hogy hová vihet egyeseket az elefántcsonttoronyba zárkózó kultúronzés.”

Lévay Endre ugyanott arról számolt be, hogy „A suboticei írók irodalmi élőújúságja, az *Életjel* Szenteleky-emlékszámat készít elő. Megemlékeznek a két világháború közötti vajdasági magyar irodalom szervezőjéről és kiemelkedő egyéniségéről. Az emlékesten a kortársak, a közvetlen munkatársak idézik föl Szenteleky alakját. Herceg János az alkotó Szentelekyről beszél, Majtényi Mihály mint irodalmunk szervezőjét mutatja be, Szirmai Károly *Szenteleky egy napja Szivácon* címmel olvassa fel visszaemlékezéseit,

Laták István azokról a kapcsolatokról szól, amelyek Szenteleky és a munkásírók között épültek ki a harmincas évek elején, Börcsök Erzsébet pedig elmondja huszonhat év előtti látogatását Szenteleky sírjánál [...] Először kerül előadásra S. Révai Gabriella megzenésített Szenteleky-verse: *Az ezüst tulipán*. A suboticei zenei élet legjobb szólistái: Milkó Cora, Bordás Lajos, Segedinčevné Ulreich Inke, Lévay Mátyás vajdasági zeneszerzők műveit adják elő, Heck Paula Kiss Lajos vajdasági dalgyűjteményéből énekel néhány dalt, a Népszínház tagjai pedig részletet adnak elő Szenteleky *A fény felgyúl és ellobog* című színművéből, Szilágyi László rendezésében. Az emléketest hétfőn, március 20-án este 7 órai kezdettel tartják meg a Zenede kamaratermében”.

Bálizs Jolán azt jelentette, hogy „Egyhetes bánáti vendégszereplés után tegnap hazaérkezett a suboticei Népszínház magyar drámai együttese. A 30 tagból álló együttes John Osborne *Komédiás* és Lippay Etelka *Boldogság részletre* című darabjával múlt szerdán kelt útra, hogy eleget tegyen néhány bánáti meghívásnak. Pancsevón, Debelyacsán, Zrenjaninban, Kikindán, Versecen, Ürményházán és Csókán léptek fel. A verseci és ürményházi közönségnek ez volt az első találkozása a suboticei színészekkel, a többi községben már járt korábban is az együttes. Hét nap alatt 14 előadást tartottak átlag 4-500 néző előtt. Nagyon sok tapsot és új meghívást kapott a suboticei magyar együttes ezen a turnén”.

Az *Esti híradó*ból megtudhattuk, hogy „A Novi Sad-i Munkásotthonban ma tartotta első ülését az újonnan megválasztott Községi Szakszervezeti Tanács, elnöknek ismét Jovan Dejanovićot, titkárnak pedig Pfaf Ivánt választották meg”. A belgrádi tudósító pedig azt jelentette, hogy „Botránnyal zárult az országos dalverseny. A Szakszervezeti Otthonban, a főváros legnagyobb hangversenytermében három estén át tartott az ország legjobb slágerénekeseinek versengése az Aranymikrofonért [...] Amikor

a bírálóbizottság csaknem egyórás tanácskozás után közölte, hogy öt helyett csak három Aranymikrofont oszt ki, mégpedig Lola Novakovićnak, Anica Zubovićnak és Nada Knežević-Bulajićnak, a kétezer főnyi közönség hatalmas fütyorkánba kezdett [...] A kivonuló közönség kórusban kiáltozta Đorđe Marjanović nevét, majd néhányan vállukra kapták a népszerű énekest és a Teráziára vitték. Belgrádban először történt meg, hogy éjfélután utcai hangversenyt rendeztek. Marjanović ugyanis több ezer főnyi hódolója kérésére, kitörő ovációk közepette, elénekelte az *Újságáros* című slágert.”

Zágor György, a Külügyminisztérium III. sz. területi osztályának vezetője a belgrádi magyar nagykövetség jelentőmunkáját értékelve megjegyezte: „Nagyon értékes volt a vajdasági magyarság helyzetéről szóló értékelés [...] Ugyancsak fontos lenne az olyan jelentések felterjesztése is, melyek részletesen foglalkoznak a vajdasági magyar nyelvű irodalom helyzetével.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1b-00131-3-1961.

1961. március 17.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Külügyi Államtitkárságunk szokásos sajtóértekezletén Drago Kunc szóvivő többek között [...] az egyik újságíró kérdésére válaszolva kommentálta Kállai Gyula, a magyar Minisztertanács elnökhelyettesének március 13-i budapesti beszédét, melyben az durván támadta Jugoszláviát. Kállai Gyula vádjai, hogy Jugoszlávia állítólag kampányt indított a szocialista láger ellen, a való tényállás elferdítése. Amikor ugyanis Jugoszláviát, és annak konkrét kül- és belpolitikáját támadják, akkor ez egyesek szerint eszmei vita, amikor pedig Jugoszlávia védekezik a támadások ellen, akkor azt a szocialista láger elleni kampánynak nevezik – mondotta Drago Kunc. Ami pedig a célzásokat illeti, hogy Jugoszlávia felelős az 1956-ban történt magyarországi eseményekért, úgy véljük, hogy az ilyen nyilatkozatok szerzői jobban tennék,

ha nem feszegetnék ezt a kérdést. Az 1956-ban Magyarországon történt események igazi okai ismeretesek: a megoldatlan belső kérdések és a szocialista országok kölcsönös viszonyának problémái. Jugoszlávia vádolása ezen mit sem változtat, csak kárt okoz a rágalmak szerzőinek, és árt a magyar népnek meg a két ország egymás közötti viszonyának.”

Azt is hírül adta, hogy „A Szövetségi Pénzügyi Államtitkárság új vámforgalmi előírásokat tett közzé. A rendelet szerint a külföldről hazatérő polgáraink harmincezer dinár értékű árut hozhatnak be vámmentesen saját szükségletükre. Ez az engedmény azonban nem vonatkozik azokra a tárgyakra, amelyeknek az értéke darabonként meghaladja a harmincezer dinárt. A Szövetségi Pénzügyi Államtitkárság ma ugyancsak új rendeletet hozott a magánszemélyek által behozott személygépkocsik és motorkerékpárok vámjáról.”

Az óbceci tudósító jelentette: „Április 18-án megjelenik a *Becsei Újság* hetilap első száma. A 4000 példányban megjelenő újság egyik héten szerbül, a másik héten pedig magyarul tájékoztatja az olvasóit az eseményekről, a kommuna életéről és különféle szervezeteinek tevékenységéről.”

1961. március 20.

A Szocialista Szövetség Országos Választmányának II. plénuma politikailag megtámogatta és elméletileg megindokolta a Szövetségi Képviselőház által > 1961. március 1-jén elfogadott törvényekkel kialakult új jövedelmi viszonyokat, vagyis az ún. „kis gazdasági reformot”, elfogadva a „jövedelem törvényének” a „profit törvényét” felváltó elvét és szorgalmazva a munkaszervezetek nagyobb önállóságát. Az elfogadott elvek jelentették az első lépéseket az önigazgatásnak a gazdaságon kívüli tevékenységekben való bevezetése irányába.¹ Milentije Popović beszámolójában hangsúlyozta, hogy a jövedelem (dohodak) olyan új társadalmi-gazdasági kategória, amely új viszonyokat teremt a munkás–vezető–tulajdonos

relációban és biztosítja a „szabad döntéshozatalt a jövedelemnek a saját személyes szükségletekre, a termelés bővítésére, a kommuna polgárainak szükségleteire és a társadalom egészének szükségleteire való felosztásában”.² Részben a bekövetkezett recesszió, részben az indokolatlanul nagy fizetésemelések miatt azonban ún. „kis gazdasági reformot” csakhamar leállították.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban: „Danilo Kiš, a fiatal belgrádi író és költő az Ady-versek szerelmese lett. Ezt ő mondja így, egyszerűen, szinte magának. A Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalatban találkoztunk vele. A Vállalat Könyvkiadó Tanácsa a napokban fogadta el tőle három magyar költő szerb nyelvre fordított verseinek kiadását [...] Az elsőbe, az Ady-kötetbe 30 vers kerül, a második a József Attila-kötet, abba is körülbelül ennyi. A harmadik kötetbe 25 Radnóti-verset választottak ki. A kiadók azt ígérik, hogy az őszi könyvvásárra már kikerül a nyomdából az első kötet, és lehet, hogy még ebben az évben kézhez kapja a szerb olvasóközönség mind a három könyvet.”

1. ÚR, 1961. március 20.; HRP3, 64–66. – 2. *Drugi plenum SO SSRNJ*. Beograd, 1961, Kultura. Idézi Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 115.; Petranović, Zečević, 1098.; Bilandžić 1999, 389–390.

1961. március 21.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Tizenkettedikén indult el szlovéniai vendégszereplésre a Novi Sad-i Rádió újságírókból, színészekből, énekesekből és zenészekből álló 25 tagú csoportja. A nyolc napig tartó úton a Muravidék 15 helységében tartotta meg élőújságát. A tegnap visszatért csoport vezetője, a rádió műsorosztályának főnöke, Fejős István van most mikrofonunk előtt, akitől először is arról szeretnénk hallani, hogy melyek azok a városok és falvak, amelyekben felléptek, és hogy hogyan fogadták a csoportot?”

Ugyanott Sulhóf József arról számolt be, hogy „Egyszerű bulletin megjelöléssel közli az Amatőr Színházak Tartományi Szövetsége időnként adódó fontos eseményeit, beszámolóit, jelentéseit. És most legutóbbi számában az elérhető, ajánlható, érdeklődésre számot tartó színdarabok jegyzékét tette közzé. Méghozzá öt nyelven, helyesebben az itt élő ötnyelvű lakoságnak és műkedvelőjének rendelkezésére álló darabok ismertető jeleit sorakoztatta egymás mellé. A legtöbbről nemcsak a cím, az író és a felvonások száma nyújt közelebbi felvilágosítást, hanem a gondos szerkesztő, Jatic Stevan azt is megjelöli, hány szereplő, hányzori színváltozás kell egy-egy darab színrehozatalához, és néhány mondattal a művek tartalmát is ismerteti [...] Az ezret is eléri az öt nyelven meglegelhető színmű, és a műkedvelő színjátszók nemcsak azzal szakíthatnak, hogy a nagy színházak műsorát kopírozzák, hanem önálló, változatos játékrendet állíthatnak össze”.

Herceg János levele Ivan Horovicnak: „Kedves uram, megkaptam Mirko Bózsics [Božić Mirko] hangjátékát s köszönöm a megbízatást a fordításra. Nem merem biztosra ígérni, hogy április 1-re leszállíthatom, de ápr. 6-ikára okvetlenül megkapja. Remélem, ez a terminus megfelel. Öszinte tisztelettel köszönti Herceg János.”¹

1. Kézirat.

1961. március 22.

Az Újvidéki Rádió közölte: „1956-ban 1818 ösztöndíjas volt Vajdaságban. Számukra 65 millió dinárt utaltak ki [...] tavaly 5002-en tanultak társadalmi költségen, az ösztöndíj összege 3442 millió dinár volt [...] Ugyancsak fontos tény még a kisebbségi káder ösztöndíjazására irányuló törekvés. Az utóbbi három év alatt 2292 ösztöndíjas volt a nemzeti kisebbség soraiból, vagyis 1959-ben az arány 196,% volt, ma pedig 21,4%-ra növekedett. Az ösztöndíjazás további politikájánál majd fontos szerepet játszik az a

tény, hogy a társadalmi szervezetek és vállalatok maguk szabják meg a kifizetendő ösztöndíjak magasságát attól függően, hogy milyen szükség van a szóban forgó jövendő szakemberre.”

Ugyanott elhangzott a Tanjug budapesti tudósítása: „Ingek indexen. A budapesti utcákról eltűnnek a rikító, tarka ingek, mert rendeletet adtak ki, hogy az eladásból szigorúan vonják ki. Mint mondják, azért helyezték indexre őket, mert főleg huligánok viselik. A Belkereskedelmi Minisztérium utasította a ruházati főigazgatóságot, hogy valamennyi üzletből és raktárból azonnal távolítsák el a nem kívánatos ingeket. A Minisztérium közleménye hangsúlyozza, hogy ezek az ingek sértik az általános szépérzékét. Valószínűnek tartják, hogy ugyanilyen sorsra jutnak a hasonló típusú női blúzok is. A szóban forgó ingeket eddig főleg külföldi piacra gyártották, és egy részüket nem tudták eladni, és ezért Magyarországon bocsátották forgalomba. Feltételezik, hogy a rikító, tarka ingek meglévő készletét most megsemmisítik, vagy ami még valószínűbb, használhatatlan textilként átdolgozzák papirossá vagy más ipari terméké.”

1961. március 24.

Az Újvidéki Rádióban Bálizs Jolán elmondta: „Mint tavaly, az idén is Becsén tartják meg az amatőr pionír színjátszó csoportok vajdasági szemlét, a Májusi Játékokat. A szemlét május 25-től 31-ig rendezik meg és a tartomány tíz legjobb gyermekszínjátszó együttese vesz rajta részt. A játékok előkészítő bizottságának ma délelőtti ülésén arról tárgyaltak, hogy a Májusi Játékok az idén is megtartsa-e tartományi jellegét, vagy a jugoszláv pionír év keretében országos szemlévé fejlődjön. Az ülésen elhangzott néhány javaslat arra vonatkozólag, hogy az idén csak néhány ismert gyermekszínjátszó együttest hívjanak meg, például a ljubljanaít, eszékít és rijékait, s azután évről évre többet, s így fokozatosan kibővül a játékok műsora. Néhányan ragaszkodtak a játékok kizárólagos tartományi jellegéhez. Álláspontju-

kat azzal magyarázták, hogy egyelőre arra kell törekedni, hogy a vajdasági pionírszemle reper-tóárját kiegészítsék és feljavítsák, s csak ezután kerülhet sor egy szélesebb országos viszonylatú találkozóra.”

Sulhóf József arról cikkezett, hogy „Amikor most, újabban, a soron következő írónemzedék nemcsak irányzatban vallja magát egyedül igaznak, hanem azt is kezdi kimondogatni, hogy ami előtte volt, az nem is volt, amikor a modernség nevében megtagadják a művészi hagyományokat és értékeket, hogy kimondhassák, minden csak most kezdődik, a suboticei *Életjel*, ez a szóban elhangzó folyóirat Szenteleky Kornél emlékeztetének szentelte márciusi számát [...] Akik ma hagyományokat tagadva, gyökértelességre kényszerítve önmagukat, csak mostantól – talán önmaguktól – kezdve ismerik el, ami van, a Szenteleky-esten idézett sorok, részletek, emlékbeszédek töredékeiből kihallhatják majd, hogy majdnem negyven évvel ezelőtt is volt egy kezdet, sokkal nehezebb, keservesebb, értetlenséggel viaskodó kezdet, amelynek ők ma – folytatásai”.

Erdős Kamill az *Élet és Irodalomban Cigányok* című cikkében elítélte a cigány lakótelepek tervét, mert az szerinte a cigányság beolvadása helyett annak elszigetelődését szolgálta volna. Kijelentette, hogy a cigányság nem nemzetiség, hanem „népcsoport”, mert nincs anyaországa, és kulturálisan közelebb áll a magyarsághoz, mint a nemzeti kisebbségek. „A nemzetiségfogalom definíciójába tehát szükségszerű elemként foglalta bele az anyaország létezését. A cikk tartalma tökéletesen megfelelt a negyedévvél később hozott párthatározatának, azaz ebben az esetben is az történt, ami a nemzetiségpolitika ügyében 1957-ben és 1958-ban, hogy a sajtó előbb hirdette meg a fordulatot, mint a párthatározat.”¹

1. Szesztay 2003, 214.

1961. március 25.

A szabadkai Népszínház bemutatta Otto Leck Fischer *Kimenő* [Frisondag, 1954] című színjátékát. Fordította Hunyady József. Rendező: Pataki László. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Szabó Cseh Mária és M. Süveges Eta (Marie, az anya), Czehe Gusztáv (az apa), Barácius Zoltán (Lars, a fiuk), Romhányi Ibi (Vera, a lányuk), Szilágyi László (Benny, a fiuk). A 25 előadásnak összesen 6650 nézője volt.¹ > 1961. április 15.

1. Szabó István: *Kimenő*. A suboticei Népszínház szombati bemutatója elé. MSz, 1961. március 22. 9.; Kolozsi Tibor: *Kimenő*. 7 *Nap*, 1961. március 31. 8.; Lányi István: *Kimenő*. Bemutató a suboticei Népszínházban. *Dolgozók*, 1961. március 31. 9.; Vukovics Géza: *Kimenő*. A vajdasági hivatásos színházak 11. találkozója. MSz, 1961. április 21. 10.; Gerold, Pastyik 1970.

1961. március 27.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Szlovéniai Közoktatásügyi Tanács, a Köztársasági Oktatásfejlesztő Intézet és a muraszombati Pedagógiai Intézet négy képviselője holnap délután Novi Sadra érkezik, hogy az itteni tanügyi munkásokkal kicserélje a kétnyelvű oktatás terén szerzett tapasztalatokat. A képviselők itt-tartózkodásuk alatt ellátogatnak a Novi Sad-i telepi József Attila iskolába, a Suboticei Zmaj Jovan Jovanović elemi iskolába, és megtekintik a kishegyesi Ady Endre mintaiskolát.”

Gyula Károly arról számolt be, hogy „Kani-za, Bácsföldvár és Torda, más városok és falvak után ez alkalommal Csantavéren zúgott fel a közönség tapsa a Novi Sad-i Rádióállomás sorrendben huszadik élőújságján. Örömmel öszegezzük ezeket a vendégszerepléseket, mert a rádió emberei alig három hónap leforgása alatt egy kisebb fajta csúcstól állítottak fel: több mint kétezer kilométert utaztak. Bejárták Bácska, Bánát, Baranya és a Mura menti vidék városait és falvait [...] A csaknem három és fél órás műsorban Ádám Tibor, Majoros Péter, Balázs Piri

György és Gellér Tibor időszerű bel- és külpolitikai kérdésekről beszéltek, Saffer Pál szerkesztőnk pedig élesre fent tollal állította pellengérré Csantavér ferdeségeit [...] A közönség nagy tetszéssel fogadta Ádám Olga, Gerich Endre, Lőrincz Lajos, Ferenci Jenő és Faragó Árpád, a rádió színészeinek villámtréfáit, és szünni nem akaró tapssal jutalmazta Boros Mirjana és Boros István, a rádió énekeseinek fellépéseit.”

1961. március 28.

Saffer Pál az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* jelezte: „Egy szerény, rövid hírt közöltek minap a lapok arról, hogy Szerbia Íróegyesülete tíz vajdasági írótt vett fel újabban soraiba. Ezek: Balint Vujkov, Matija Poljaković, Zákány Antal, Mihál Babinka, Ján Labáth, Németh István, Bori Imre, Milan Tokin, Gojko Janjušević, Draško Ređep.”

Korom Tibor ugyanott arról számolt be, hogy „Ősbemutatóval lépett közönség elé a minap a Novi Sad-telepi Petőfi Sándor Kultúregyesület színjászó együttese. Imponáló bátorsággal és a vajdasági színműirodalom iránti rokonszenvből – no meg azért is, mert a műkedvelő színjászókhoz közelinek érzik Vujkovné Lippay Etelkát – a Novi Sad-telepi Petőfi Sándor Kultúregyesület arra vállalkozott, hogy mindenkit megelőzve színre viszi Lippay Etelka *A veszély nem múlt el* című legújabb színjátékát. Az ambiciózus szerzőnő ehhez a műhöz a háborúból merítette a témát, s egy hadikórházi ápolónő viszontagságait igyekezett dráma formájában elmondani [...] Sovény Károly rendezésében vitte közönség elé [...] az önfeláldozó Adél ápolónőt alakító Mókus Ilonkát, a Kató ápolónőt játszó Pörge Júliát és a Lazić Duško hadifogoly-tisztet megelevenítő Bognár Sándort.”

1961. március 29.

Majoros Péter az Újvidéki Rádióban közölte: „Ma délelőtt összeült a Vajdasági Népszkupstina, hogy megvitassa a Tartományi Végrehajtó

Tanács múlt évi jelentését, továbbá a községi öngazgató szervek tevékenységét és a Végrehajtó Tanács néhány határozati javaslatát. A két ház először külön ülésezett és a bizottságok előzetes elemzése alapján elfogadta a Végrehajtó Tanács határozati javaslatait, amelyeknek egy része külön tartományi alapok létesítésére vonatkozik. Ezek szerint három tartományi alap létesül majd. Egy a kultúrtevékenység fejlesztésére, a másik a kiadótevékenység megkönnyítésére, a harmadik pedig az út menti szervizállomások építésére.”

1961. március 30.

Az Újvidéki Rádió híre: „Budapestben ma véget ért a jugoszláv–magyar tudományos-műszaki együttműködési bizottság negyedik ülészsaka. Megvitatták az eddigi együttműködési terv végrehajtását, és új programot készítettek a következő időszakra.”

1961. március 31.

Népszámlálást tartottak Jugoszláviában. A közzétett eredmények szerint az eszmei időpontban az országnak 18 549 133 lakosa volt, és a szerb nemzetiségűekként nyilatkozó e népszámlálás során képezték az országban a legmagasabb arányt, 42,1%-ot (1953: 41,7%; 1971: 39,7%; 1981: 36,3%; 1991: 36,4%). Magyar nemzetiségűként 504 369 fő nyilatkozott (Jugoszlávia népességének 2,7%-a). A Vajdaság lakónépessége ekkor 1 854 585 főt tett ki. A tartomány nemzetiségi összetétele: szerb 1 017 683 (54,9%), horvát 145 341 (7,8%), montenegrói 34 782 (1,9%), magyar 442 561 (23,9%), német 11 432 (0,6%), szlovák 73 830 (4,0%), román 57 259 (3,1%), egyéb 71 697 (3,9%). Ez volt az utolsó jugoszlávai népszámlálás, amely során a magyarok abszolút száma a Vajdaságban még növekedett az előző népszámláláshoz viszonyítva (1953: 435 345), de arányuk csökkenése tovább folytatódott (1953: 25,4%; 1971: 21,7%; 1981: 18,9%; 1991: 17%). A tartomány 45 községe közül a magyarok 1961-ben még 9 községben képezték

abszolút többséget (Magyarakanizsa 88,2%; Zenta 86,5%; Ada 79,2%; Topolya 73,2%; Becse 64,8%; Csóka 62,2%; Kishegyes 62,2%; Temerin 56,6%; Szabadka 50,1%; a 9 községben összesen 64,6%), és ők a vajdasági magyarság összlétszámának még csak 53,9%-át képezték. A 2002. évi népszámlálás során a magyarok e községek lakónépességének már csak 51,1%-át tették ki, mivel azonban a szórványban még nagyobb arányú volt az elvándorlás és az asszimiláció, e községekben már a vajdasági magyarság 62,6%-át írták össze.¹ E népszámlálás során volt először lehetőség a nemzeti hovatartozás tekintetében »jugoszlávként« nyilatkozni, ezeket a személyeket azonban akkor még »nemzetileg meghatározatlanként« minősítették.²

Az Újvidéki Rádió közölte: „A vajdasági zeneiskolák hagyományos évi szemléjét az idén a forradalom évfordulójának jegyében tartják meg Kikindán. Ezzel kapcsolatban Kikindán a napokban megbeszélést folytattak a zeneiskolák képviselői. Meghatározták a kötelező versenyszámokat, hangszereket, továbbá kinevezték az öttagú bírálóbizottságot. Az idei szemle másora jóval gazdagabb lesz az előbbieknél. A rendezvény zárt jellegű lesz, mert a bírálóbizottság mellett csak a zeneoktatók, és a meghívott közéleti és kultúrmunkások vehetnek részt rajta. A nagyközönség számára a verseny első helyezettei tartanak majd nyilvános hangversenyt. Ezen a negyedik zeneszemlén előreláthatólag több mint 10 szólólista és több mint 10 zenekar és énekkar lép majd fel.”

1. *Popis stanovništva 1961. Knjiga 6. Vitalna, etnička i migraciona obeležja. Rezultati za opštine.* Beograd, 1967, Savezni zavod za statistiku. – 2. A kérdésről bővebben dr. Jovan Đuričić: *Stanovništvo Bačke.* Novi Sad, 1989, Prirodno-matematički fakultet, Institut za geografiju.

1961. március

A *Híd* 3. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Enriquez Galvao nyílt levele; Gál László versei; Majtényi Mihály: Kaland; Ion Balan: A hegy és*

a barátság (Ford. G. Czimmer Anna); Gulyás József: *Abbahagyott és abbahagyhatatlan élet; Sinkó Ervin: Áron szerelme; Laták István: „Csak néha gyúltam föl”. Jegyzetek Berényi János életéről és munkásságáról; Dési Ábel versei; Szirmai Károly írásai; Simin Magda: Sonja legendája nyomában (Sonja Marinković); Tomán László: Művek, nézetek, vélemények; Danilo Kecic: Svetozar Marković írásai; Krónika. Sáfrány Imre és Torok Sándor rajzai.*

1961. április 2.

A zentai kiállítási teremben megnyílt Balázs G. Árpád képképzőművész kiállítása, amelynek április 13-ig 6185 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. április 4.

Szajkó Margit az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „A *Rádióiskola* szerkesztősége és a vele együttműködő Pedagógiai Tanács a napokban egy napos tanácskozást tartott Suboticán. A megbeszélést a céllal hívták össze, hogy a szerkesztőség és az előadók közös nevezőre hozzák a *Rádióiskola* műsorainak összeállításával és megírásával kapcsolatos elképzeléseiket, követelményeiket. A tanácskozást egy mozgalom előzte meg. A szaktanács, amelynek tagjai Brunet Elemér, Bakovljjev Milan és Bartha Dezső – a Történelmi Tanügyfejlesztő Intézet munkatársai, Sárosi Károly, a *Rádióiskola* szerkesztője és Varga Péter, a suboticei Tanítóképző zenetanára – az idén először szervezte meg a *Rádióiskola* műsorainak rendszeres hallgatását a kikindai, suboticei, topolyai és zentai pedagógusok bevonásával. A tanítók és tanárok a zenei, társadalomtudományi, szerb és magyar nyelvű adásokat kísérték figyelemmel és észrevételeikkel a suboticei találkozón rukkoltak ki. Osztatlan véleményük szerint a *Rádióiskola* emissziói mint tanítási segédeszközök, igen jó szolgálatot, segítséget nyújtottak az előadóknak [...] A tanácskozáson a szerb nyelv

oktatásának szenteltek a legtöbb időt. Ennek a tárgynak a tanítása támaszt ugyanis legnagyobb nehézséget az előadók és a tanulók elé. Egyéves megfigyelés alapján elmondták, hogy a homogén vidékeken a magyar gyerekek kiejtése meglepően tiszta. A tanulók olykor helyesebb kiejtéssel beszélnek, mint előadók. Az eredményt a rendszeres és állandó *Rádióiskola*-hallgatásnak tulajdonították.”

1961. április 5.

Az Újvidéki Rádióban Aladics János interjút így vezette fel: „Vujkovné Lippay Etelka a suboticei Társadalombiztosító Intézet tisztviselője, családanya és feleség. Ebben nem is lenne semmi különös, ha sokoldalú elfoglaltsága ellenére ne találna elegendő időt arra, hogy színdarabokat írjon. *Boldogság részletre* című, korszerű témát tárgyaló vígjátéka már két idényen át a suboticei Népszínház műsorán szerepel. A közönség szívébe fogadta ezt a könnyed hangú és fordulatosszínművet, vagyis a *Boldogság részletre* nagy közönségsikert aratott. Nemrég hatvanadszor adták elő.”

1961. április 6.

Tóth Elek, a magyar Külügyminisztérium III. Területi Osztályának osztályvezető-helyettese feljegyzésében beszámolt arról, hogy „Dimitrijevic jugoszláv tanácsos folyó hó 5-én vacsorán látott vendégül, amelyen részt vett még Zegnál János elvtárs és Zotovics első titkár [...] Dimitrijevic utódjára vonatkozóan közölték, hogy két személy is számításba jöhet. Az egyik az 1955–58-as években tanácsos volt Belgiumban, a másik pedig magyar nemzetiségű. (Megjegyzés: valószínűnek tartjuk, hogy Rehák Lászlóról van szó, a *Magyar Szó* volt szerkesztőjéről, akit egy évvel ezelőtt külügyi munkára tettek át.) [...] Zotovics közölte, hogy Mesterházi Lajos elvtársnál tett látogatása után javaslatot tett Belgrádnak *A tizenegyedik parancsolat* jugoszláviai bemutatására. Érdeklődésére – személyes véleményként

– közöltem vele, hogy bizonyos tendenciozitást látok a darab iránti érdeklődésében, ami beleillik abba a jugoszláv törekvésbe, hogy a társadalmunk fejlődése során észlelt és általunk is elítélt negatív jelenségeket, mint túlnyomóakat és a mi társadalmunkra jellemzőket prezentálják a jugoszláv olvasók, illetve a nézők elé. Bizonyos mértékben alátámasztja ezt a körülményt az, hogy a belgrádi nagykövetségünk által nem egy esetben átadott mai tárgyú szöveggönyveket, a fordítókáderek hiányára hivatkozva, ez ideig még csak le sem fordították Jugoszláviában. A beszélgetés során szó esett Tepavac nagykövekről. Dimitrijevic elmondta, hogy a Nagykövet valósággal el van keseredve, amiért ez ideig nem állt módjában találkozni Kádár elvtárral, mint államminiszterrel és a minisztereknek majdnem felével.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004734-2-1961.

1961. április 8.

Rencsár Tivadar az Újvidéki Rádió ifjúsági műsorában: „A Novi Sad-i bölcsészeti fakultás Magyar Tanszéke már második évét tapossa. A vajdasági magyar művelődés e fontos intézménye eddig keveset hallatott magáról [...] ezért kerestem fel a napokban dr. Penavin Olgát, az egyetem docensét [...] Még tavaly megalakították az etnográfiai és nyelvtani anyaggyűjtő csoportot. az idej munkát két csoportra osztva végezték. Egy öttagú csoport Ludasra és környékére, többek között Noszára és Csurgóra látogatott, a másik pedig dr. Penavin tanárnő vezetésével Hetinbe [Tamásfalva] és Tordára utazott [...] Újabb gyűjtés májusban kerül sor, Baranyában. Hogy munkájuknak minél kézzelfoghatóbb eredménye legyen, megbeszéléseket folytatnak a zagrebi Jugoton hanglemezzel az érdekesebb népmesék és balladák lemezre vételéről [...] A további beszélgetésbe bekapcsolódott Bori Imre, a katedra tanársegéde is. Ő a gyakorlati órák vezetője. Elmondta, hogy egy Berzsényi-szótáron dolgoznak [...] Másik nagy feladatuk a magyar–jugoszláv irodalmi kapcsolatok bibliográfiájának megírása

[...] Vajon problémák nem léteznek? [...] Egy hallgató elmondta, hogy a vizsgákról vitáznak. Röviden így: az irodalomelméletet eddig szerb nyelven hallgatták, négy szemeszteren keresztül és most kell vizsgáznok belőle. Mivel ez a szerb nyelv alapos ismeretét követeli, amivel nagy többségük nem rendelkezik, féltő, hogy katasztrofális lesz a vizsga kimenetele. A legtöbben a probléma megoldását abban látják, hogy aki kíván, vizsgázhat az év végén szerb nyelven. Őszre pedig megjön Szeli István, aki magyar nyelven fogja tartani irodalomelméleti előadásait. Egy leendő irodalomtanárnak pedig legfontosabb, hogy saját költészetében ismerje az értékeket.”

1961. április 10.

Az Újvidéki Rádióban Bálizs Jolán közölte: „Szombaton befejeződött a Novi Sad-i községi amatőr színházak szemléje, amelyet április hatodikán, hetedikén és nyolcadikán rendeztek meg Novi Sadon. A Makszim Gorkij kultúregyesület Mihál Kováč *Szántók* című, a Svetozar Marković kultúregyesület [Svetozar Marković Szerb Kultúrkör] Nakimir Sinkicsi *Zenélő doboz* című darabjával, az Ivan Klarić kultúregyesület Igor Torkár *Tarka labdájával*, a Petőfi Sándor Kultúregyesület Lippay Etelka *A veszély nem múlt el* című művével, a Mladost Kultúregyesület Marijan Matković *Hárman* című drámájával vett részt a szemlén. A négytagú bírálóbizottság Lippay Etelka *A veszély nem múlt el* című darabját minősítette legjobbnak. A Petőfi Sándor Kultúregyesület amatőrjei tehát jogot nyertek a rövidesen megtartandó járási szemlén való részvételre, ahol majd a járás legjobbjai közül kiválasztják azt az együttest, amely részt vesz majd Zomborban a tartományi szemlén.”

1961. április 11.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban közölte, hogy Újvidéken „A kölcsönkönyvtár elszakad a Matica srpskától. A könyvtárakról szóló új törvény értelmében történik ez. A Matica srpska 25 000

kötetből álló kölcsönkönyvtárát a Novi Sad-i községi könyvtárnak – amely ezután a község központi, azaz anyakönyvtára lesz – ajándékozza. Csak a tudományos könyvtár marad meg.”

A *Népszabadság* beszámolt arról, hogy az újvidéki Forum Danilo Kiš fordításában és Aleksandar Tišma előszavával megjelentette Radnóti Miklós szerbhorvát nyelvű verseskötetét.¹

1. Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1961–1965*. Budapest, 1978, Gondolat, 568.

1961. április 14.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Holnap, a vasutasok napján a Novi Sad-i telepi József Attila elemi iskola tanulóinak küldöttsége felkeresi Lajkó Lajost, a Novi Sad-i Vasúti Vállalat igazgatóját és elbeszélget vele a vasút történetéről. Holnap délután ugyanennek az iskolának a tanulói virágcsokrokkal köszöntik a fél négykor Novi Sadra érkező subotica gyorsvonat mozdonyvezetőjét, vonatvezetőjét, fűtőit és kalauzait.”

1961. április 15.

Zomborban megkezdődött a Vajdasági Hivatalos Színházak XI. Találkozója, amelyen az öt vajdasági színház mellett egy-egy belgrádi, šabaci, kragujevaci és eszéki együttes is fellépett. A szabadkai Népszínház magyar társulata Otto Leck Fischer *Kimenő* című színjátékát (> **1961. március 25.**) adta elő, amelyet a zsűri a találkozó legjobb előadásának kiáltott ki.¹

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „A Novi Sad-i Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége keretében megalakult a színjátszók csoportja. A fiatal színjátszók túlnyomó többségét középiskolások és egyetemi hallgatók képezik, de jelentkeztek munkásfiatalok is, akik Lányi István, a Novi Sad-i rádiódrama rendezője vezetése alatt részt vesznek az előképző stúdióórákon. Ezzel párhuzamosan megkezdték egy színdarab betanulását. Május elejére tervezik Bertold Brecht *Lucullus a bírák*

előtt című drámája bemutatását. A fiatal rendező, Papp Tibor alapos felkészültséggel látott neki a nehéz feladat megoldásának”.

Ugyanott Korom Tibor arról írt, hogy „A Novi Sad-i Nyelvművelő Egyesület magyar tagozatának előadássorozata, mely Gál László *Anyanyelvünk és mi magunk* című előadásával indult két héttel ezelőtt, élénk érdeklődést váltott ki az egyetemisták, főiskolások, tanügyi munkások, újságírók és színészek körében. Ez meglátzott azon a tartalmas vitán is, amely az előadó fejtegetéseit követte. Sok hasznos javaslat és hozzászólás hangzott el. A sorozat második előadására kedden, április 18-án kerül sor, a rádió klubhelyiségében, este 7 órakor. Ezúttal Majtényi Mihály lesz az előadó. Témájának címe: *Felírni a szót*. A nyelvről mint irodalmi kifejezőeszközzel fog beszélni. Nem tanulmány lesz ez, hanem inkább a szubjektív megfogalmazása néhány igen érdekes, íróit és olvasóit egyaránt érdeklő kérdésnek. Érdekességét növelni fogja az, hogy néhány vajdasági író alkotásain keresztül igyekszik tárgyalni a kérdéseket. A szervezők remélik, hogy ezúttal még nagyobb számú hallgatója és vitázója lesz az előadásnak, mint legutóbb”.

1. 20 *susreta pozorišta Vojvodine*. Novi Sad, 1970, Zajednica profesionalnih pozorišta Vojvodine, 61.

1961. április 16.

A zentai kiállítási teremben megnyílt Szkala Géza fafaragó kiállítása, amelynek 23-ig 8612 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1961. április 18.

Az újvidéki Nyelvművelő Egyesület magyar tagozata előadássorozatának második előadása keretében az Újvidéki Rádió klubjában Majtényi Mihály *Felírom a szót* címmel a nyelvről mint irodalmi kifejezőeszközzel beszélt. > 1961. április 15.

1961. április 21.

A 7 *Nap* élőújságot tartott a szabadkai Népszínházban.¹ > 1961. február 24.

Az Újvidéki Rádió aznap közölte: „Ma este a suboticai Népszínház termében élőújsággal kezdi jubileumát ünnepelni a 7 *Nap* munkaközössége. Mélységes szimbolika van abban, hogy most a forradalom jubileumának esztendejében ünnepel a 7 *Nap* is, mert a két jubileum szorosan összefügg, mert a szabad jugoszláviai magyar sajtó, tehát a 7 *Nap* is a húsz év előtt megkezdett nagy harc gyümölcse.”

1. Petkovics Kálmán: *A 7 Nap útja*. Újvidék, 1986, Forum, 39.

1961. április 22.

A szabadkai Népszínház bemutatta Ráczy György *Csókot kérek* (1959) című vígjátékát. Rendező: Garay Béla. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Szabó Cseh Mária (dr. Radkovic Gizella), Majoros Katica (Piri, a lánya), Godányi Zoltán (Bokor Miklós, színész). A 32 előadásnak összesen 7292 nézője volt.¹

1. Dévavári Zoltán: *Csókot kérek*. 7 *Nap*, 1961. május 5. 8.; Gerold, Pastyik 1970.

1961. április 28.

Sík Endre külügyminiszter feljegyzésében arról számolt be, hogy aznap kérésére fogadta Tepavac jugoszláv nagykövetet, aki előrebocsátotta, tudatában van annak, hogy a nemzeti kisebbség kérdése Magyarország belügye, de kormánya utasítására fel akarja hívni a figyelmet „bizonyos aránytalanságokra, melyek a magyarországi szerb-horvát nemzeti kisebbség helyzetében mutatkoznak a jugoszláviai magyar nemzeti kisebbség helyzetéhez viszonyítva [...] Magyarországon mindössze néhány szerb nemzetiségi iskola van s azokban is újabban két nyelven folyik a tanítás, csupán a szerb-horvát nyelv és irodalom, valamint a földrajz tanítása folyik szerb nyelven.

Ugyanakkor Jugoszláviában többszáz magyar iskola van, ahol az oktatás – a szerb nyelv és irodalmon kívül – magyar nyelven folyik. A nagykövet hangsúlyozta, nem arról van szó, mintha ők itt számbeli kölcsönösségre gondolnának, de szerintük normális lenne, ha az arány egy az öthöz lenne [...] Ők rengeteg könyvet adnak ki magyarul és vásárolnak össze Magyarországon (az elmúlt évben félmillió értékben), a mi szerb könyvkiadásunk és könyvvásárlásunk elenyészően csekély [...] Teljes zavar uralkodik a magyarországi szerb nemzeti kisebbség számát illetőleg. Az 1920-as hivatalos magyar statisztika szerint számuk 200 000 volt. Az 1940-es statisztika ugyanezt a számot közölte. Egy 1949-ben közölt statisztika már csak 30 500-at mond, a magyarországi Délszláv Szövetség szerint 1957-ben 120 000, amely számot Kállai elvtárs is helyesnek ismert el. Tekintettel arra, hogy az 1960-ban végrehajtott népszámlálás publikált adatai között a szerb nemzeti kisebbség létszáma nem szerepel, kérésük az lenne, mondanánk meg, hogy hivatalos adatok szerint mennyi a szerb nemzeti kisebbség jelenlegi száma. (A nagykövet a beszélgetés során kijelentette, hogy a magyar nemzetiségű jugoszláv állampolgárok száma hivatalos adatok szerint 480 000) [...] nálunk számos, a jugoszláv kormánnyal és a jelenlegi jugoszláv rezsimmel szemben ellenséges érzelmű jugoszláv emigráns van olyan felelős posztokon, ahol a szerb-horvát nemzeti kisebbség körében fejtenek ki tevékenységet, ami nem járul hozzá a két ország közötti viszony javításához [...] A nagykövet a beszélgetés végén emlékeztetőt adott át, melyben, mint később kiderült, kizárólag az emigránsokról és azok tevékenységéről van szó”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004145-1961.

1961. április 29.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Drago Vučinić, a külföldi kultúrkapcsolatok fenntartó bizottság titkára ma délelőtt fogadta Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövetet. A fogadáson a két ország

kulturális együttműködése tervének közeli aláírásáról volt szó.”

Belgrádban megkezdődött az európai kosárlabda-bajnokság, amelynek mérkőzéseiről a francia, a magyar, a holland, a német, a belga, a szovjet és a csehszlovák televízió, illetve rádióállomások adtak helyszíni közvetítést. Vitray Tamás, a Magyar Televízió riportere búcsúzáskor ezt írta a Belgrádi Rádió és Televízió műszaki szolgálatának emlékkönyvébe: „A legjobbakat kívánom a világ legjobb televíziós szolgálatának.”¹

Topolyán megnyílt a helybeli Művésztelep 12. tárlata.²

Az Újvidéki Rádió Bezdánban nyilvános ifjúsági műsort tartott.³

1. Bilten Radio-televizije Beograd, 1961. 5. 41. – 2. MSz, 1961. május 4. – 3. ÚR, 1961. május 1.

1961. április 30.

Az Újvidéki Rádió *Sportíradójában* Gyula Károly közölte: „A sportfogadás iránt tovább növekszik az érdeklődés. A mai, 18. fordulóban 147 125 000 dináros rekordbefizetést jegyeztek fel. Ebből az összegből a sportfogadóknak több mint 73 millió dinárt fizetnek ki. Az első nyereményosztályba tartozó fogadók 29,5 millió dináron osztozkodnak, a második nyereményosztályba tartozó szelvények tulajdonosainak pedig mintegy 44 millió dinárt fizetnek ki.”

1961. április

Csuka Zoltán az *Élet és Irodalom* 14. számában *A csendbe írt vers költője* címmel méltatta Ács Károly költészetét.¹

1. Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1961–1965*. Budapest, 1978, Gondolat, 246.

1961. május 3.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban bejelentette: „A Novi Sad-i Bölcsészeti Kar Magyar Tanszékének másodéves hallgatói holnap Horgosra utaznak, hogy ott és a környező helységekből néprajzi adatokat gyűjtsenek. Horgos és környéke ugyanis Vajdaság egyik legkivizsgálatlanabb területe nyelvészeti és néprajzi szempontból. Az egyetemi hallgatók – Penavin Olga egyetemi tanár vezetésével – kilenc napig maradnak Horgoson. Az anyagot, a jellegzetes nyelvi érdekességeket, közmondásokat, népszokásokat, népviseleteket, népi díszítéseket, magnetofonszalagra, illetve filmekre rögzítik, és utána rendszerezik.”

1961. május 4.

Az újvidéki bölcsészkar Magyar Tanszékének 26 másodéves hallgatója dr. Penavin Olga vezetésével Horgosra utazott, ahol kilenc napon át magnetofonszalagra vették, lefényképezték, lerajzolták és felírták a horgosi nyelvjárás jellegzetességeit, az ottani népmeséket, csúf- és ragadványneveket, népszokásokat és népviseletet.¹

Aladics János az Újvidéki Rádióban: „Deák Ferencről szólva az embernek komoly kételyei támadnak, hogy vajon melyik foglalkozását írja a neve mellé ennek az örökké tevékeny fiatal keramikusnak, festőnek, költőnek, vagy – mint újabban értesültünk – egy készülő regény szerzőjének. Deákot, a Novi Sad-i Ifjúsági Tribün kiállítási csarnokának vezetőjét a napokban azzal bízta meg a Népi Ifjúság tartományi vezetősége, hogy tetszése szerint szervezze meg három vajdasági festőművész tárlatát. Kíváncsiak voltunk, kikre esett a választása, hiszen a megbízó szabad kezét biztosított Deák Ferencnek. Három fiatal művészt szemelt ki: Benes József, Mojak Petar és Markulik József festőművészeket. Mindhárom Suboticán, Zentán és Sremska Mitrovicán, illetve Topolyán és Novi Sadon rendeznek önálló tárlatot.”

1. MSz, 1961. május 4.

1961. május 5.

A budapesti jugoszláv külképviselet tiltakozott a szovjet nagykövetnél a magyarországi délszláv kisebbség helyzete miatt.¹ > **1961. május 6.**

Aladics János az Újvidéki Rádióban bejelentette: „Holnap nyílik meg Pacséron a kis kerámikusok kolóniája. A pionírok suboticiai szervezetének tanácsa szervezi. A hét napig tartó Művésztelepen a vendéglátón kívül a járás 12 iskolájának képviselői – tanulói vesznek részt [...] Az iskolákat egykét növendék képviseli [...] A kolónia munkája kiállítással zárul. A kis kerámikusok telepének művészeti vezetője Deák Ferenc, az ismert fiatal Novi Sad-i iparművész lesz.”

Sinkó Ervin Károlyi Mihálynénak: „a kézirat megvan és amint a legilletékesebb helyről tudom, nem mondtak le a kiadásról, csak – a Rajk pör miatt valószínűleg – úgy vélik, hogy még alig behegedt sebeket tépne fel a két ország igen érzékeny viszonyában. Várnak tehát. Talán én is hibát követtem el azáltal, hogy a könyvhöz írt előszavamat külön publikáltam² s így idejekorán magyar részről interveniálhattak. Most már Önnek is, magamnak is csak türelemmel kell lenni. A kézirat mindenestre megvan.”³

1. Szesztay 2003, 238. – 2. *Literatura*, 1957. 10. 907–937.; Károlyi Mihály útja. *Híd*, 1957. 11. 879–887.; MSz, 1957. november 7. 10. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 114., 126. Eredetije a PIM Archivumában, 704 f 91. ö. e. 115–116. alatt.

1961. május 6.

A magyar Külügyminisztérium III. Területi Osztálya javasolta: „A jugoszlávoknak az utóbbi időben tett több provokációs lépését a közeljövőben meg kell válaszolnunk. Ezen válaszlépésünk a következő kérdéseket ölelné fel: 1. Jegyzékben utasítanánk vissza azon alaptalan állításokat, melyek magyar kiutazókat kémkedéssel vádolnak meg és újabb adatokkal bizonyítanánk a jugoszláv belügyi szerveknek magyar állampolgárok ellen kifejtett tevékenységét; 2/ Jegyzékben szólítanánk

fel a jugoszlávokat jugoszláv propagandaanyag törvénybeütköző módon történő terjesztésének megszüntetésére; 3/ Jegyzékben utasítanánk el a jugoszlávoknak a kishatárforgalomra vonatkozó javaslatát; 4/ Kifejtenénk álláspontunkat – nem fő témaként – jugoszlávoknak a nemzetiségi és az emigráns kérdésben tett lépésükkel kapcsolatban. Javasoljuk, hogy a tervezett lépést Puja miniszterhelyettes elvtárs tegye meg.” Az indoklásban többek között ilyen megállapítások szerepeltek: „Tapasztalataink arra engednek következtetni, hogy a jugoszláv kormány a Magyarországon élő délszláv nemzetiségi kisebbség helyzetét erőszakoltan a két ország államközi kapcsolatainak problematikus kérdéseként kívánja kezelni, erre vonatkozóan vitát provokálni, hogy állandóan a felszínen tarthassa.” Javasolta a jugoszláv féllel közölni: „Csodálkozunk, hogy nem veszik észre és nem értékelik azokat a hatalmas erőfeszítéseket, melyeket a magyar kormány a nemzetiségek, s így a délszláv nemzetiség felemelkedéséért tett és tesz. A Magyarországon élő nemzetiségek helyzete a Magyar Népköztársaság belügyét képezi, s éppen ezért a délszlávok helyzetét nem tekintjük a két ország államközi kapcsolatainak olyan kérdéseként, amelyben a jugoszláv kormánynak tájékoztatással tartoznánk. Egyébként meggyőződésünk, hogy nagyon komoly gondot okozna a jugoszláv kormánynak, ha a Jugoszláviában élő magyarság kérdésében kormányunk a jugoszláv taktikát követné.”¹ > **1961. május 23.**

Az újvidéki Szerb Nemzeti Színház Zentán vendégszerepelt.² > **1960. február 7.;** > **1960. április 9.**

1. MOL XIX-J-1-j-16c-004152-1961. – 2. *Spoimenica 1861–1961*. Novi Sad, 1961, Srpsko narodno pozorište, 559.

1961. május 8.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A bolgár, keletnémet, magyar és román szakszervezeti küldöttségek tagjai, akik részt vettek a belgrádi május 1-ji

ünnepeken, ma befejezték egyhetes szlovéniai körútjukat. Meglátogatták Kranjt, megismertek a kommuna szervezésével, jártak az ottani Iskra gyárban, valamint Szlovénia legnagyobb bányaközpontjában, Velenjében is. A turistahe-lyek közül meglátogatták Bledet és a postojnai cseppkőbarlangot. Délután a küldöttségek Zágrába érkeznek.” Arról is beszámolt, hogy „Jugoszlávia közlekedési munkásai szakszervezetének küldöttsége Dušan Šijannak, a szakszervezet központi bizottsága elnökének vezetésével ma elutazott Budapestre. Részt vesz a szállító-, kikötő- és halászati munkások szakszervezeteinek nemzetközi értekezletén.”

A Belgrádi Rádióban elhangzott Debreczeni József *Kavezi i ljudi* [Ketrecek és emberek] című írása.¹

1. Ljudi i događaji (8. maj) – Jožef Debreceni: *Kavezi i ljudi*. *Bilten Radio-televizije Beograd*, 1961. május. 5. 26.

1961. május 9.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A budapesti május 1-ji ünnepeken részt vett jugoszláv szakszervezeti küldöttség nyolc napot töltött Magyarországon és ez idő alatt több intézményt és vállalatot tekintett meg. Küldöttségünk véleményt cserélt a magyar szakszervezetek képviselőivel is. A jugoszláv szakszervezeti küldöttséget Horn Dezső, a Magyar Szakszervezeti Szövetség Központi Tanácsának titkára is fogadta.”

Mikrofonnal a kis kerámikusok művésztelepén. Aladics János riportja a *Kultúrrevüben*: „Hétfőn délután meglátogattuk a kis kerámikusok első pacséri művésztelepét [...] szombaton délután megnyílt [...] A Suboticei járás kilenc elemi iskolájának 19 tanulója dolgozik a pacséri Moša Pijade elemi iskola műhelyében. A kolónia művészeti vezetője Deák Ferenc Novi Sad-i festőművész [...] itt van még Markulik József festőművész is Csantavérről és Matuska Ferenc kerámikus Suboticáról. Először halljuk talán

Tóth-Bagi Lajostól, a kis kolónia egyik szervező-jétől, hogyan is született meg a kis keramikusok művésztelepének eszméje [...] Az iskola tanári szobájában találtuk Balázs Ilonát, a képzőművészeti oktatás előadóját, aki már hat éve sikerrel vezet a kis keramikusok műhelyét.”

1961. május 10.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban arról tájékoztatót, hogy „Vajdaság 18 legjobb pionír énekkara június 10-én Zomborban találkozik, a gyermekzenekarok fesztiválja pedig Palicson lesz június 17-én. A Pionírjátékok keretében rendezik meg az idén első ízben a Köztársasági Hivatásos Báb-színházak Szemléjét Zrenjaninban. Erre a találkozóra szeptember végén kerül sor.”

1961. május 12.

Aláírták a jugoszláv–magyar kulturális munkatervet.¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „Edvard Kardelj, a Szövetségi Végrehajtó Tanács alelnöke és felesége tegnap este a Đuro Salaj Munkásotthon nagytermében meghallgatta a jugoszláviai körúton lévő koruskai szlovén énekkar hangversenyét.”

Polyvás József zombori tudósító jelentette: „Holnap kezdődik az egyetemi hallgatók irodalmi és képzőművészeti szemléje. A zombori utcákon már néhány napja nagy, színes feliratok hirdetik, hogy 13-án és 14-én tartják meg a városban az egyetemi hallgatók irodalmi és képzőművészeti köztársasági szemléjét. Erre az érdekesnek ígérkező szemlére a benevezési határidőben 50 egyetemi hallgató 107 irodalmi és 31 képzőművészeti alkotása érkezett. Az irodalmárokból, közéleti és tanügyi munkásokból álló bírálóbizottság ezekből 14 irodalmi művet és 12 képzőművészeti alkotást választott ki.”

Gion Nándor arról számolt be, hogy „A Novi Sad-i Bölcsészeti Kar Magyar Tanszékének másodéves hallgatói tanulmányi kiránduláson voltak. Dr. Penavin Olga tanárnő vezetésével

ezúttal Horgosra és környékére, Martonosra, Kispiacra látogattak el, hogy néprajzi adatokat gyűjtsenek [...] Horgoson különben irodalmi estet is rendeztek az egyetemisták Radnóti Miklós életéről és munkásságáról.”

1. MOL XIX-J-1-j-1a-00734-2-1962.

1961. május 13.

Újvidéken megkezdődött a VI. Sterija Játékok. Keretében szervezték meg az V. Jugoszláv Hangjátékfesztivált, az I. gyermekhangjáték-versenyt (> **1961. május 22–26.**) és a tévédráma-versenyt.¹

A Szkopjei Televízió először vett részt saját mellékletével a közös jugoszláviai televízió-műsorban.²

Az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában Papp Imre szerkesztő bejelentette: „Az *Ifjúsági Rádió* tehetségkutató versenye is befejezéséhez közeledik. Május 20-án Zrenjaninban vendégszerepelünk. A hangpróbát 8-án és 9-én tartottuk meg.”

A *Délutáni híradó*ban Lévay Endre arról beszélt, hogy „Észak-Bácskában, főleg a Subotica-i járásban sok gondot okoz a gyermekek nyelvtanulása. Azok a kisgyerekek, akik állandóan magyar környezetben élnek, mint például a ludasi, bácsszőlősi [Királyhalom], horgosi, noszai gyerekek – nem képesek időben megtanulni a szerbhorvát nyelvet, és ez későbbi iskoláztatásuk és szakképesítésük során komoly akadály számukra [...] A pionírszervezetek községi tanácsának javaslatára most egy külön bizottság alakult, amely részletesen előkészíti a kisgyerekek nyári szünidei csereakcióit [...] Suboticáról az első alkalommal tíz-húsz gyerek megy Šumadijába, később, amikor már a csereakció szervezetileg megerősödik, a csereakcióban résztvevő gyerekek száma is megsokszorozódik.”

1. Dvadeset i pet jugoslovenskih pozorišnih igara Sterijinog pozorja. Novi Sad, 1980. – 2. Eberst 1974, 171.

1961. május 16.

A Belgrádi Rádió és Televízió Tanácsának ülésén a műsorszórásról szóló törvény tervezetét megvitatta javasolták, hogy a törvény a rádió- és televízióállomásokat – a Jugoszláv Rádió és Televízió álláspontjával ellentétben – ne önálló intézményként (samostalna ustanova), hanem gazdasági szervezetként (privredna organizacija) határozza meg.¹

1. *Bilten Radio-televizije Beograd*, 1961. május. 5. 1.

1961. május 19.

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „Budapestben ma délelőtt, a legmagasabb rangú párt- és államvezetők jelenlétében megnyílt az ipari vásár, amelyen a hazai kiállítókon kívül 20 ország több mint 400 vállalata mutatja be ipari termékeit. Kelet-európai kiállítókon kívül ezúttal a budapesti vásáron több nyugat-európai cég is részt vesz. Jugoszláviából több mint 50 ipari vállalat mutatja be termékeit”.

Közölte azt is, hogy „Desa Romić, akit a Tartományi Végrehajtó Tanács tegnap a Közoktatásügyi Tanács régóta betöltetlen elnöki tisztségére kinevezett, ma hivatalba lépett”. >

1961. március 6.**1961. május 20.**

Az Újvidéki Rádió *Iffúsági műsor*ában Laták András az Ifjúsági Tribün aktuális problémáiról beszélgetett Fejős Istvánnal, a Tartományi Sajtóbizottság elnökével, aki kijelentette: „A Novi Sad-i tribün az egyetlen az országban, amely két nyelven működik. Ez nagyon pozitív kezdeményezés és minden dicséretet megérdemel. Ezt az irányt következetesen kell tovább vezetni, hogy a tribün idevonatkozó munkája hidat építsen az itt élő nemzetiségek között.”

1961. május 22.

Újvidéken a VI. Sterija Játékok keretében megkezdődött az V. Jugoszláv Hangjátékfesztivál. Az Újvidéki Rádió két hangjátékkal (Miroslav

Antić: *Takarodó* és Majtényi Mihály: *Pörkölt sósmandula*) vett részt, mindkettő magyar nyelven hangzott el. A zsűriben az Újvidéki Rádiót Saffer Pál képviselte.¹

Első alkalommal szervezték meg a jugoszlávai rádióállomások gyermekhangjáték-versenyét, amelyen Kopeczky László *Segítség, lopok!* című, az Újvidéki Rádióban készült hangjátékában nyújtott színészi teljesítményéért Szabó Cseh Mária és Heck Paula I. díjat kapott. A zsűri tagja volt Ivan Kušan és Dušan Radović mellett Balázs Pál „újvidéki publicista” is.²

1. *Sterijino pozorje. VII jugoslovenske pozorišne igre*. Novi Sad, 1962. május. 107. – 2. *Bilten Radio-televizije*, 1961. május. 5. 35.; *25 godina festivala jugoslovenske radio-drame 1957–1981*. Beograd, 1984, Jugoslovenska radio-televizija; Jódal Rózsa: *Rekviem egy gyermekhangjáték-műsorért*. In *Hatvan éve szól a rádió*, 129.

1961. május 23.

Puja Frigyes külügyminiszter bekérte a KÜM-be a jugoszláv nagykövetet, akinek átadott több írásbeli emlékeztetőt, a kisebbségi kérdésről azonban csak szóban tájékoztatta. Többek közt így fogalmazott: „Minden nemzetiségi származású magyar állampolgár előtt nyitva van az út a legmagasabb funkciókig, tanulhat, művelődhet, beszélhet anyanyelvén. Több más kérdés mellett azonban ez is a Magyar Népköztársaság belügyét képzzi, amibe senkinek semmi beleszólási joga nincsen, mint ahogy mi sem igényelünk magunknak beleszólási jogot a Jugoszláviában élő magyarság helyzetét illetően.” Tepavac nagykövet válaszként, a nemzetközi jogra hivatkozva kifejtette, hogy egy anyaországnak joga van érdeklődést mutatni az ország határain kívül élő nemzeti közösségek iránt, ezért a jövőben is így fog eljárni. Puja Frigyes saját viszontválaszát így örököltte meg: „Ismételten leszögeztem álláspontunkat, kifejtve, hogy a szocialista országok gyakorlatában a nemzetiségi kérdést belügynek tekintik, amihez más államoknak nincs köze.”¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „Május 25-én, csütörtökön este 20 órai kezdettel a Novi Sad-telepi művelődési otthon színpadán a Novi Sad-i Rádió *Találd fel magad* címmel a vajdasági városok versenyének keretében nyilvános műsort rendez.”

Ugyanott Lévay Endre arról számolt be, hogy „A könyvterjesztő intézmények és szervezetek tartományi szövetségének vezetősége ma délelőtt megtartott értekezletén elemezte a tavalyi könyvhónap eredményeit a tartomány területén [...] Vágner László debelyacsai tanító, Biskupljanin Mile pancsevoí munkás, Stojković Rade plandištei [Zichyfalva] tanító, Kablár Lajos subotikai munkás, Almási Magda bácbstopolyai tanárnő, Lajkó Zita kelebiai tanítónő 10-10 000 dinárt kaptak jutalmul a könyv népszerűsítése terén kifejtett munkájukért. Generalski Đura zsárkováci földmunkást [...] 40 000 dinárral jutalmazta”.

1. Szesztay 2003, 238.

1961. május 26.

Zágor György, a magyar Külügyminisztérium főosztályvezetője Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövetnek küldött levelében közölte: „Kétséget kizáróan megállapítható, hogy a jugoszlávok velünk és még néhány más szocialista országgal, ideértem elsősorban Csehszlovákiát, a kapcsolatok rontására törekszenek [...] Az egyik tényező az, hogy a jugoszlávok a ránk gyakorlódó fokozott nyomás érdekében nagymértékben ki fogják hangsúlyozni a magyar–jugoszláv kapcsolatok jelenlegi problémái és a szovjet–jugoszláv kapcsolatok jelenlegi helyzete között fennálló látszólagos kontrasztot. Itt elsősorban a Popovics–Gromikó találkozóra gondolunk. Lehet, hogy ennek a látszólagos kontrasztnak a kihangsúlyozása érdekében a jugoszlávok újabb gyakorlati lépéseket fognak tenni. A másik momentum – ebben egyetértünk a nagykövetség megállapításával – az, hogy a jugoszlávok feltételezhetően a feszültség jelenlegi fokát nem kívánják tartósítani. A fenti két momentum

befolyásolja a mi taktikánkat is. Mi továbbra is hasonlóan mint eddig, felkarolunk, támogattunk minden pozitív, a normális kapcsolatokat elősegítő lépést a két ország kapcsolataiban [...] Azonban minden jugoszláv negatív lépésre feltétlenül reagálni fogunk, mint ahogy választ adtunk ezidáig is. Tájékoztatlak arról, hogy a szovjet elvtársak egyetértenek ezen vonalvezetésünkkel és előzetes egyetértésüket nyilvánították Puja [Puja Frigyes] elvtárs f. hó 23-án (> 1961. május 23.) tett demarsának minden részletével is. A jelenlegi időszakban a nagykövetségtől fokozottabb segítséget várunk. Mint Te is tudod a Központ a Nagykövetség jelentőmunkájával meg van elégedve. Belgrádból igen sok értékes és használható jelentést kapunk, azonban a jelenlegi időszakban hiányát érezzük a jugoszláviai magyar vonatkozású eseményekről szóló jelentéseknek. Pl. nem vagyunk kellően tájékoztatva a magyar vonatkozású kulturális eseményekről: a magyar filmek bemutatójáról, az esetleges magyar drámák műsorra tűzéséről (ilyen a múlt esztendőben volt, s mi annak idején nem tudtunk róla). A magyar művek kiadását illető kérdésekről sem vagyunk teljesen tájékoztatva stb. A jelenlegi helyzetben ugyancsak szükségünk van minden adatra, minden lépésre a jugoszláv kormánynak a magyar kisebbséggel kapcsolatos politikáját illetően. Kérlek ezért Cséby elvtárs, hogy a Nagykövetség munkatársai a jövőben minden magyar vonatkozású eseményt a legalaposabban dolgozzanak fel, értékeljék és jelentéseidbe foglalj azokat be. Különösen nagy figyelmet szenteljenek a jugoszláviai magyarság helyzetének. Azzal kapcsolatban, hogy Tepavac nagykövet hivatalosan is felvetette a délszlávok irányában folytatott politikánkat illető kifogásaikat, a mi álláspontunk a következő: A nemzetiségi kérdést kizárólag belügyünknek tekintjük, s nem vagyunk hajlandók ezt a belügyet képező kérdést a két ország közötti problémaként kezelni. Tekintettel arra, hogy a jugoszlávok ezt a kérdést provokatív célokból és agresszívan vetették fel,

nem vagyunk hajlandók nekik még hivatalos tájékoztatást sem adni. Ugyanakkor ki kell hangsúlyoznunk, hogy a mi nemzetiségi politikánk a legmesszebbmenőkig helyes és eredményes, Az eredményekkel nyugodtan büszkélkedhetünk. A jugoszláv akció kivédésére a közeljövőben cikkeket fogunk megjelentetni a pécsi lapban a magyarországi délszlávság helyzetéről. További lépésként javasoljuk, hogy a Nagykövetség a nemzetiségi politikánkról a közelmúltban megküldött tájékoztató anyagból készítsen egy anyagot az ottani szempontoknak megfelelően csoportosítva. Peják elvtárs ezzel az anyaggal keresse fel Antunovicsot. Hivatkozva korábbi beszélgetésükre, mondja el, úgy látja, hogy Antunovics részéről jóakarátú az érdeklődés és ezért tájékoztatja őt a magyarországi nemzetiségi helyzetről általában és többek között a délszlávság helyzetéről is. Biztos vagyok abban, hogy ez az anyag el fog jutni a Külügyi Államtitkárságra is. Ilymódon ezzel a lépéssel kikerüljük azt, hogy hivatalos tájékoztatást adjunk, ugyanakkor a számunkra pozitív tényeket mégis a jugoszlávok tudomására hozzuk. A leküldött anyagnak véleményem szerint csak egy kényes pontja van, a délszlávság számáról szóló adat [...] Kérlek Cséby elvtárs, hogy a fentjavasolt intézkedést alaposan készítsétek elő és a végrehajtásáról jelentsetek.”¹
> 1961. június 3.

Saffer Pál beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Tegnap este a becsei munkásotthon nagytermében megnyitották az idei Májusi Játékokat, a gyermekszínházok hagyományos fesztiválját. Az ünnepély felvonulással kezdődött. Pionírnnyakkendős gyerekek, zászlókkal a kezükben énekelve vonultak a munkásotthon elé, ahol a himnusz eléneklése után fellendült az árbocra a fesztiváli zászló, majd az otthon nagytermében szerb nyelven Miroslav Antić, magyar nyelven Sulhóf József, megnyitották a fesztivált. Ezután a Savino Selo-i [Torzsa] és a becsei pionírok szavaló- és énekkara irodalmi összeállítást adott elő a népi

forradalom évfordulója kapcsán. Ma délelőtt a verbászi gyermekamatőrök előadásával elkezdődött a fesztivál versenyrésze.”

1. MOL XIX-J-1-j-16c-004152-1-1961.

1961. május 28.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün színjátszó csoportja Papp Tibor rendezésében színre hozta Bertold Brecht *Lucullus a bírák előtt* című rádiójátékának színpadi változatát. A főszerepeket az Újvidéki Rádió drámai együttesének színészei alakították, a többi szerepeket pedig a Magyar Tanszék hallgatói tolmácsolták. > 1961. június 2.; > 1961. június 3.

1961. május 29.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban közölte: „Új iskola épül Csantavéren [...] A községnek három iskolája van, és ha ezeknek életkorát összeadjuk, akkor az csaknem négyszáz esztendőre rúg. Régi, vastag, kemény falak ezek, igaz, hogy állják az időt, de bővíteni nem lehet a hűvös tantermetek, viszont a diákok száma rohamosan emelkedik [...] az építővállalat már szedegeti szerszámait, s június elején megkezdji az iskola építését [...] tizenhat tantermes iskolát építenek, kabinetekkel, laboratóriumokkal, szertárakkal, tornatermekkel, előadóteremmel, műhelyekkel. Az idén négy tantermet építenek, úgyhogy 1965-ig teljesen elkészül az új iskola.”

1961. május 31.

Umek Miklós az Újvidéki Rádióban bejelentette: „Július 4. és 7. felejthetetlen élményt fog nyújtani a Novi Sad-iaknak és a város vendégeinek [...] kétszer akkora tűzijátékot rendeznek, mint amilyen május 1-jén volt, pedig az is elkápráztatta a Novi Sad-iakat. Magas színvonalú ünnepi akadémiát tartanak a szerb népszínházban [Szerb Nemzeti Színház], egy közismert rendező pedig érdekes partizánestet fog előkészíteni. Fényárban úszik majd ezekben a napokban az egész város [...] Több mellszobrot és emléktáblát leplez-

nek le. Többek között Svetozar Markovićnak, Đorđe Zličićnek és Csáki Lajosnak állítanak fel emlékművet.”

1961. május

A *Híd* 5. számának tartalma: *Gál László versei*; Sinkó Ervin: *Áron szerelme*; Zákány Antal: *Mentem, és a gondolat kínzott*; Tomán László: *Látogatók*; *Laták István versei*; Szirmai Károly: *Posvány*; *Derűs István* [Dóró Sándor] *versei*; Ivan Ivanji: *Elmaradt kézszorítás* (Ford. Bodrits István); Dr. Penavin Olga: *Halál és temetés Szlavóniában*; *Dési Ábel versei*; D. Juhász Zsuzsa: *Nyári utazás*; Saffer Pál: *Borzas jegyzetek egy síma utazásról*; Dušan Makavejev: *Az egyén és a társadalom viszonyának problémája* (Ford. Bodrits István); G. Czimmer Anna: *Aki a szemét nem hordta a zsebében* (Blaise Cendrars); *Krónika*; *Jegyzetek*. Mojak Petar és Sáfrány Imre rajzai.

Újvidéken a Nyelvművelő Társaság ülésén Fehér Ferenc *A szó varázsa* címmel tartott előadást.¹

1. *Híd*, 1961. 7–8. 668–672.

1961. június 1.

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádió *Lírai tízperc* című műsorát fiatal vajdasági magyar költők verseiből állította össze. A szerzők Domonkos István (ekkor még Diósi Illés álnéven), Foky István, Tóth Ferenc, Kalár Károly és Gulyás József.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége ekkoriban irodalmi esttel Bajmokon vendégszerepelt. Ezt csak abból tudjuk, hogy fennmaradt Pap Tibor elismervénye arról, hogy ezen a napon a Népi Ifjúság Tartományi Bizottságában útiköltés céljára felvett 17 500 dinárt.¹

1. Kézirat.

1961. június 2.

Bálizs Jolán az Újvidéki Rádióban sikertelen próbálkozásként értékelte, hogy „A Novi Sad-i Ifjúsági Tribün magyar színjátszó csoportja a minap (> 1961. május 28.) bemutatta Bertold Brecht *Lucullus a bírák előtt* című drámáját. A Novi Sad-i Magyar Tanszék hallgatóiból álló színjátszó együttes mellett a Novi Sad-i Rádió drámai együttesének három tagja is fellépett [...] Túl nagy feladatra vállalkozott Papp Tibor, a rendező, amikor a fiatal, kezdő együttesel színpadra vitte ezt a nehéz, hivatásos színészek erejét is próbára tevő drámát. A közönség elégedetlenül távozott”.

Herceg János az *Együtt* című rádió-folyóiratban: „Nemrég tanácskoztak a vajdasági magyar könyvkiadás jövő évi tervéről, s kiderült, hogy a hatalmas lendülettel fejlődő könyvkiadás mármár kimerítette szépirodalmi téren az összes rája váró feladatokat Alig van olyan író, akinek írásai kiadatlanok maradtak volna, alig van olyan irodalmi mű, amely nem jutott el az olvasóhoz [...] Ha egy kiadó olyan jól teljesíti feladatát, hogy már nincs is mit kiadni, az roppant lesújtó bizonyítvány egy nép szellemi életéről.”

1961. június 3.

A belgrádi magyar nagykövetségen megtartott munkaértekezleten megállapodtak abban, hogy a munkatársak egy közös összefoglaló jelentést készítenek a Jugoszláviában élő magyar nemzetiségi kisebbség helyzetéről. Határidő: 1961. december 31.¹ > 1961. május 26.

A szabadkai Népszínház bemutatta Marcel Aymé *Nem az én fejem* [La Tete des autres, 1952] című satirikus vígjátékát Somlyó György fordításában. Rendező: Pataki László. A díszletet Mihajlo Dejanović; a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Fejes György (Maillard, államügyész), G. Karna Margit (Juliette, a felesége), Huszka Ica (Renée Andreux), Kollár Péter (Louis Andreux), Szabó István (Bertoller, állam-

ügyész), Tóth Éva (Roberte Bertoller), Szilágyi László (Valorin). A 25 előadásnak összesen 5230 nézője volt.²

Az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában Szerda Sándor *Amikor nagyot akar a szarka* címmel értékelte, hogy az újvidéki Ifjúsági Tribün színjátszó csoportja > **1961. május 28-án** színre hozta Bertold Brecht *Lucullus a bírák előtt* című rádiójátékának színpadi változatát: „A darab főszerepeit a Novi Sad-i Rádió drámai együttesének színészei alakították, a többi szerepeket pedig a Novi Sad-i Magyar Tanszék hallgatói tolmácsolták [...] a bemutató megbukott [...] Az Ifjúsági Tribün fiatal színjátszói és Papp Tibor rendező olyan drámai szövegbe vágták fejszéküket, amely messze túlhaladta erejüket [...] Az egész előadás vontatott és unalmas volt, s nélkülözött minden drámai feszültséget és élénkséget [...] Kár volt a fiatal színészekért, akik között van néhány tehetséges is, és akinek talán most kedvét szegi ez az első sikertelen próbálkozás.³ A vállalkozás pozitívuma abban van, hogy fiatalok csinálták az egészet, és hogy valami újat akartak adni. De egy kicsit szerényebben is lehetett volna kezdeni. A szerénység sohasem árt meg, de túlzott vakmerőség, mint ahogy láttuk, igen.”

A műsorban elhangzott Diósi Illés [Domonkos István] *Kis habzsolók* című verse is.

1. MOL XIX-J-1-j-1b-001232-1961. – 2. Dévavári Zoltán: Maró szatíra. 7 *Nap*, 1961. június 9. 8.; Vukovics Géza: Nem az én fejem. MSz, 1961. június 11. 11. Gerold, Pastyik 1970. – 3. „És kár azért a 240 000 dinárért is, amit erre az előadásra költöttek.” Ezt a mondatot már megsokallta a szerkesztő, és kihúzta.

1961. június 4.

A IV. Zmaj Játékok második napján Kamenicán a gyermeklapok, köztük a *Jó Pajtás* kistudósítói olvasták fel díjazott írásaikat.¹

1. *Zmajeve dečje igre 1958–1967*. Novi Sad – Sremska Kamenica, 1967, 12–13.

1961. június 6.

Szerelem dalban, zenében, táncban, versben, prózában címmel Jankovics Ilona az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* arról számolt be, hogy „Tegnap este a subotica-i Népszínház zsúfolásig megtelt nagytermében jelent meg az *Életjel* irodalmi élőújság júniusi száma. Vonzó címe és a korábbi élőújságok előlegezte bizalom óriási tömeget vonzott az előadásra. Irodalmi élőújságról lévén szó – valljuk meg –, szokatlan ez a tömegesség. A szerkesztőbizottság valószínűleg ennek tudatában állította össze ezt a kissé nagyon tarka műsort [...] Igen, volt közönségsiker is. De talán nem szenvedett volna csorbát ez az erény, ha mértéketesebben törekedtek volna a látványosságra, a mindenáron való szórakoztatásra, és inkább tiszteletben tartották volna az igazi művészi értékeket – kevesebb jó ízlést sértő sallangot kötözve rá. Nem egészen egyezünk az élőújság ilyesfajta műsorpolitikájával. Nyelvöltögetésről persze szó sincs. A tegnapi előadáson nagyon sokan távoztak elégedetten. De az *Életjel* ne tévessze szem elől, hogy irodalmi élőújság a neve”.

1961. június 11.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Belgrádban ma véget ért a jugoszláv–magyar vízgazdasági vegyes bizottság hatodik rendes ülészaka.”

A zentai kiállítási teremben megnyílt a Topolyai Művésztelep téli kiállítása, amelynek június 18-ig 7218 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. június 13.

Mire egy irodalmi teknősbéka odaér. Saffer Pál jegyzete az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Nemrég jelent meg a Novi Sad-i Forum kiadásában Kopeczky, Sáfrány koprodukciós műve, a *Mire a teknősbéka odaér* című regény [...] A kérdés, amit ez a könyv is felvet, a módszer és az irodalomszemlélet kérdése a vajdasági irodalomban. Nem

akarunk történelmi fejtegetésekbe bocsátkozni, de az érthetőség kedvéért meg kell említenünk néhány dolgot. Mindenekelőtt azt, hogy az első világháború után kezdődött itt egy irodalmi tevékenység, amit kissé nagyképűen szeretünk vajdasági irodalomnak nevezni, habár bátortalan szárnypróbálgatásnál alig volt több, témában, szemléletben és minőségben egyaránt. Nem vitatható, hogy ez az irodalmi tevékenység bizonyos eredményeket is felmutatott, de még mielőtt kibontakozhatott volna, a második világháború vérözönébe fulladt a furcsa világgal együtt, amelyből született, és amelyet ábrázolni igyekezett. Ebből az alpból és hagyományból indult a felszabadulás után az új irodalmi munkásság, és éldegélt, döcögött az adminisztratív időszak végéig, egy kicsit a maga erejéből, egy kicsit erőltetve és felfújva, ahogy az akkor szokás volt. Azután jött a harmadik korszak: a demokratizálási folyamat eredményeként – megkésve ugyan, de – mi is eljutottunk oda, hogy végre csak rajtunk múlott egy irodalom léte vagy bukása [...] A vajdasági irodalom ma már – akár a műveket, akár az alkotókat vesszük számba – színes és változatos panoráma, egyéni hangok panorámája, amelyben azonban már észrevehető a rétegződés és az irodalomfelfogásbeli különbségek. És ennek a jelenségnek egyik megnyilvánulása a nemrég megjelent Kopeczky, Sáfrány regény is [...] Olyan megoldásokat kell találni, amelyek lehetővé teszik az eltérő felfogások annyira kívánatos nyílt vitáját, amelyek hozzásegítenek ahhoz, hogy ez a rétegződés ne váljon elzárkózássá, hanem pezsdítően hasson az irodalmi vérkeringésre, versenyre, alkotásra ösztönözzön, az irodalom, a társadalom érdekében. Hogy milyenek legyenek ezek a megoldások, azt senki sem mondhatja meg előre. Szükség mutatkozik például egy újabb irodalmi lap indítására, mert az eddigi egyetlen folyóiratunk, a *Híd* immár szűknek mutatkozik: ilyen sok muzsikussal és ilyen sokszínű muzsika már nem fér meg egy csárdában, és a folyóirat szerkesztősége, tekintve, hogy a *Híd* egyetlen

folyóiratunk, nem foglalhat állást sem az egyik, sem a másik felfogás mellett. Ezzel a szerkesztőség valami »irodalomfeletti álláspontra kényszerülve« tulajdonképpen a vita és az irodalmi élet, a fejlődés kerékkötőjévé válik.”

1961. június 17.

A szabadkai Népszínház *Három szerelem és a többi* címmel bemutatta Anton Pavlovics Csehov *Leánykérés*, *Lakodalom* és *Medve* című vígjátékát [Predlozsenyije, 1888, Szvagyba, 1889, Medveg, 1888] Sík Endre fordításában. Rendezte és átdolgozta Szilágyi László. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket és maszkokat Radmila Radojević tervezte. Ének és zsk.: V. Dormán Mancsi. Fellépett: Fejes György (Lomov), Juhász Anna (Natalia és Nasztaszja), Szabó János (Csubukov és Zsigalov), Czehe Gusztáv (a tábornok és Luka), Romhányi Ibi (Dasenyka), Versegi József (Aplomov és Szmirnov), Heck Paula (Zmejukina és Popova). A két előadásnak összesen 574 nézője volt.¹

Az Újvidéki Rádió ifjúsági szerkesztősége Szenttamáson tartott nyilvános műsort.²

Papp Imre szerkesztő az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsor*ában bejelentette, hogy a szerkesztőség Szenttamáson „ma este rendez meg 11., egyben utolsó nyilvános műsorát”. Azt is közölte, hogy „Július 7-én Palicson rendezzük meg a záróversenyünket is, ahol a legtehetségesebb fiatalok megkapják az Ifjúsági Rádió díját, az Aranymikrofont”.

A *Délutáni híradó*ban Jankovics Ilona arról cikkezett, hogy „Tartományunk elemi iskoláiban, főleg a vegyes nemzetiségi összetételű falvakban, városokban, a helyi körülményeknek megfelelően kétnyelvű oktatás folyik. Néhány iskola következetesen kísérletezik ezzel. Munkájuk eredményét és munkamódszerüket intézményesen még nem tették közzé [...] A negyedik osztálytól fölfelé már tantárgy a szerb, illetve a magyar nyelv. A szerb anyanyelvű gyerekek magyarra oktatásának

egyelőre sok útvesztője van. A magyar nyelv mint idegen nyelv tanításának módszere még nincs kidolgozva. Megfelelő tankönyvek sincsenek [...] Megértjük az előadók panaszait, mert tapasztalatok híján vagyunk, külföldi példákra sem támaszkodhatunk. És valószínű, hogy még sokáig kell iskoláinknak kísérletezni, próbálkozni, küszködni, hogy a gyakorlatból végül rendszer szűrődjék le”.

1. Kolozsi Tibor: 3 szerelem stb. *7 Nap*, 1961. június 23. 12.; Lányi István: Képzeltetés játék, de nem Csehov. A suboticei Népszínház bemutatta három (és fél) egyfelvonásosát. *Dolgozók*, 1961. június 23. 14.; Vukovics Géza: 3 szerelem stb. Kapuzárás Csehovval. *MSz*, 1961. június 25. 1.; Gerold, Pastyik 1970. – 2. ÚR, 1961. június 24.

1961. június 20.

Az MSZMP PB cigánypolitikai határozatot szavazott meg.¹ Ebben leszögezte, hogy a cigánykérdést külön kell választani a nemzetiségi kérdéstől, tisztán szociális problémának nyilvánítva azt. A cigányokat beilleszkedtségük mértéke szerint kategorizálva (beilleszkedni nem akarók, beilleszkedésben levők, beilleszkedettek), a cigánypolitika céljává a társadalmi integráció gyorsítását tette. I A cselekvés fő területét a következőben határozta meg: „A fő figyelmet a cigány fiatalok nevelésére kell fordítani, őket kell mielőbb kivonni a cigány életmódból.” Az integráció tehát nemcsak a társadalmi súrlódás, hanem a hagyományos életmód megszüntetését is jelentette; pontosabban ebben a felfogásban a kettő azonos fogalomként szerepelt. A határozat elutasított mindenfajta önálló cigány intézményre vonatkozó tervet, akár iskoláról, akár szövetkezetről legyen szó. Kimondta a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége létezésének fölöslegességét és úgy határozott, hogy az átalakul Országos Társadalmi Bizottsággá.²

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban *Úti jegyzet diákmódra* című riportjában: „Az ódon kalemegdani várfalak között lassan, szinte kedvetlenül vo-

nul a gyerekcsoport. Legtöbbjük már járt itt, nem is egyszer. Nem érdekes. Érzem, hogy ezt minden kertelés nélkül meg is mondanák, ha nem tekintenék ezt kezdetnek, bevezetőnek az igazi utazás előtt. A katonai múzeum sétányain járunk. – Nincs itt más, csak tankok és ágyúk? – kérdezi csalódottan az egyik. Meghökkenek, és úgy vélem, jogosan, mert ez a társaság egy pályázat nyerteseiből verődött össze. A pályázat pedig a népi forradalom nevezetes eseményeit és helyeit tárgyalta. És ezek most azok, akik tudtak, akik jól feleltek [...] Érzem, hogy most következne az én szerepem, most kellene valamit mondani nekik, de az iménti kérdés belém fojtja a szót. Egyszeriben sötét szakadékként érzem azt a huszonvalahány esztendő, ami elvált tőlük. Ők tizenöt évesek, én pedig [...] De talán mégsem lehet az oka. Engem ezek a rozsdás vasak az idők kontinuitására emlékeztetnek. Lehetséges lenne, hogy ők valóban nem látnak itt mást, csak ócska, rozsdás vasat? Vagy talán nekik megvan magukban a külön meséjük erről az elzúgott forradalomról?”

Jankovics Ilona verbászi beszámolója az *Esti híradó*ban: „A Kultúrközösségben bizakodva tarták elénk a kommuna dús, változatos, a jubileumi ünnepek szálaival átszőtt kultúrtervét. Úgy, mintha kétség nem férne hozzá, hogy itt pontról pontra minden megvalósul. Az amatőr színház, amelynek szerb, magyar, ruszin és pionírszekciója van, hivatásos színigazgatót kap; a könyvtár a számos gyermekolvasó kedvéért külön gyermekkönyvtárat nyit; a két éve működő – és példásan működő – zeneiskola szimfonikus zenekart és felnőttkórust szervez; a szövetkezeti otthon – ahol most a műkedvelésnek csak egy szöglet jut – a kultúra házává válik [...] Terveik nagyon szépek és – tegyük hozzá – nagyon merészek. Fölbátorította őket Verbász gazdasági életének lendületes fejlődése, az, hogy az idén már 20 millió dinár jutott kultúrcélokra, és az is, hogy az anyagi eszközök birtokában szinte biztos a siker. Hisz tehetség és lelkes kultúrmunkásai

vannak a kommunának. Az idén eljutott a tartományi szemlére egy amatőr színjátszó csoportjuk. A gyermekszínjátszók közül meg két együttes képviselte a kommunát a szövetségi versenyen Becsén. Sőt a Savino Selo-iak [Torzsa] négy díjat is kaptak. Munkásegyletemük, amely a népegyetem szerepét is betölti, két katedrával dolgozik, és számottevő hallgatója van. Nem is csoda, Verbász gazdasági szervezeteinek sok magas szakképzettségű munkásra van szükségük, és a tanulni vágyásban meg a tanulási lehetőségekben nincs hiány. Persze a kommuna kultúréletének ilyen iramú fejlődése és a falvakban való kibontakozása csak akkor várható, ha sikerül ezeket a kultúrmegmozdulásokat tömeges megmozdulásokká tenni. És arról is lehetne beszélni, hogy ilyen nagy tervek megvalósítására futja-e majd erejükből. Elkeseredni azonban nem fognak, ha a tervek nem is valósulnak meg szóról szóra, mert ezt a programot hosszú távra állították be.”

Kultúrrevü, Sulhóf József: *Érettségizők hatytűtánca*: „Öten vannak, akik az idén kikerülnek a Novi Sad-i Balettiskolából, miután a héten már a gimnáziumban kitűnően érettségiztek [...] Aleksandra Baranovski [...] Jeszenszki Márta jogra iratkozik be, ezenkívül balettoktatónak készül, és addig, ha másképp nem lehet, honoráris balettrina lesz az Operaházban [...] Nada Kolak a bölcsészetre iratkozik [...] Olga Lalošević orvosnak készül [...] Máriás Erika az egyetlen, aki nem végezte el párhuzamosan a gimnáziumot. Két éve filmezik, már nagy szerepeket is játszott – helyesebben táncolt bűvös, szédítő tánccal – a legkiforrottabb, legbiztosabb és jelenségben is talán pillanatnyilag a legbalerinább valamennyi között [...] Őszre pedig alighanem az Operaház balettjében lép fel.”

1. Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata a cigány lakosság helyzetének javításáról. In Mezey Barna szerk.: *A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban. 1422–1985*. Budapest, 1986, Kossuth, 240–242.; *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. 1956–1962*. Budapest, 1973, Kossuth, 519–521. Idézi Szesztay 2003, 286. – 2. Szesztay 2003, 196., 348.

1961. június 21.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Vajdasági Eszperantó Liga az idén ismét szervezett egy szemináriumot az eszperantista előadók számára. Most járt le a július elsején kezdődő tanfolyam jelentkezési határideje. Pozder Mária, a Liga szervező titkárnöje szerint szép számban jelentkeztek. 1959-ben – akkor tartottak legutóbb ilyen szemináriumot – csak 15 jelentkező volt. A 15 napig tartó előadás-sorozat az idén is, akárcsak két évvel ezelőtt, Stojnić Stevan, Vajdaság legrégebb eszperantistája vezeti. Csakhogy a tanfolyamra ebben az évben nem a tartományi fővárosban, hanem a Tisza partján, Kanizsán jönnek össze az előadók, akik eszperantó nyelvoktatók akarnak lenni.”

Steinitz Tibor Sinkó Ervinnek: „Levelét megkaptam és Takács elvtárs nyomban intézkedett, hogy opatii címére minél előbb juttassák el a késedelmes honoráriumot. Ma értesített Major Nándor is, hogy a Németh László drámákat nem sikerült Zágrábban megtalálnia és ezért a holnapi postával eljuttatom címére saját példányomat. Kérem, természetesen, hogy szíveskedjék annak idején könyvemet visszaszármaztatni. Örülnék, ha sikerülne a zágrebi színházban érdeklődést kelteni valamelyik darab iránt, mert amint Csuka Zoltántól értesültünk, ennek nyomban visszahangja támadna Budapesten és a *Glóriát* műsorra tűznék. Glóriát azért említem, mert ez a zágrebi színházi berkekben feltételezhetően érdeklődésre számíthat. Emellett egy nagyon nagy kérése volna a kiadónak Önhöz: megjelentetjük szerbhorvát nyelven Ady, József Attila és Radnóti verseit természetesen igen szigorú antológikus megválogatásban kötetenként mintegy 30-35 verset. József Attilához előszónak és a szerbhorvát közönség felé ismertetőnek a költő *Curriculturn vitae* írását tesszük, amit két flekken Bori egészít ki a további eseményekkel. Radnótihoz Aleksander Tišma készített négy flekken ismertetőt és bemutatót. Arra gondoltunk, hogy az Ady kötethez Krleža

tanulmányát tesszük, illetve Krležát megkérjük a rövidítésre, mert mindössze 4-5 gépelt oldal előzheti meg a kisszámú verset. A tanulmányt ismét elolvasva megállapítottuk, hogy bármilyen összevonás lehetetlen és ezután következik nagy kérés. Véleményünk szerint röviden, tömören a szerbhorvát közönségnek csak Sinkó Ervin tudná Ady Endrét bemutatni. Nagyon kérem Sinkó Ervint, az író, és egyben a magyar tanszék vezetőjét, vállalja ezt a nagyon komoly kulturális feladatot, hogy Ady Endrét bevezesse a szerbhorvát olvasóközönséghez. Adyhoz Konjović készít illusztrációkat; a kötet kétnyelvű lesz párhuzamosan a magyar és a szerb szöveg, ízléses, majd azt mondanám luxusos kiadás, nagyszerű papíroson. Ennyit a külsőről. Amint tudja, a fordítást Kiš Danilo készítette igen jól és most már csak az van hátra, hogy az Ön nevével, bevezetőjével fémjelezze a kiadványt. Kívánságára bármilyen további felvilágosítással szolgálunk, mellékelten már is küldjük a válogatás jegyzékét. Kérjük, hogy mintegy 5 gépelt oldalon szíveskedjék az előszót elkészíteni. Már úgy szólok ez utóbbi sorokban mintha bizonyosra venném, hogy vállalja ezt a terhes, de egyben nagyszerű feladatot és engedje meg, hogy máris előlegezzem a köszönetet a magam és a szerkesztőség nevében. A szerkesztőség tagjai: Ács Károly, Bori Imre és Tišma Aleksander.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 115., 126–128.

1961. június 23.

Saffer Pál beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Ma délelőtt tartotta plenáris ülését a Vajdasági Írószekció. Az ülés napirendjén a szekció őszi tervei és a jugoszláv írókongresszus előkészületei szerepeltek. A vajdasági szekció a kongresszusra – amelyet szeptemberben tartanak Szarajevóban – taglétszáma alapján hét delegátust választott. A választás eredménye: a vajdasági írókat a kongresszuson Milisavac Živan, Petrović Boško, Florica Štefan, Antić Miroslav, Ján Labáth, Ion Balan és Saffer Pál képviselik. A kongresszus programja,

kivéve az aktuális, megoldásra váró kérdéseket, teljes egészében a forradalmi évforduló jegyében zajlik majd le, ünnepi rendezvényekkel és beszámolókkal az írók szerepéről és részvételéről a forradalomban. Mai plenáris ülésükön a vajdasági írók megbeszélték ezen kívül az idei írótáborozás és a köztársaságközi irodalmiest-csere résztvevőinek találkozáját.”

Ugyanott Kovács Mária arról számolt be, hogy „Tegnapelőtt megalakult az első vajdasági filmgyártási bizottság [...] Egy ideiglenes csoport [...] tegnapi ülésén már meghatározta az első Vajdaságban készülő film színészcsoportját. Ez a film a *Válogatós lány* lesz és szereplői a szerb népszínház [Szerb Nemzeti Színház] színészei”.

1961. június 24.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* Juhász Mihály arról tudósított, hogy „A Tartományi Végrehajtó Tanács Geza Tikvicki elnökletével ma délelőtt ülést tartott. A többi között megvitatta a volt harcosok és hadirokkantak problémáit. Az erről szóló jelentés megállapítja, hogy tartományunk néhány járásában – például a Zrenjaniniban, Novi Sad-iban és Sremska Mitrovicában – majdnem annyi harcos és hadirokkant él, mint amennyi némelyik köztársaságban, például Szlovéniában, Crna Gorában és Macedóniában. Már ez a körülmény is azt követeli, hogy körültekintően és alaposan kell foglalkozni a volt harcosok és hadirokkantak kérdésével. Tartományunkban eddig körülbelül 1500 hadirokkant és valamivel több mint 6000 volt harcos tanult meg valamilyen mesterséget. Jelenleg több mint 1000 egykori harcos és hadirokkant igyekszik szakképzett munkássá lenni. Tartományunk nagyobb városaiban és fejlettebb ipari központjaiban eddig is kellő figyelmet fordítottak a volt harcosok és hadirokkantak lakáskérdésének megoldására. A tartományi fővárosban például tavaly mintegy 300 millió dinárt költöttek erre a célra. A tartományi távlattevével előírja, hogy 1965-ig 1700 lakást építsenek a volt harcosoknak

és hadirokkantaknak. Erre négymillió dinárt irányoztak elő”.

1961. június 25.

Aladics János beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Pontosan fél ötkor a Novi Sad-i Vojvodina labdarúgó-stadionban megkezdődött a vajdasági testnevelési szemle központi ünnepe. Mintegy tizenötezer néző sereglett össze a lelátókon, hogy tanúja legyen Jugoszlávia legtömegesebb háború utáni testnevelési szemléjének [...] vezényszóra megindul a kilencezer vajdasági tornász menete [...] Utánuk mindjárt Vajdaság legjobb kerékpározói jelentek meg a rajtvonalnál [...] A célba elsőnek Bednarik József futott be, utána Popov Milutin következik, majd Kovács Sándor fut be a célba. Mindhárman a Novi Sad versenyzői [...] A százméteres síkfutásban elsőnek Szikora Pál, a subotikai Spartacus versenyzője futott célba, második Kálmán, a Zenta versenyzője [...] A lányok négyszáz méteres síkfutásában Farkas Gizella, a Novi Sad versenyzője futott elsőnek célba. A fiúk ezerméteres síkfutásában a verbászi Móric volt az első. Talajtornában Molnár és Kosányi Rózsa fiatal tornásznők ragadtatták tapsra a közönséget [...] Az a tornaszám, amelyet a kék szaténblúzos lányok adtak elő, igazán felülmúlt minden várakozást. Szabó Erzsébet subotikai tanárnő tanítványai ezúttal is kitétek magukért.”

1961. június 27.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* Majoros Péter *Figyelmeztető számok* címmel számolt be arról, hogy „A Novi Sad-i községi szakszervezeti tanács adatai szerint a kommuna területén az év első négy hónapjában – a mezőgazdaságot kivéve – átlag 12 és fél százalékkal növekedtek a személyi jövedelmek [...] A termelés és a termelékenység növekedése körülbelül öt százalékkal kisebb volt, mint a keresetek növekedése [...] Egy-egy vállalatban 25-30 százalékkal, vagy még ennél is többel növelték a kereseteket, s ugyanakkor forgóeszközök hiányával küszködnek, ami,

ha komolyabb méreteket ölt, a termelésben is zavart okozhat”. Polyvás József is azt jelentette, hogy „A Zombori Járási Népbizottság mai ülésén elemezték a gazdasági szervezetek alkalmazottainak és munkásainak 1958–1959. és 1960. évi személyi jövedelmét [...] A kimutatás szerint az alkalmazottak és munkások személyi jövedelme 1959-ben átlag 108, tavaly pedig 121 százalékkal növekedett 1958-hoz viszonyítva. A növekedés főleg a tisztviselők fizetésén érezhető”.

A *Kultúrrevüben* Saffer Pál elmondta: „A *Jó Pajtás* gyermeklap nyomolvasó pályázatán húsz iskola közül a kanizsai Jovan Jovanovic Zmaj elemi iskola tanulói nyerték az első díjat [...] a feladat a szülőváros történelmének feldolgozása volt. A kanizsai diákok az irattári okmányok és különböző történelmi érdekességek garadjára bukkantak rá, és munkájuk eredményét számtalan dolgozatban, és egy kiállításon mutatták be.”

1961. június 29.

Balázs Pál az Újvidéki Rádióban bejelentette: „A *Gyermekrádió* szerkesztősége az idén is megrendezi Jugoszlávia kis újságíróinak palicsi táborozását. A ma kezdődő táborozáson részt vesznek a beogradi, zagrebi, kopari, szkopjei rádió, valamint a *Pioniri*, *Dečje novine* és *Pionirska zagrada* című gyermeklapok kis tudósítói. Rajtuk kívül a *Jó Pajtás* tizenöt kisriporterét, a *Gyermekrádió* pedig húsz kis tudósítóját és bemondóját hívta meg a ma kezdődő táborozásra, amelyre a Jugoszláv Pionírjátékok keretében kerül sor.”

A *Délutáni híradóban* Bálizs Jolán arról számolt be, hogy „A kultúr-szervezetek és intézmények új jövedelemszerzéséről tárgyaltak a Novi Sad-i Járási Kultúr- és Tanügyi Tanács mai együttes ülésén. Megszűnik a költségvetés útján való pénzelés, és ehelyett társadalmi alapokat létesítenek a kultúra fejlesztésére. A kultúr-intézmények a vállalatok módjára önállóan rendelkeznek saját alapjuk és jövedelmük felett. A kultúra – habár ez egy kicsit furcsán hangzik – mondotta Dušan

Draginčić, a Járási Közművelődési Közösség elnöke a mai ülésen – szolgáltatás lesz, mégpedig a kínálat-kereslet alapján. Mint minden előtt, az új jövedelemrendszer előtt is megtorpannak a szervezetek és intézmények, különösen a kisebb községekben, ahol nincs fejlettebb ipar és nehéz a társadalmi alap biztosítása. Éppen ezért nagy szükség van most a társadalmi öngazgatás megerősítésére, a munkaközösségek és szakszervezetek segítségére”.

1961. június 30.

Az Újvidéki Rádióban Jankovics Ilona közölte: „A Tartományi Tanügyi Tanács ma délelőtti ülésén [...] egy fontos határozatot hoztak. A Novi Sad-i Tanárképző Főiskola megszűnik, illetve egybeolvad a bölcsészeti karral [...] egyelőre megmarad a főiskola testnevelési és képzőművészeti osztálya [...] Ezután a Tartományi Közoktatási Tanács kinevezte az őszre Novi Sadon megnyíló politikai főiskola szervezőbizottságát. Egy terjedelmes beszámoló alapján megvitatták a kétnyelvű oktatás problémáit tartományunkban. Összegezték az 1960–61-es iskolaévben elért eredményeket, és új munkamódszert készítenek elő a következő évre, hogy ez a természetes és társadalmi szükségszerűségből bevezetett gyakorlat még eredményesebb legyen.”

1961. június

Újvidéken megkezdte működését a Társadalmi-politikai Főiskola.¹

A *Híd* 6. számának tartalma: *Gál László versei*; Michel Butor: *Két asszony között* (Részlet. Ford. Sécics Vera); Domonkos István: *Keresések; Fehér Kálmán versei*; Tolnai Ottó: *Intérieur*; Németh István: *A fehérvörös ördög*; Hornyik György: *Temetés*; Almási Tivadar: *Kő kövön – minden megmarad*; Foky István: *A csend verse*; Faddy Ferenc: *Régi álmunk elégiája*; Slobodan Novak: *Déli szélben* (Ford. Korom Tibor); Urbán János: *Kegyetlen farsang*; Branko Miljković: *Ballada* (Ford. Laták

István); Oskar Davičo: *Afrikai utazás* (Részlet. Ford. Kollin József); Burányi Nándor: *Tizenöt év után. Agrárparasztok beszélnek önmagukról*; Bori Imre: *Ének az igazi Noéről* (*Gilgames. Ékirásos akkád eposzok*. Budapest, 1960); Tomán László: *Újabb költészetünk antológiája* (*Vajdasági ég alatt. A jugoszláviai magyar költészet antológiája*. Válogatta és a jegyzeteket írta Bori Imre. Forum, Novi Sad, 1960); Bori Imre: *Álruhás irodalom* (Radomir Konstantinović); *Krónika; Jegyzetek*. B. Szabó György és Miodrag Mihajlović rajzai.

Tomán László írta Bori Imre antológiájáról: „Nem lehet egy antológia a véletlen és a szeszélyek szülöttje. Biztos alapokon kell nyugodnia, s meg kell állnia helyét az ellenkező vélemények keresztútjében. Bori antológiája, sajnos, nem felel meg teljes egészében ezeknek a követelményeknek [...] Az előszó abból a megállapításból indul ki, hogy mai költészetünk gyökértelen, hogy nincsenek hagyományai [...] Arról mi nem tehetünk, hogy azok az írók, akik az első világháború előtt itt születtek, vagy itt éltek egy ideig, elmentek tőlünk. Nem áll azonban Borinak az a tétele, hogy »ők sem vittek életreszóló, költészetüket befolyásoló emlékeket a mi vidékünk-ről«. Nem vonatkozhat ez például Kosztolányi Dezsőre [...] Ami a két háború között itt termett, az nem volt olyan jelentéktelen, hogy, mint Bori Imre tette, tizennégy sorban elintézhethetnénk, különösen nem olyan megállapításokkal, hogy »költészetünk epigon költészet volt« [...] Herceg János, Szirmai Károly, Majtényi Mihály és mások a háború előtt indultak. Költőink közül Gál László, Debreczeni József, Laták István szintén az elvetett korszakban léptek irodalmi porondra. Elvághatjuk-e a kritika elvakult ollójával íróink fejlődésének fonálát? Nem irodalmi kategorizáció, ha a két háború közötti írókról megállapítjuk, mint Bori tette, hogy »polgárok voltak« [...] Húsz költőnk verseit találjuk meg benne [...] fel tudnánk sorolni néhány költőt, aki hiányzik a könyvből [...] Torok Csaba, Tolnai

Ottó vagy Báti Zsuzsa versei elérik, hacsak nem haladják túl, néhány olyan versíró műveit, aki bekerült Bori könyvébe [...] Bori Imrének alkalma volt, hogy a jugoszláviai magyar költészetről nekünk is, másoknak is mindent elmondjon. Kár, hogy nem tudta tökéletesen kihasználni a lehetőséget. Újabb tizenöt év múlva talán majd ő is, mások is, másképp látnak mindent.” A szerkesztőség megjegyezte: „azzal a reménnyel közli ezt az írást, hogy a benne érintett problémákról vita alakult ki, s hasznos megállapításokra juthatunk irodalmunk nem egy lényeges kérdésében.”

1. *Novi Sad 1944–1964*. Matica srpska, 1964. október, 102.

1961. július 1.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Antonio Segni olasz külügyminiszter és Koča Popović külügyi államtitkár megbeszéléseiről ma együttes közleményt adtak ki [...] A két miniszter megelégedését fejezte ki a jugoszláv–olasz viszony sikeres fejlődésével [...] Megállapították továbbá, hogy a nemzeti kisebbségek kérdésében is haladást értek el, és megegyeztek a kölcsönösen kielégítő megoldások szükségességében. A két miniszter meggyőződését fejezte ki, hogy a kisebbségeknek a közeledés és a kölcsönös megértés tényezőiként kell hatniuk.” Ugyanott hangzott el az a hír is, hogy „Belgrádban ma módosítványt írtak alá a mezőgazdasági feleslegek vásárlására vonatkozó, április 28-án megkötött jugoszláv–amerikai egyezményre. A módosítás szerint az Egyesült Államok további 300 000 tonna búzát, 14 690 tonna gyapotot, 4000 tonna olajat meg 7 és fél ezer tonna faggyút szállít Jugoszláviának. Az amerikai kormány nevében a módosítást George Kennan, az Egyesült Államok belgrádi nagykövete, Jugoszlávia nevében pedig dr. Jože Brilej külügyi államtitkár-helyettes írta alá”

1961. július 7.

Palicson megtartották az Újvidéki Rádió által szervezett Aranymikrofon tehetségkutató verseny döntőjét. A július 3–4-én ugyanott megtartott elődöntő¹ után a rádió munkatársaiból összeállított zsűri értékelése alapján adták át a győzteseknek az első Aranymikrofonokat.²

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Igazán örültem, hogy kapcsolatba léphettünk egymással. Mellekelem az *Irodalmi Újság* júl. 1-i számának kivágását, az Ön könyvéről szóló cikkemmel.³ Őszintén remélem, hogy tetszeni fog és egyetért vele. Egyébként a lapot most már közvetlenül megindítottuk az Ön címére és gondolom időközben megkapta már a Mérái Tiborral [Méray Tibor] közösen írott könyvünket is.⁴ Nagyon kíváncsi lennék véleményére. Ignótus Pálnak és Faludy Györgynek átadtam üdvözlétét. Ők is, én is felvetjük azt a gondolatot: nem adna-e eredeti írást az *Irodalmi Újságnak*, vagy esetleg, ha kedve lenne, nem írna-e cikket számunkra. Mindenesetre bármilyen kérdésről, vagy problémáról óhajtana írni, a lapot készséggel bocsájtjuk rendelkezésére. Megkérdezném azt is, hogy ha esetleg az *Egy regény regényéből* közölnénk, Ön melyik részletet tartaná e célból alkalmasnak, melyiket szeretné, ha mi leadnánk?⁵ Tudom, hogy a kérdések okoznak bizonyos fejtörést, de nagyon remélem, hogy ezek lassan-lassan megoldhatók. Szeretném, ha mielőbb válaszolna, s ha egyelőre nem is kerülhet sor közlésre, nem vesztenénk el a kapcsolatot.”⁶

1. Szöllösi [y] Vágó László: Volt egyszer egy (tíz, száz) Aranymikrofon vetélkedő. In *Hatvan éve szól a rádió*, 275. – 2. Papp Imre: Aranymikrofon. In *Hatvan éve szól a rádió*, 171. – 3. Káprázat és valóság. *Irodalmi Újság*, 1961. júl. 1. – 4. *Tisztító vihar* (1961), először angolul, *The Revolt of the Mind* (1959). – 5. Buharin elvtársnak helyesbíteni kell koncepcióját. Egy moszkvai naplóból. *Irodalmi Újság*, 1961. szept. 1. – 6. Sinkó Ervin levelezése II., 116.

1961. július 8.

Jankovics Ilona írta az Újvidéki Rádióban: „Annak számára, aki még nem találkozott kisdíákkal, aki pályaválasztás előtt csak a magyar nyelvű szakiskolák közül bátorkodik választani, mert képtelennek érzi magát arra, hogy a szerb nyelvű előadást kíséreni tudja, szólamízű, ha azt hallja: »A különböző nemzetiségű gyerekek együttes nevelésének folyamata természetes és társadalmi szükségszerűség tartományunkban.« Egy iskolaigazgatótól hallottam: »Ezt a gyereket csak azért nem vehettük fel szakiskolánkba, mert képtelen kifejezni gondolatait szerb nyelven. Tehát megbüntettük magyar voltáért! Viszont nem nyújthatunk annyi szakiskolai lehetőséget a gyerekeknek, hogy magyar, román, szlovák, ruszin anyanyelvükön tanuljanak, mert nincs sem elég előadó, sem elég növendék.« Évekkel ezelőtt felvetődött már ez a probléma, és számos kísérlet, próbálkozás, útkeresés következett. Már az óvodákban kétnyelvű foglalkoztatások kezdődtek, az elemi iskolákat pedig területi kétnyelvű iskoláknak nevezték ki, amelyekben párhuzamos szerb és kisebbségi oktatás folyik. Ennek az az előnye, hogy a szünetben a gyerekek együtt vannak, és az iskolán kívüli tevékenység is közelebb hozza őket egymáshoz, játszi könnyedséggel tanulják meg egymás nyelvét. A másik kísérlet: hogy kétnyelvű oktatás folyik. Itt szerb és magyar anyanyelvű gyerekek vannak egy osztályban, mindkét nyelven felelhetnek, és a terminológiát mind a két nyelven kötelezően megtanulják. A módszerekből nyilvánvaló, hogy nemcsak a nyelvtanulást szorgalmazzák, hogy az együtt élő nemzetiségek nyelvileg jól megértsék egymást, hanem azt is, hogy lelkileg közelebb kerüljenek egymáshoz, szellemi közösségben éljenek. A napokban egy tanácskozáson éppen azt mérték le – most, a tanév lezárása után –, hogy a különféle kísérletek milyen eredménnyel jártak. Megállapították, hogy a kísérletek sok jó eredményt hoztak, a bevált módszereket tehát utasításba adják majd öszre a tanerőknek. A

kísérleteket pedig tovább folytatják, hogy minél teljesebben kialakuljon a módszer: minél kevesebb gyereket állítson pályaválasztási nehézségek elé a nyelvkérdés.”

1961. július 9.

A zentai kiállítási teremben a művésztelep tizedik évfordulója jegyében megnyitották a fiatal vajdasági festők kiállítását, amelynek július 23-ig 3478 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. július 10.

Ádám Tibor az Újvidéki Rádióban: „Az áraknak persze a meleg sem ártott, sőt imitt-amott a higanyoszlopot utánozzák és fel-felszöknek. Sajnos nem valószínű, hogy ez a hirtelen lehűlés lejjebb nyomja őket. Ellenben egy kis behozatal talán gondolkodóba ejti a termelőt, kereskedőt egyaránt. Reméljük a legjobbakat, és nézzük, milyen közhasználati cikkek érkezését várhatjuk a napokban. Tizenkétezer karórának, ötezer fényképezőgépnek és húszezer öngyújtónak kell a napokban megérkeznie. Ausztriából evőeszköz, magnetofon és zsebranzisztor-rádió. Kelet-Németországból fali- és [a]sztalilámpa és 400 villanygramofon érkezik. Csehszlovákiából mosógépeket, Nyugat-Németországból bojlereket, porszívókat és kézszerítőket rendeltünk [...] Munkaközösségek, jó lenne az árakat időben csökkenteni!”

1961. július 11.

Bence Lajos az Újvidéki Rádióban közölte: „Novi Sadon ma délelőtt befejeződött Vajdaság női sakkbajnoksága. A bajnoki címet fölényesen a subotica Stadlerné nyerte meg. Egyetlen játszmát sem veszített. Kilencet megnyert és kettőben remizett. Összesen tehát 10 pontot szerzett, és biztos játékból ítélve jó eséllyel indul a Tivatban augusztus elején kezdődő országos bajnokságon is. A Novi Sad-i mezőnyből részvételi

ajogot nyert még az országos bajnokságra a Novi Sad-i Jocić és a kikinai Nagy Mária is [...] Kár, hogy a bajnokságon elfoglaltsága miatt nem vehetett részt a zombori Csányi Emma, a múlt évi bajnoknő.”

1961. július 13.

Kovács Mária az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* arról számolt be, hogy „Mitrovicán már régóta folynak az ásások, június 16-án pedig Čortanovcin is megkezdődtek. A Duna mellett, nem messze az állomástól csákánycattogásoktól hangos a vidék. Az egyik helyen – ott kezdték meg az ásást – már egy félkör alakú kétméteres kőfal bújta ki a földből. – Itt már csak az alap és a kőfal van meg – magyarázza Nagy Sándor, a Vajdasági Múzeum archeológusa – a téglát valamikor a tizenkettedik században elvitték. Valószínűleg a középkori várak építésénél volt szükség erre az anyagra – teszi hozzá magyarázatképpen. Nagy Sándortól tudjuk meg továbbá azt is, hogy Čortanovcin 1956-ban végeztek próbaásásokat, és akkor fedezték fel ezt a római várat”.

1961. július 17.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* jelentette: „A zombori Mladost cipőgyár munkaközössége, amely termékeinek minőségével és a munkatermelékenységével egyébként is élen jár a járás vállalatai között – mint tudósítónk jelenti –, nemrég határozatot hozott, hogy a munkahetet két órával megrövidíti. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy a rövidebb munkahét nem hatott károsan sem a munka termelékenységére, sem a készítmények minőségére. Ellenkezőleg, a rövidebb munkahét bevezetése óta a munkásoknál mind nagyobb az érdeklődés és mind tudatosabb a törekvés.”

Ugyanott Szajkó Margit közölte, hogy az újvidéki járási kommunális osztály „most összegezte a járásból bekért lakásigénylési adatokat és arra a megállapításra jutott, hogy az öt éves tervhez előirányzott tizenegyezer lakás nem elegendő. További 13 000 lakás kellene, de a

jelenlegi építési iram túlságosan lassú. Évente 2500 lakásnak kellene felépülni, de az idén az első negyedévben csak 144 lakás készült el [...] Már az előző építkezési periódusban is 12 880 lakás helyett csak 9200 épült fel. Számítani kell hát arra, hogy más a mostani 11 000 lakáshoz majdnem nyolcmilliárd dinárral kellene emelni az építési alapokat [...] A legnagyobb nehézséget az támasztja, hogy például Novi Sadon csak új lakások építésére teremtenek alapokat, a régi lakásokat elhanyagolják. A városban a lakások fele nedves, öt százalék pedig évről évre végleg hasznavehetetlenné válik.”

Majoros Péter pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy az iskolák pénzelésének új módját azért vezették be, hogy „az eddiginél kedvezőbb anyagi feltételeket biztosítson az oktatáshoz [...] Az iskolák alapvető kiadásait továbbra is a Népbizottságnak kell biztosítania, mert az iskolaalpnak az a része, amely a vállalatok hozzájárulásából származik, kizárólag nagyobb beruházásokra szolgál [...] Egy-egy Népbizottság, mint például a Bački Petrovac-i is, egyszerűen kiszámította, hogy mennyire rúg a vállalatok hozzájárulása, és annyival csökkentette az iskolák iránti saját kötelezettségét [...] Nem beszélve arról, hogy egy-egy faluban már bizonyos tandíj bevezetéséről is vitatkoztak, ami teljesen törvényellenes. Éppen ezért nem ártana, ha a társadalmi-politikai szervezetek is komolyabban foglalkoznának a kérdéssel és odahatnának, hogy az iskolák pénzelésének új módját mindenütt úgy alkalmazzák, ahogy azt a törvény előírja”.

Sinkó Ervin Majtényi Mihálynak: „Kedves Majtényi elvtárs, a legőszintébb kárörömmel köszöntöm; én már rég tudom, most aztán majd nem sokára Maga is megpróbálja, hogy milyen az, amikor az ember már nem húsz, nem harminc, nem is ötven alapszámából indul ki, hanem 60-nal kezdi számlálni évei számát. A káröröm azonban nem az egyedüli érzés, amit bennem ez az alkalom kivált. Hadd mondjam meg azt

is, hogy immár hosszú évek óta tartó zavartalan barátságunk alatt mindig hálásan éreztem azt a tiszta emberi melegséget, ami Majtényi Mihály lényéből és még az apróbb írásából is annyi kedvességgel sugárzik ki. Az olyan kivételes alkalom, mint a 60. születésnap se igazolhatja nagy szavakat, de annyit talán szabad mondanom, hogy igaz szeretettel és tisztelettel ott állok én is azok sorában, akik ma meghatottan szorítják meg a Maga fáradhatatlan kezét.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 117.; Bosnyák István: Sinkó Ervin levele Majtényi Mihályhoz. *Híd*, 1994. 12. 843.

1961. július 18.

Gyárkérmények nőnek a bácskai rónán – jelentette az Újvidéki Rádió: „A falu ne csak arassa a termést, hanem dolgozza is fel! A futakiaknak nem sokáig kell már a Novi Sad-i piacra kosarazni a termést, mert rövidesen megkezdik a konyhakerti vetemény- és gyümölcsfeldolgozó üzem építését [...] a kiszácsi szövők textilüzemet létesítenek az épülő fémfeldolgozó üzem mellett, a kátyi téglagyár pedig komoly épületanyag-készítő üzem lesz. Rövidesen megkezdik az épületlemez gyártását is, melynek nád lesz az alapanyaga. Begecsen és még néhány Duna menti faluban az eddig mostohagyermekként élő turizmust veszik pártfogásba: nyaralókat és kirándulóhelyeket rendeznek be. Hasonló a helyzet Budiszaván, Koviljban [Kabol], Stepanovičevón, Temerinben és még sok községben, ahol a Novi Sad-i gyárak új üzemrészeleket állítanak munkába.”

1961. július 20.

Bencze Lajos az Újvidéki Rádióban: „A subotikai Műszaki Középiskola intézetében harminc fiatal jugoszláv birkózó készül a szombat–vasárnap nagy összecsapásokra. Suboticán a magyar, lengyel, román és jugoszláv olimpiai reménységek négyes viadalát, Szegeden pedig Magyarország és Jugoszlávia ifjúsági birkózóválogatottjának mérkőzését tartják meg [...] Az edzőtáborban

Berényi András többszörös, volt országos bajnokunk és sokszoros válogatottunk vezetésével folyik a munka [...] Kovács és Némedi tehetséges subotikai birkózóktól és a zrenjanini Krizsántól várják a legtöbbet. Krizsán a Balkán-bajnokságán már a felnőttválogatottban is szerepelt.”

1961. július 26.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradója* arról számolt be, hogy „Lazar Preradov, a Terménytőzsde igazgatója ma Novi Sadon sajtóértekezletet tartott. Elmondta, hogy a Novi Sad-i Terménytőzsde első összejövetelét, amelyen minden gabonaforgalmi és feldolgozóvállalat szerződéseket köthet búzavásárlásra és eladásra, ez év augusztus elsején tartják. Az egységes liszt piac megteremtése, a kereslet és kínálat nagyobb összpontosítása lehetővé kell, hogy tegye a gazdasági árak kialakulását, az arányos ellátást, és a kenyér minőségének kiegyenlítését országszerte. Ily módon társadalmi közösségünknek is nagyobb betekintése lesz a búzaforgalom alakulásába. A Novi Sadi Terménytőzsde kész átvenni az egész liszt- és jószágforgalmat a hazai piacon – mondotta Lazar Preradov igazgató”.

Ugyanott hangzott el Neubauer János kommentárja: „Faluhelyen, a mezőgazdasági termelés gépesítése, korszerűsítése folytán mind kevesebb szakképzetlen dolgozó jut kereseti lehetőséghez lakóhelyén. A városok, az ipari központok pedig a lakáshiány és egyéb nehézségek folytán szintén nem nyújthatnak nekik kereseti forrást, bár foglalkoztathatnák őket [...] A megoldására vonatkozó javaslatok azonban eltérőek. Nem egy helyen egészen ferdén vagy egyoldalúan állítják be. Azt mondják, hogy a kommuna amúgy is szűkös eszközeivel semmit sem tehetne. Ennek a felfogásnak hirdetői tévesen azt gondolják, hogy a falun valamiféle nagyüzemet kell létesíteni, s csak többmilliósi beruházással lehet kereseti lehetőséget nyújtani a földművelésből kiszoruló embereknek. Pedig ma már példák bizonyítják, hogy műhelyek, kisebb üzemrészelegek létesí-

tése hatásosan elősegíti a kérdés rendezését. Bajmokon például néhány suboticaí gyár üzemszerveletet nyitott, s a helybeli munkaerőt foglalkoztatják. Amikor a vasúti viteldíjakat felemelték és megszüntették a kedvezményeket, azóta a szóban forgó Suboticaí gyárak vezetői kétszeresen elégedetten dörzsölgetik kezüket [...] egy kis jóakarattal, egy kis számíttással és elemzéssel minden vajdasági kommunában találhatnának lehetőséget, hogy az embereket egész éven át lakhelyeiken foglalkoztassák. Ehhez azonban az illetékes szerveknek és szervezeteknek állandóan napirenden kell tartaniuk a kérdést.”

A Szarajevói RTV első alkalommal vett részt saját melléklettel a közös jugoszláviai televíziós műsorban.¹

1. Eberst 1974, 171.

1961. július 29.

Milliók a levegőben! Nagy Nándor riportja az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában*: „Ha őszinte akarok lenni, akkor azzal kell kezdenem, hogy nem is a pénz és a jövedelem végett honosítottuk meg a komlót Kishegyesen – mondotta Fabó Ábel, a szövetkezet igazgatója. – Célunk az volt, hogy a gépesítés által feleslegessé vált kézi munkaerőnek tennivalót teremtsünk. Azért is kezdtük 1958-ban csak tíz hektárral. Persze amikor láttuk, hogy a komló körül foglalatostkodó hetven munkás milliókat hoz a szövetkezetnek, gyorsan megnőtt a komló tekintélye. 1959-ben már 33 hektár volt belőle. Igaz, nagyon sok vele a munka, de megéri [...] Így vetette meg a komló a lábát Hegyesen, a szövetkezet 33 hektárján.”

Ugyanott Jankovics Ilona közölte: „Valószínűleg sokaknak nem jutott még a fülébe a hír, hogy Topolyán az ősszel mezőgazdasági és közgazdasági középiskola nyílik. Talán ezért is nem jelentkeztek elegen, nyolcvan az egyikbe, hetvenen a másikba, ami már azért sem elég, mert felvételi vizsgát kell tenni, és nem mindenki jut át rajta. Mind a két iskola két-két tagozattal akar

indulni [...] Előadó van bőven, a szaktárgyakra mérnökök, az általános tárgyakra egyetemi végzettségű tanerők. Számításuk szerint az oklevélíg évente majd csak körülbelül harminc növendék jut el, annyi kerül ki egy-egy iskolából. A környéken pedig már most körülbelül háromszáz szakképzett közgazdászra és mezőgazdászra van szükség. Mire ez a szám betelik, alighanem még több is kell. A jelentkezési időt most meghosszabbították abban a reményben, hogy a két új iskola mégis teljes kapacitással működhet.”

1961. július 31.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradójában* Jankovics Ilona bejelentette, szeptemberre elkészülnek az új magyar tankönyvek: „Olyan a hőség, hogy ujjatlan trikóra, rövidnadrágra vetkőzve is csurog az izzadság az emberek testéről. Kattognak a gépek, hadonásznak adogató karjaik, és szaporodik a kész nyomtatvány az asztalon. Némely gépnél nők helyezik a prés alá a papírt. A másik gépnek már van annyi esze, hogy maga szippantja oda az ívet, és egymásra helyezi a készárut. Nem sok, de van ilyen is a suboticaí Minerva nyomdában [...] Felépítettünk egy modern könyvkötőt és készáruraktárat, beszereztünk egy hajtogató gépet, amely tizenhat ember munkáját végzi, fűzőgépet vettünk, meg tehergépkocsit – sorolta Hajnal néptárs, a Minerva Nyomda és Könyvkiadó Vállalat igazgatóhelyettese [...] a magyar tankönyvek nyomtatására kiírt pályázaton a Minerva aratott, 22 tankönyv nyomtatását kapták meg. – Talán az idén történik majd meg először, hogy idejében megfelelő tankönyvekkel látjuk el a magyar diákokat – mondták egy kis büszkeséggel. Büszkék erre, mert feladatukat megnehezítette, hogy csak két héttel ezelőtt kapták meg némely kiadvány kéziratát, és mégis elkészítik szeptemberre. A magyar tankönyvek kiadásán kívül a Minerva Kiadóvállalat megjelenteti az elemi iskolákban kötelező olvasmányokat is. Négy könyv már négy hónappal ezelőtt eladásra került, és szeptemberre még kettőt adnak ki. Az igazgató szobájának

könyvespolcán – ahol kiadványaik egy-egy példányát helyezték el – szaporodnak a könyvek. A sor végén újabb kiadványok simított, fehérített lapjaikkal hirdetik, hogy szűnőben a tankönyvhiány, évről évre több a tankönyv.”

1961. július

A *Híd* 7–8. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Szemelvények drvari naplóból; Egy napon fölkel a vörös vihar* (Összeállította Ivan Horovic és Vladimir Milavić. Ács Károly fordítása); Oskar Davičo: *A költemény* (Részlet. Ford. Herceg János); *Gál László versei; Zákány Antal versei; Laták István versei; Fehér Ferenc: Születésnap köszöntő helyett; Majtényi Mihály: A váróterem utasai; Bori Imre: Napló múlttól és jövőről* (Sinkó Ervin); Bogdánfi Sándor: *Radoje Domanović; Radoje Domanović: A vezér* (Ford. Bogdánfi Sándor); *Báti Zsuzsa versei; Derűs István* [Dóró Sándor] *versei; Almási Tibor: Altatódal Búvópatakknak; Deák Ferenc: A sleppen; Németh István: Déli verőfény; Jovan Hristić: Oresztész* (Hangjáték. Ford. Tomán László); *Fehér Ferenc: A szó varázsa; Baranyai Júlia: Jegyzetek az ormánsági és drávaszögi tájnyelvről; Petkovics Kálmán: Fekete betűs ünnep; Sulhóf József: Utazás mélységek és csúcok között; Slobodan Berberski: Szociális költészet* (Ford. Korom Tibor); *Kalapis Zoltán: A három legjobb és a többi. Jegyzetek az idej Cannes-i filmszvetiválról; Bori Imre: Ady és Móricz jegyében. Pillantás a XX. század magyar irodalmával foglalkozó művekre; Tomán László: Válságos időkről; Krónika; Jegyzetek. Kapitány László és Sáfrány Imre rajzai.*

1961. augusztus 1.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüje* közölte Florica Ştefan tudósítását arról, hogy Román Irodalmi és Nyelvtudományi Tanszék nyílik a Belgrádi Egyetemen: „Azoknak az érettségizett román fiataloknak, akik anyanyelvüket és irodalmukat választották életpályául, eddig be kellett érniük a zrenjanini Pedagógiai Főiskola okle-

velével, mivel hazánkban egyik egyetemen sem volt román tanszék [...] Igen megörültem azért, amikor megtudtam, hogy a belgrádi irodalmi és nyelvtudományi fakultás román tanszéket nyit. Fölkerekedtem és bekopogtattam dr. Dimitrije Vučenovhoz, a kar dékánhelyetteséhez [...] A román tanszéknek az lesz az elsődleges feladata, hogy egyrészt tanárokat neveljen a román középiskoláknak, másrészt kádereket képezzen ki a román iskolán kívüli intézményeknek – például lektorokat, újságírókat és így tovább. Az oktatás háromfokozatú lesz, akárcsak a kar többi tanszékportján [...] A kezdetben gondot fog okozni a tanár- és asszisztenshiány, de ettől függetlenül az új tanévben megnyitjuk a tanszéket. Egyelőre csak dr. Radu Flora tanárra számíthatunk. Tudjuk, hogy ez kevés, de egyszer már el kell kezdeni. A bajon ideiglenesen úgy segítünk majd, hogy főiskolát végzett fiatalokat alkalmazunk az előadói karba, aztán tovább iskoláztatjuk őket. A Novi Sad-i Egyetem Magyar Tanszékének példáját fogjuk követni. A lektorkérdést előreláthatólag a Romániával kötött kultúrkonvenció alapján oldjuk majd meg.”

1961. augusztus 7.

Puja Frigyes levélben közölte Gábor Istvánnal, a Magyar Partizánszövetség elnökével: „1962. januárjában lesz 20 éve a Horthy-fasizmus újvidéki vérengzésének. Valószínűnek látszik, hogy a jugoszlávok nagyobb szabású rendezvény keretén belül fognak megemlékezni erről az évfordulóról, és könnyen előfordulhat, hogy a megemlékezést ellenünk irányuló jugoszláv nacionalista szításra fogják felhasználni. Ennek megakadályozására olyan akciót kell kidolgoznunk, amelybe a jugoszlávokat is bevonhatnánk, és amely az újvidéki vérengzésekről úgy emlékezne meg, mint a Horthy-fasizmus egyik gáztettéről. Elképzelésünk szerint a Magyar Partizánszövetség javaslatot tehetne a Jugoszláv Harcosok Szövetségének arra vonatkozóan, hogy ebből az alkalomból magyar és szerb-horvát nyelven jelentessünk meg egy

közös dokumentum-gyűjteményt, amelyben közösen elítéljük a Horthy és a német fasizmus vérengzéseit. A dokumentum-gyűjtemény alkalmas volna arra is, hogy Jugoszláviában sok olyan embert segítsen hozzá a tisztánlátáshoz, akiket meghatározott céllal a sovinizmus szellemében neveltek az utóbbi években.”¹ > **1961. december 9.**

1. MOL XIX-J-1-j-27g-005899-1961.

1961. augusztus 12.

A zentai klubban Stojan Trumić előadást tartott Petar Dobrovićról. 35 hallgatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1961. augusztus 15.

Megindult a munka az adai szőnyegszövő telepen. Részvevők: Benes József, Deák Ferenc, Faragó Endre, Guelmino Valéria, Petrik Pál és Szilágyi Gábor.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1961. augusztus 18.

Bori Imre az Újvidéki Rádió *Panorámájában*: „Tudjuk: magyar drámairodalom nincs, s ha van is, aligha mérhető a lírikusok hatalmas teljesítményéhez. A XIX. század még fellobbantott két nagy tehetségű drámaíró: Katona Józsefet és Madách Imrét, de a *Bánk bán*on és *Az ember tragédiáján* kívül, és a népszínműveket leszámítva szinte semmilyen drámai alkotás nem él a köztudatban. S ha a XX. századot vesszük szemügyre, itt sem rózsásabb a kép [...] magyar drámairodalom volt, de elveszett, s évszázadok óta hiába kutatnak utána, csak morzsáit tudják felidézni. Hogy volt, tanulság rá az a két testes könyv, amely a régi magyar drámai emlékeket tartalmazza, s nemrég jelent meg a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában [...] A letargia, az ájulás, amely a XVII. században oly jellemző a magyar nyelvű drámairodalomra, mákonyával máig is

fogva tartja a drámaírókat. A kezdeményeknek nem akadt folytatása [...] Csak a népszínmű és az operett tört fel és uralta a színpadot, s tartja hatalmában még ma is az emberek ízlését. Nem vizsgálta a kép, s ha arra gondolunk, hogy a vajdasági magyar irodalomból is szinte teljes egészében hiányzik a drámaírói törekvés, még inkább el kell szomorodnunk.”

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „ma megkaptam a nagy könyv csomagot és igazán hálásan köszönöm a küldeményt [...] ma postára adok egy könyvcsomagot, amely a londoni Magyar Könyves Céh eddig megjelent kiadványait tartalmazza, egy fiatal költők antológiáját,¹ Déry Tibor novelláskötetét,² Cs. Szabó László útinaplóját³ és Bibó István tanulmánykötetét.⁴ A napokban megjelenik Faludy György válogatott verseinek gyűjteménye is, amit a megjelenés után szintén el fogok küldeni⁵ [...] Mi a következő számunkban közölni fogunk egy nagyobb részletet a *Regény Regényéből* [Egy regény regénye] és mindannyian rendkívül örülünk annak, hogy legalább egy részlet megjelenhet ebből a kitűnő könyvből lapunkban. Időközben írt nekem Steinitz Tibor a Forum főszerkesztője és azt kérdezte, vállalnánk-e fordításokat nyugati nyelvekből, amire mi azonnal válaszoltunk és örömmel fogadtuk el az ajánlatot. Steinitzről – a levélváltás kb. egy hónappal ezelőtt történt – azóta nincs hírem, de remélem az ajánlat és a lehetőség még mindig fennáll. Megemlíteném Önnek azt az ötletemet: mit szólna ahhoz, ha mi néhányan a laptól – gondolok itt Ignotusra, Faludyra, Enczire [Enczi Endre], Mérayra és magamra – felajánlanánk kész kéziratainkat a Forum-nál való kiadásra. Én tisztában vagyok azzal, hogy ez politikailag milyen nehéz história, de azzal is, milyen hallatlan jelentősége lenne annak, ha ily módon kapcsolat jöhetne létre a külföldön élő szocialista magyar irodalom és a jugoszláviai magyar olvasóközönység között. Mindez csak ötlet persze és anélkül, hogy túlzott reményeket fűznénk a dologhoz,

a véleményét tudakolom, s ugyancsak esetleges elképzeléseit. Ugyancsak megszeretném kérdezni, mit szólna ahhoz, ha a *Regény Regényét* felajánlanám kiadásra amerikai kiadóknak a P. A. Praeger cégnek, vagy legalábbis, írnek egy levelet nekik, melyben felhívom figyelmüket a könyvre? [...] Ignotus börtönaplója, tudomásom szerint csak angolul jelent meg,⁶ de van egy gyűjteménye a börtönben írt versekből:⁷ szólni fogok neki, hogy ezt küldje el Önnek.”⁸

1. *Kilenc költő versei*. 1959. – 2. *Vidám temetés*. 1960. – 3. *Halfejű pásztorbot, hajónapló*. 1960. – 4. *Harmadik út*. 1960. – 5. *Emlékkönyv a róti Bizáncról*. 1961. – 6. *Political prisoner*. London, 1959. – 7. *Börtönaplóm. Próza dalban elbeszélve*. 1957. – 8. Sinkó Ervin levelezése II., 118., 129–130.

1961. augusztus 22.

Lévay Endre arról tudósította az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjét*, hogy „A Könyvterjesztő Szervezetek Suboticiái Járásai Szövetsége a könyvhónapi előkészületek alkalmával [...] másfél millió dinár értékű könyvbélyeget nyomtatott [...] a tízdináros névértékű könyvbélyeg Dositej Obradovićot ábrázolja, s ez egyben zászlóhajtás is Dositej emléke előtt a jubileumi esztendőben. Az 50 dináros bélyegen József Attila arcképével találkozunk, a százdináros bélyegen pedig Ivan Goran Kovačić, a *Tömegsír* halhatatlan költője arcképe áll.”

1961. augusztus 25.

Nagy Kázmér Sinkó Ervinnek: „Kedves Barátom, remélem nem veszi rossz néven, hogy így szólítom. Művének olvasását ma hajnalban fejeztem be. Az *Egy regény regénye* a jugoszláviai magyar irodalom negyven esztendejének a csúcását jelenti, ami önmagában is kiemelkedővé tenné. Azonban én azt hiszem, hogy az egész magyar irodalom elmúlt másfél évtizedének legelsői közé kell sorolnunk. Ha pedig világviszonylatban szemléljük: bármelyik nagy nyugati nyelven kiadva Köstler [Artur], Silone [Ignazio], vagy akár Gide [André] élményeit messze meghaladó

alkotásként tartanak nyilván. S remélem, ez az idő is bekövetkezik, amikor lefordítva, annak is fogják vallani. Ha azt gondolná, hogy a moszkvai s általában a szovjetunióbeli tények, események miatt tartom nagy munkának, akkor kérem, hogy nékem, a távolállónak higgye el, nemcsak emiatt értékelem az írását, hanem elsősorban szenvedélyes igazságkeresése és őszintesége, fegyelmezettsége és humánuma az, ami levelem megírására készítet. A *Magyar Szó* és a *Híd* hasábjairól 1945 óta ismerem tevékenységét és úgy érzem, innen a világ végéről meg kell írnom, hogy ritka élményt okozott a könyve és szeretném arra kérni, hogy mielőbb fordíttassa le angolra is. A tavaly itt járt Gál Lacitól felületesen bár, de hallottam, hogy az újvidéki egyetemen működik. Hálás lennék, ha kiadványaikat meg tudnák küldeni és szeretném hinni, hogy munkája minden tekintetben akadálymentesen és nem szűk távlatokra nyílna még sokáig fog folytatódni.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 119.

1961. szeptember 1.

Belgrádban megkezdődött a tömbön kívüli országok állam- és kormányfőinek I. értekezlete, amelyen 25 teljes jogú¹ és 3 megfigyelő² ország képviselői vettek részt. Az értekezlet végén (> **1961. szeptember 6.**) deklarációt fogadtak el, amelyben lefektették az el nem kötelezettség mozgalmának alapelveit.³

1. Afganisztán, Algéria, Burma, Cejlon, Ciprus, Egyesült Arab Köztársaság, Etiópia, Ghána, Guinea, India, Indonézia, Irak, Jemen, Jugoszlávia, Kambodzsa, Kongó, Kuba, Libanon, Marokkó, Mali, Nepál, Szaúd-Arábia, Szomália, Szudán, Tunézia. – 2. Bolívia, Brazília és Ecuador. – 3. Mates, Leo: *Nevrstanost. Teorija i savremena prakse*. Beograd, 1970, 394–403.; Petranović, Zečević, 1079–1083.; Bilandžić 1999, 365.

1961. szeptember 2.

Edmund Trugly Jr. Sinkó Ervinnek: „Örülök, hogy meglelt az egyezség; egy kicsit gyorsabban ment, mint annak idején Moszkvában. Von Nottbeck úr el van ragadtatva a *Regény regényé-*

tól, [Egy regény regénye] pedig még csak a rövidke Kurella–Barbusse-dolgot ismeri fordításban. Azt mondja, hogy ha az egész könyv ilyen, akkor nincs hiba. Hát nincs is [...] A *Regény regénye*: Minden valószínűség szerint én fordítom. Küldjek átütést a német szövegből? Megvan még Kurella dedikált fényképe? Vannak esetleg még egyéb moszkvai vagy párizsi fényképei? Megvan az *Optimistákról* szóló lektori vélemények német szövege? Megvannak a Rolland-féle levelek eredetiben? (Egyiket vagy másikat fakszimilében lehetne hozni.) Van a napló eredetijének esetleg még ma aktív keletnémet funkcionáriusokról vagy írókról való szóló részlete, amelyet fel lehetne venni a német fordításba? Gondolom, ezekből a kérdésekből is látja, hogy munka közben időnként zaklatni fogom.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 121., 132.

1961. szeptember 5.

Lévay Endre a *Kultúrrevüben* *A suboticaí Népszínház nagy sikere Szlovéniában* címmel írta: „Az idei évad vendégjátékkal indult. A suboticaí Népszínház magyar együttese a muraszombati járási Népegyetem meghívására több mint egyhetes túrara Muravidéken vendégszerepelt. Az együttes bejárta a Lendva környéki magyarlakta helységeket és a napokban érkezett vissza vendégjátékáról.”

1961. szeptember 7.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A vajdasági írók szokásos őszi táborozásukat az idén Topolyán tartják meg, és szeptember 8-án kezdődik. Értesülésünk szerint az idei táborozáson több mint tizenöt vajdasági író vesz részt, magyarok és szerbek. A táborozás folyamán, tekintettel a küszöbönálló országos írókongresszusra és a vajdasági irodalmi élet egyes aktuális kérdéseire, bizonyára élénk eszmecserére kerül sor. Az idei Írótábor sorrendben a kilencedik azóta, hogy 1952-ben kezdeményezőként Csantavér község látta vendégül az írókat. A következő táborozásokat Zentán

és Kanizsán tartották és az idén először tartják ezt a hagyományos rendezvényt Topolyán.”

1961. szeptember 8.

Topolyán megkezdődött a IX. Írótábor.¹

Sinkó Ervin Edmund Truglynak: „Az *Optimisták* német fordításának kéziratát egyelőre nem küldöm Kölnbe, mindaddig, amíg nem kapom meg a *Regény regényére* nézve von Nottbeck úr feltételeit és nem értesülök róla, hogy az *Optimisták* német kiadása csakugyan komolyan számba jöhet. Ezért is küldtem Önhöz a magyar nyelvű példányt, melynek alapján Ön esetleg referálhat a kölnieknek. Az *Optimisták* egyik kötetének borítéklapjául hátul ott találja néhány évvel fiatalabb korból való fényképemet. Ha kell, igyekszem majd szerezni egy szerb-horvát példányt, ami nem egész könnyű, mert a könyv itt elfogyott [...] Ha fordítás közben bármily probléma is merülne fel, természetesen szívesen állok rendelkezésére. Minthogy a magyar katedrán az előadásaim október közepétől december közepéig fognak tartani, s minthogy nem szeretném magammal vinni a Novi Sad-i lakásomra az egész dokumentációs anyagot, jó volna, ha e hó végéig a kiadóval perfektuálva volna a dolog és ha addig egymás között megállapodnánk, hogy milyen másolatokra illetve fotokópiákra volna szüksége, hogy ezt még Novi Sadra távozásom előtt mind elintézhessen. A *Kísértet járja be Európát* című könyvemből majd küldök egy példányt. A tartalomjegyzékben majd megjelölöm azokat a részeket, amelyekről gondolom, hogy különösebben érdekelni fogják. Látja-e néha a jugoszláviai magyarok *Híd* című irodalmi folyóiratát?”²

1. Pató Imre: A Kanizsai Írótábor bibliográfiája. *Hungarológiai Közlemények*, X. évf. 1984. 60. 1080.
– 2. Sinkó Ervin levelezése II., 122., 134–135.

1961. szeptember 9.

Aladics János az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „A Tartományi Kulturális Tanács titkársága ma délelőtt tanácskozára hívta össze a vajdasági múzeumok, könyvtárak és irattárak igazgatóit, valamint a Tartományi Műemlékvédő Intézet képviselőit. A megbeszélésen Katarina Sokolović, Vajdaság Kulturális Tanácsának titkára elnökölt. Mindössze két napirendi pontja volt az összejövetelnek: a tartomány műemlékeinek dokumentációja és nyilvántartása, és a konzervátori szolgálat megszervezése. Sok szó esett a nemrég meghozott műemlékvédelemről szóló törvényről és annak fontosságáról, hogy pontos nyilvántartással hozzáférhetővé kell tenni a történelmi jelentőségű okiratokat.”

1961. szeptember 11.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál bejelentette: „Befejeződött a kilencedik vajdasági Írótábor. Három napig ismét élénk volt a Topolyai Művésztelep gyümölcsfák közé bújó csendes épülete. Tizenöt költőt és író-t látott vendégül az idén Topolya ezzel némileg korrigálva is az előző évek gyakorlatát, amikor az írók többnyire saját eszközeikből tartották fenn ezt az immár kilencéves hagyományt. Talán korai még értékelésekbe bocsátkozni az idei írótalálkozó esetleges eredményeiről, bizonyosra vehető azonban, hogy az ott folytatott beszélgetések nemcsak az egyes írók további munkájára hatnak ki, de a vajdasági irodalmi élet egészére és további élénkülésére is. Az idei találkozó újdonsága volt, hogy először vettek részt rajta az Írószövetség új suboticei tagjai, Vujkov Balint, Poljaković Matija, Zákány Antal, és a tavalyi összejöveteltől eltérően még számos olyan író, aki nem tagja a szövetségnek. A Vajdasági Írószekció és a topolyai vendéglátók, tehát a táborozás szervezői ezzel egyrészt azt akarták kifejezni, hogy az idei tagfelvétellel nem tartják ezt a problémát megoldottnak, mert Vajdaságban még számos író él és működik, akik alkotómunkájukkal már bebizonyították, hogy

az íróegyesület tagjai sorában a helyük, másrészt, hogy az íróegyesületi tagságot nem tekintik döntő mércének az irodalmi életben való részvétel és szerep megítélésére. A vajdasági irodalom él és fejlődik, új tehetségek, egész új nemzedékek jelentkeznek, és ezt a lüktető életet nem lehet semmilyen korlátba szorítani. A topolyai közönség számára az írótalálkozó eredménye októberben mutatkozik meg, amikor a résztvevők egy irodalmi esttel viszonyozzák majd az igazán meleg és szívélyes vendéglátást.”

1961. szeptember 13.

Az Elnöki Tanács Kádár Jánost választotta meg a Minisztertanács elnökévé. Elnökhelyettesek: Apró Antal, Kállai Gyula, Biszku Béla és Fock Jenő; államminiszter: Münnich Ferenc. Miniszterek: belkereskedelem: Tausz János; belügy: Pap János; egészségügy: Doleschall Frigyes; élelmezésügy: Kovács Imre; építésügy: Trautmann Rezső; földművelésügy: Losonczy Pál; honvédelem: Czinege Lajos; igazságügy: Nezvál Ferenc; kohó- és gépipar: Csergő János; könnyűipar: Nagy Józsefné; közlekedés- és postaügy: Kossa István; külkereskedelem: Incze Jenő; külügy: Péter János; munkaügy: Kisházi Ödön; művelődésügy: Ilku Pál; nehézipar: Czottner Sándor; pénzügy: Nyers Rezső. Az Országos Tervhivatal elnökeként a kormány tagja: Ajtai Miklós. Az ugyanekkor létesített Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke: Kiss Árpád (miniszteri rangban).¹

1. *Magyar történelmi kronológia*. Budapest, 1981, Tankönyvkiadó, 553.

1961. szeptember 14.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A zrenjanini Madách Amatőr Színház szeptember 29-én, a forradalom jubileuma és a város fölszabadulásának évfordulója tiszteletére ünnepi bemutatóval lép a közönség elé. Véger Ferenc rendezésében színre hozza Sulhóf József *Szállnak az évek* című alkalmi ünnepi műsorát [...] Szövegét a múlt

hónapokban nagy sikerrel elevenítették meg Vajdaság több városában.”

1961. szeptember 15.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradója* arról is beszámolt, hogy „A Magyar Szocialista Munkáspárt budapesti bizottságának új első titkárává Kis Dezsőt választották meg. Gáspár Sándor, a fővárosi pártbizottság eddigi első titkára a Párt Központi Vezetőségében kapott titkári beosztást. Változtatásokat eszközöltek a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség vezetőségében is. A Központi Bizottság első titkárát, Komócsin Zoltánt kinevezték a *Népszabadság* szerkesztőbizottságának élére, helyébe pedig Pulai Árpádot választották meg a KISZ első titkárává”.

Saffér Pál a *Panorámában*: „Szemle, számadás és emlékezés Szarajevóban. Holnap kezdődik Szarajevóban a Jugoszláv Írószövetség hatodik kongresszusa. Ahogy a címben említettük, ez a kongresszus mindenekelőtt ünnepi megemlékezés lesz. A népi forradalom évfordulója az írók számára is ünnep.”

1961. szeptember 16.

Szarajevóban megkezdődött a Jugoszláv Írószövetség VI. kongresszusa, „irodalompolitikai szempontból immár végleg steril, ceremonialis tartalmat kölcsönzött önnön létének, a jugoszláviai fegyveres forradalom jubileuma (1941–1961) előtt tisztelegve”.¹

Művelődési hírek az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában*: „A Novi Sad-i Egyetem Bölcsészeti Karának Magyar Tanszéke a Vajdasági Múzeummal együtt országos nyelvjárási és néprajzi pályázatot írt ki. A pályázatnak az a célja, hogy minél több érdekeltet bevonjanak a néphagyományt tanulmányozó akcióba. A gyűjtőmunka a falu nyelvének tanulmányozására, tájszavak, szólások, közmondások, valamint egyes foglalkozások műszókincsének szótári feljegyzésére hívja fel a pályázókat. Kiterjed ezenkívül a me-

sék, balladák, kincskereső és más népi történetek gyűjtésére. Az értékes díjakért versengő pályázókat három csoportra osztották: a pionírok, a középiskolások és a felnőttek csoportjára.”

„A Pionírszervezetek Suboticei Szövetsége az idén jókor megkezdte a Gyermekhéttel kapcsolatos előkészületi munkákat [...] október 1-jén kezdődik és október 8-ig tart [...] A városi Gyermekszínház színre hozza a tavalyi fesztiválon első díjat kapott *Pál utcai fiúk* című, gyermekszínpadra írt hangulatos színpadi játékot.”

„Ma tették közzé a Forum Könyvkiadó Vállalat nyári könyvsorsolási akciójának eredményeit. Körülbelül két hónappal ezelőtt az olcsó könyvtár minden egyes példányához sorsjegyet mellékeltek a könyvesboltok [...] Az 50 000 dináros első díjat – egy csinos könyvtárt – Varga Péter suboticei munkás nyerte. A 30 000 dináros második díjat Nyilas Péter palicsi tisztviselő. A két 15 000 dináros díjat pedig Fruszkó György budiszavai [Tizsakálmánfalva] földműves, illetve Fábri Nándor, a Novi Sad-i Moša Pijade Gimnázium földrajztanára nyerte.”

1. Bosnyák 2003, 59.

1961. szeptember 19.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* Aladics János bejelentette: „Holnap este tartja első idej bemutatóját rádiónk drámaegyüttese. Sartre *Az altonai foglyok* című nagyszerű drámájának hangjátékváltozatát közvetíti rádiónk. Egy kis meglepéssel megállapíthatjuk: első hangjátékváltozata ez a Sartre-műnek.” Ez alkalomból interjút készített Szimin Bosán Magdával, aki a drámát rádióra alkalmazta.

Ugyanott Székely Marica beszámolt a Szegedi Szabadtéri Játékokról: „»A Tisza-parton halkan ballagok, / És hallgatom, mit sírnak a habok?« Így ír Juhász Gyula költő, aki egyike volt azoknak, akire Szeged, a »hírös város« mindig büszke lehet. Így ballagtam én is a Tisza-parton 1961. augusztus havában, én, aki tizenhat évvel ezelőtt kerültem el ebből a városból. Ma újra sétálok az

árkádok alatt, nézem a szobrokat, emléktáblákat, főleg az újakat, azokét, akik a Horthy-Magyarországon nem kaphattak helyet. József Artilla, Radnóti Miklós néznek rám... A szegedi Dóm tér ezekben az augusztusi napokban fényárban úszott. A fölépített nagyszabású nézőtér kilencezer ember befogadására volt alkalmas. Szegedi ismerősömtől hallottam, hogy a háború befejezése óta az idén harmadszor csendült fel a Szabadtéri Játékok jelzése: »Szeged híros város«. Ez a harsonaszó nemcsak az előadás kezdetét jelenti, hanem a régi hagyományok felújítását, de új formában. Miből is áll ez az új forma? Legelőször is, ha a színlapot nézzük, láthatjuk, hogy itt mindenki megtalálja azt, amiben éppen gyönyörködni kíván [...] A színlapon a Szabadtéri Játékok utolsó előadásaként Madách Imre örök értékű műve, *Az ember tragédiája* szerepel. Nekem a legnagyobb élményt ez az előadás nyújtotta. Ehhez talán hozzájárul az is, hogy sok-sok régi emléket ébresztett fel bennem. Kislány voltam még, amikor szüleimmel ott ültem a nézőtérén [...] Ez a kép kísért akkor is, amikor ott álltam jóval később egy jugoszláviai magyar középiskola diákjai előtt beszélve Madáchról, szemelvényeket olvasva a műből [...] akinek szavai túléltek és élnek társadalmakat, korokat, és akinek megállapítása: »ember küzdj és bízva bízzál!« mindig és mindenkor időszerű marad.”

Steinitz Tibor Sinkó Ervinnek: „Föltételezem, hogy látta a Londoni *Irodalmi Újságban* közölt regény részletet (Buharinról), amit azzal a megjegyzéssel közöltek, hogy »a szerző engedélyével«. A *Kortárs* legújabb számában az emlékiratokról írt tanulmányban rövid förmedvény¹ jelent meg az *Egy regény regényéről*. Tanulmány kötete² nyomdában van és október–novemberre remélhetőleg könyvformában az olvasó kezébe kerülhet. Legalábbis ezt ígéri a nyomda.”³

1. E. Fehér Pál: Az emlékirat változásai. *Kortárs*, 1961. 9. 445–450. – 2. *Magyar irodalom*. Tanulmányok. 1. köt. 1961, Forum. – 3. Sinkó Ervin levelezése II., 124.

1961. szeptember 22.

Az Újvidéki Rádió *Panorámájának* két írásából. Bori Imre: *Az újról, amely születik*. „Az elidegenültség, mintha láthatatlan kór volna, megszállja az embereket, és úrrá lesz a társadalmi életen szerte a tőkés világban [...] A modern regények hősei például négy fal közé szorultak, és csak önmaguknak és önmagukban élhetnek. A társadalom idegen és ellenséges világ lett, és ha a lelki elferdülések törnek felszínre, akkor azok éppen annak az elzártágnak a következményei, amelyben a tőkés világban az emberek élnek, mert eladták magukat önmaguknak és a gépeknek [...] Az irodalom természetesen alkalmazkodott az életnek ehhez a képéhez [...] És hogy ezt megtehesse, egy sor új írástechnikai, szerkesztési, ábrázolási kérdést kellett megoldania [...] Valami újnak kell születnie, hogy a művészet tovább fejlődhessen. Ezt az újat pedig elsősorban a társadalmi élet adhatja, a művészetek viszont csak tükrözhetik [...] Nem véletlenül motoz tehát a mi irodalmunkban is az elidegenülés gondolata és vele azok az újnak nevezett művészeti törekvések, amelyek századunk irodalmát jellemzik. De téves az a felfogás, hogy ezzel megoldódott az irodalom és a művészetek válságának kérdése. Ez a jelenség, amelynek létezése kétségtelenül nem a vég, csak a kezdet. Az új, a valóban új csak ezután fog megszületni, amikor az író figyelme ismét a külső történetre, külön pedig az élet és álom felcsendülő új harmóniájára figyel fel.” Major Nándor: *Az égetett föld*. „Amikor pedig hazajöttünk abból a gyönyörűségekből, ahol minden kőből van, minden szilárd [...] hiszen a múlt szinte tapinthatóan ott hever a kezünk alatt: ötszáz-hatszáz éves lakóházak ablakán kinézve az esti szürkületben ugyanarra a kópárkányra könyökölve, melynek ablakában a városka krónikása nézelődött négyszáz évvel ezelőtt [...] nos, amikor hazaérkeztünk ebből a gyönyörűségekből, s végigszáguldtunk ezen a mi tájunkon, faluról falura, városról városra, az eddiginél is sokkalta színtelenebbnek, szürkébbnek tetszett,

szürkébbnek a portól, mely mindig is legfőbb jellemzője volt. Hát itt a házak húsz év múlva megroggyannak, ötven év alatt a falakat megszik az egerek és a pockok, az unokák ledöntik a nagyapák házát, elsöpörnek minden emléket, a zuhanó falak dohos porfelhőivel elszáll a múlt is, kezdődik minden elölről [...] minden nemzedék úgy lendül neki az életnek, mintha honfoglaló lenne, s minden nemzedék úgy távozik a porondról, hogy mögötte mindent belep a por, mindent benő a fű. S amint így száguldoztunk keresztül-kasul tájunkon, megálltunk egy falu közepén, az út porában [...] s túlhan ott ködlött egy ház lépcsőjén, mozdulatlanul álldogálva egy régi ismerősünk, egy szikár, csontos, fekete fiatalember. Szája csücskére lógó, gyéres fekete bajsa, révedező, nyugodt tekintete, mozdulatlan tartása napkeleti bölcsét idézett, őserdei totemfát [...] Odamentünk hozzá, s üdvözlöttük egymást, karon ragadott, és vezetett végig az utcán, betértünk egy falusi iskola lomtárnak berendezett tantermébe, ahonnan a tágas, gyomverte udvarra láthattunk a nyitott ajtón át, és sorra kirakta ő és társai, a keramika művesei nyári munkájának eredményeit, a művészi mázas égetett cseréptárgyakat [...] Ahol pedig nem találsz, ott ne keress, ahol nincsen figyelemre méltó, éltető hagyomány, hát vedd birtokodba haladéktalanul az integráció folytán egyre inkább együvé tartozó világ hiánytalan kulturális örökségét, s vedd meg a talpad ott, ahol vagy, s az anyagot, mellyel rendelkezel, gyúrd időtállóvá, túllépve a csip-csup napi szükségleteket. Hát ez itt a kérdés: születik-e itt szobrászat az égetett föld, vagyis a cserép anyagából.”

1961. szeptember 23.

Az Újvidéki Rádió *Iffúsági műsora* válogatást közölt *Mai költők verseiből* (Tóth Ferenc: *Ősztől tavaszig*; Tolnai Ottó: *Intérieur*; Fehér Kálmán: *Rózsámnak, szirmok helyett*; Deák Ferenc: *Őszi libretto*) Végel László összeállításában, amelyhez Bányai János írt bevezető szöveget *A költészet*

földi táplálék címmel: „A költő szava sohasem ér a földig. Miért törődünk a költő dolgával, amikor elsősorban csak a művet kell néznünk. Hogyan éri el a költő azt a mélységet, mely megszabadítja a verset a földiek (tárgyak, apróságok, kicsinyességek) gyilkos szorításától, nem lényeges; azonban fontos és elsődleges az, hogy hogyan teszi a költő ezt a mérhetetlen szabadulást való s igaz »földi táplálékká«. A kérdés bonyodalmas, bár nem annyira, mint ahogyan hinnénk. Nincs módunkban megállapításainkat versen magyarázni, ezért néhány szóban megkíséreljük a lehetetlent, a priori válaszolunk. A rend nem véges. A *Piroska és a farkas* kirakókockáit sohasem lehet örökérvényű rendszerbe fogni: a munka befejeztével újabb zűrzavart teremtettünk, azonban ez a zűrzavar már nem a kockák tárgyi szétdobáltságában van, hanem a mi, par excellence mélységi, tisztán indulatokkal teli viszonyunkban, a rend és véges cselekedet között érvényesül (van). A rend tehát egy helyen mégis véges. Azonban ez a pont bennünket nem érdekel. A rend ott a másik oldalon sohasem szűnik meg zűrzavar lenni, csupán abban az egyedülálló pillanatban, amikor kimondjuk az utolsó szót: azonban az alkotás itt sem véges. Az újabb élmény borítja fel az előrelátott rendet. a rend is, a zűrzavar is, együttesen, mint Tonio Kröger víziójában, teljes. Egyik sem véges. Láncot alkotnak, s ezt a láncot igazán örökérvényűvé, ragyogóvá csak Orpheus tudta tenni. Ő azonban valóban megjárta a poklot. Ezért nem fakulhat ki az, amit ő énekelt. Hosszú a rend éjszakája. Beláthatatlan, mint Orpheusé.”

1961. szeptember 24.

Dr. Hock Rudolf az Újvidéki Rádió *Rádiópostájában*: „Kedves hallgatóink, mai postánk egyik levelében ismét szembe találtuk magunkat a Vajdaságban élő magyar fiataloknak egy tipikus példájával. Szücs Ilona Novi Becej-i hallgatónk levelében többek között a következőket írja: »A gimnázium negyedik osztályába járok. Pályaválasztás előtt állok. Kedvenc tantárgyam a magyar

nyelv, és ebből is szándékozom érettségizni. Ez eddig jól van. De mi lesz utána? A helyzet ugyanis az, hogy én a szerb nyelvet nagyon gyengén beszélem. Azt is tudom, hogy szerb nyelvtudás nélkül a gimnázium után nemigen mozoghatok, de mégis szeretnék arany középúton haladni. Ezért arra kérem a szerkesztő néptársat, tájékoztasson, létezik-e nálunk olyan főiskola vagy egyetem, ahol érvényesíthetem magyar tudásomat, és ahol a szerb csak nagyon kis százalékos szerepet játszik. « Amit mi tipikus problémának nevezünk, és ami ebből a levélből is kiviláglik, az abban áll, hogy Vajdaság magyar fiataljai közül nagyon sokan igen tévesen élnek az anyanyelven való oktatásnak és művelődésnek lehetőségével és szabadságával. Az anyanyelvükön való iskolázás közben elfelejtik megtanulni annak az országnak, illetve országrésznek a nyelvét, amelyben élnek. Ennek a téves felfogásnak és gyakorlatnak hátulütőbotjára csak akkor jönnek rá, amikor az élet ellentmondást nem tűrő realitásai erre ráébresztik őket. Sajnos sokan, mint például Szűcs Ilona is, még ekkor sem tudják levonni az egyetlen helyes következtetést, és továbbra is a gyengébb ellenállás vonalán haladnak: olyan iskolát keresnek, ahol a szerb nyelv tudása minimális szerepet játszik. Ezek, akik ilyen állhatatosan kerülnek a szerb nyelv elsajátítását, még most sem teszik fel a kérdést önmaguknak: és azután? Vajon lesz-e azután olyan munkahely, ahol megállhatják a helyüket a szerb nyelv minimális tudásával. Persze ilyen nemigen akad, legkevesébé az értelmiségi pályán. Aki intellektuálisan, szakmailag és nem utolsósorban anyagilag haladni akar, annak végül is csak meg kell tanulnia környezetének nyelvét. Nem jobb akkor ezt minél előbb elintézni? Miért hátrál meg Szűcs Ilona és különösen sok középfokú szakiskolába készülő fiatal a szerb nyelven való továbbképzés előtt. Vajon csak a nyelvi nehézségek miatt? Akkor szegyenleniök kell magukat. Ha a belgrádi, zágrábi és ljubljanei fakultásokat el tudják végezni Afrika és Ázsia népeinek olyan fiai, akik egy mukkot sem tudtak hazánk egyetlen

nyelvén sem, amikor Jugoszlávia földjére tették lábukat, akkor érthetetlen, hogy a Szűcs Ilonák megtorpannak egy számukra ezerszer könnyebb azonos feladat előtt. Amikor Szűcs Ilonát kérdésére válaszolva, értesítjük, hogy a Novi Sad-i Bölcsészeti Karnak valóban van Magyar Tanácske, egyben arról is értesítjük, hogy sajátosan kikonstruált problémája ezzel nem oldódott meg, mert a Bölcsészeti Karon a magyar nyelv vagy irodalom stúdiumán kívül négy éven át az összes többi tantárgyából szerbül kell vizsgázni, mely körülményt mi a legszerencsésebbnek tartjuk éppen Szűcs Ilona érdekében.”

Ebből a műsorból tudhatta meg a hallgató azt is, hogy „A rádió drámaegyüttese még egy rendkívül érdekes és jelentős újítással gazdagítja művészi programját. Szervezés alatt van ugyanis a rádiódráma kamaraszínpada, mely a rádió nagy stúdiójában közönség előtt tartja majd előadásait. A tervek szerint az új színpad október végén kezdi meg működését. Műsorát részben a rádióban is közvetítésre kerülő darabokból, részben pedig kizárólag a kamaraszínpad bemutatásra kerülő színpadi műveikből fog állani. A kamaraszínpad nyújtotta élményben sajnos csak a Novi Sad-i közönségnek lehet része. Ezek közül sem túl sokan vehetnek részt egy-egy előadáson, mivel a stúdióban mindössze 150 férőhely van. Az épülő új koncertstúdióban lényegesen többen, mintegy 250-en férnek majd el. Novi Sad művészetkedvelő közönsége türelmetlenül várja az új színpad indulását, amely kétségen kívül hézagpótló lesz városunk kultúréletében”.

Az Újvidéki Rádió nyilvános ifjúsági műsort tartott Topolyán.¹

1. ÚR, 1961. szeptember 30.

1961. szeptember 26.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Petar Stambolić, a Szövetségi Népszkupstina elnöke ma búcsúlátogatáson fogadta Cséby Lajost, Magyarország eddigi belgrádi nagykövetét.”

1961. szeptember 27.

Több előkészítő megbeszélés után Zentán összeült a jubileumi bizottság, és véglegesítette a művésztelep tizedik évfordulójának programját. A bizottság tagjai: Ács József, Miloš Bajić, Slobodan Bogojević, Dévics Imre, Dobó Sándor, Farkas Nándor, Ipacs József, Milan Konjović, Kovács László; Nagy József, Zoran Petrović, Miodrag Protić, Raša Radujkov, Sinkovics János, Telkes Imre, Tripolszky Géza és Wanyek Tivadar.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1961. szeptember 28.

Magyarországon az újonnan meghozott oktatási törvény elvileg biztosította az anyanyelvű tanulás lehetőségét. Az 1961. évi 3. törvény az oktatási rendszerről 2. paragrafusának 1. bekezdésében kimondta, hogy az oktatás nyelve magyar, a 2. bekezdés azonban hozzátette, hogy „a nemzetiségekhez tartozó tanköteles gyermekek számára továbbra is lehetővé kell tenni, hogy anyanyelvükön részesüljenek oktatásban”. A törvény tehát homlokegyenest ellenkező helyzetet és programot fogalmazott meg, mint a miniszteriumi utasítások, körlevelek, ráadásul éppen akkor, amikor az ezek alapján végrehajtott reform befejeződött. A törvény nem változtatta meg a rendelkezéseket, pusztán a többségi közvéleményt tájékoztatta félre a kisebbségek helyzetéről. A nemzetiségi tannyelvű oktatást az 1986 szeptemberében életbe lépő tanügyi törvény tette újra lehetővé.¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „Három új üzemszaggal bővül a kishegyési Boris Kidrič kendergyár [...] A három új üzem: a pozderlemez, a kenderfonoda és az asztalosműhely létesítése már régebben foglalkoztatja a gyár igazgatóságát, alig egy éve azonban a saját beruházási alapjukból és a község, valamint a járási Népbizottság hozzájárulásával és állami kölcsönnel meg is kezdték építésüket [...] Az új üzemek körülbelül 300 munkást alkalmaznak majd [...] Hivatalosan november 29-én, a köztársaság napján helyezik

őket üzembe. A gyár igazgatójától, Tausz Istvántól megtudtuk, hogy az idén a kenderfelvásárlás valamivel gyengébb volt a tervezettnél, mert a lekötött 1000 vagon helyett csupán 750-et tudtak felvásárolni. Ezt a rossz időjárás okozta gyenge terméssel magyarázza, a tavalyi felesleggel együtt azonban ez a mennyiség is biztosítja az egész évi zavartalan termelést. A gyár kapacitásának megnövekedése miatt azonban jövőre már 1400 vagon kenderre kötnek szerződést.”

1. Sitzler, Kathrin: Die ungarische Nationalitätenpolitik der letzten Jahre – konstante Prinzipien bei modifizierter Praxis. *Südosteuropa*, 1987. 1. 37. Idézi Szesztay 2003, 304.

1961. szeptember 30.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Josip Broz Tito köztársasági elnök ma délelőtt fogadta Práth Károlyt, a Magyar Népköztársaság újonnan kinevezett jugoszláviai rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét. Práth nagykövet átadta megbízólevelét. A fogadáson többek között jelen volt Koča Popović külügyi államtitkár is.”

1961. szeptember

A *Híd* 9. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Az Arkádia-pör* (Részlet); Fehér Ferenc: *A kőműves; Milivoj Slaviček versei* (Ford. Fehér Ferenc); Deák Ferenc: *A tömeggyilkos*; Burány Nándor: *Szedercsokor* (Részlet); Gulyás József: *Sorok 1959-ből; Huszár Zoltán versei*; Szirmai Károly: *Víziók*; Branko V. Radičević: *Szomjúság* (Frd. Szűcs Imre); *Derűs István* [Dóró Sándor] *versei; Foky István verse*; Saffer Pál: *Útjegyzet diák módra*; Danilo Kecić: *A JKP Vajdaságban a felkelés előkészítésének és megindításának napjaiban* (Ford. Kollin József); Lányi István: *Pula, 1961. Beszámoló a VIII. hazai filmversenyéről*; Bori Imre: *Egy vajdasági regény margójára* (Kopeczky László – Sáfrány Imre: *Mire a teknősbéka odaér*); Tomán László: *Mit írjon a költő?* (Csépe Imre); Bori Imre: *Az öreg Abel (Tamási Áron)*; Tomán László: *Bírálat vagy leszámolás*

(Vlatko Pavletić); *Krónika; Jegyzetek*. Miodrag Mihajlović rajzai.

E. Fehér Pál a *Kortárs* 9. számában *Az emlékirat változásai* címmel a műfaj válságát szemlélte Sinkó Ervin *Egy regény regénye* példáján: „Az emlék természetesen csaló is lehet, sőt nincsen alkalmasabb területe az irodalmi szélhámosságnak, mint éppen ez. Olykor már a viccekben emlegetett hivatali önéletrajzok ötlenek fel emlékezetünkben, néha annyira nyilvánvaló a torzítás. Az eredmény az, hogy nincsen a szerzőnél kitűnőbb férfiú széles e világon, szűkebb hazájáról nem is beszélve. (A legkirívóbb példa a közelmúltból a jugoszláviai magyar író, Sinkó Ervin pamfletje, az *Egy regény regénye*. (Forum, Novi Sad, 1961.) Sinkó kétségtelenül jeles írói erényeit oly módon nagyítja fel, amelyre Romain Rolland félmondatai – ezek különben a helyzet korántsem kielégítő ismeretében íródtak –, vagy ellenőrizhetetlen egykorú kinyilatkoztatások aligha biztosítanak elegendő alapot. Mi más lesz így az emlékirat, mint egy »kisebbségi« komplexum kielégítése? Szövevényes és alig követhető logikával növekszik legendává a képzelt világhír – az önelégült dicsekvés s körülbelül két tucat, valószínűleg nem erre hivatott tollnok buzgólkodása eredményeként. Mondjuk meg: sem Sinkónak, sem érdekesítő könyvének, sem a magyar irodalomnak nincsen erre szüksége!)”

> 1961. december

1961. október 1.

Az NDK-beli lausitzi szorbok Lipa nevű együttese első alkalommal vendégzerepelt Magyarországon. Budapesten, Battonyán, Garán, Bácsalmáson, Pilisszántón, Mohácson és Pécssett lépett fel.¹

1. *Iz naše prošlosti I*. Budimpešta, 1979, 150.

1961. október 2.

Miután a Jugoszláviai Zsidó Hitközségek Szövetsége azzal a kéréssel fordult a Magyar Izraeliták

Országos Képviselőtétéhez, hogy járuljon hozzá a bori rézbányában meggyilkolt magyar munkaszolgálatosok emlékére Zomborban felállítandó emlékmű anyagi kiadásaihoz, Puja Frigyes arról tájékoztatta Olt Károlyt, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökét, hogy „ennek részünkről történő pozitív elbírálása nincsen ellentmondásban az általános magyar–jugoszláv kapcsolatokkal, és ezért a kérés teljesítését elvben nem ellenezzük, azonban helyesebbnek tartanánk, ha az emlékmű nem hitközségi akció keretében kerülne felállításra, hanem valamelyik antifasiszta szervezetünk akciójának keretén belül. Ezért helyes lenne, ha a Magyar Izraeliták Országos Képviselőtétéhez intézett jugoszláv megkeresést áttenné a Nácizmus Üldözötteinek Magyarországi Szervezetéhez és erről hivatalosan értesítené a Jugoszláv Zsidó Hitközségek Szövetségét. A Nácizmus Üldözötteinek Magyarországi Szervezetének oda kellene hatnia, hogy az akció lebonyolítása szerves részét képezze a nyugatnémet militarizmus elleni jelenlegi harcunknak”.¹

Saffér Pál az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* bejelentette: „A Novi Sad-i Városi Kultúrtaács az idén, hosszú készülődések, tervek, ígéretek, tanácskozások és messzire kiható határozatok megelőző egyéb szokásos események után a forradalom huszadik évfordulóján megalapította a városi művészeti díjakat. A szabályzat szerint ezután minden esztendőben öt díjat osztanak ki a művészetek és a tudomány különböző ágazataiban elért eredményekért, és kinevezték már az idei bírálóbizottságokat is, hogy az első díjakat a város felszabadításának évfordulójára kioszthassák.”

1. MOL XIX-J-1-j-27g-006413-1961.

1961. október 3.

Aladics János az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „A népi forradalom évfordulója és Zrenjanin [Nagybecskerek] felszabadulásának jubileuma alkalmából pénteken este a zrenjanini

Madách Imre Amatőr Színház műkedvelői előadták Sulhóf József *Szállnak az évek* című verses-énekes, színműrészletekből álló ünnepi szövegválogatását [...] A siker azonban korántsem volt olyan méretű, mint amennyit a szöveg nyújtotta lehetőségek biztosítanak. A szöveget ugyanis megmagyarázhatatlan, talán tiszta technikai okokból, alaposan, és ezt külön hangsúlyozzuk, bántó hozzá nem értéssel, megrövidítették [...] A szerző, akit meghívtak erre az előadásra, nem igyekezett palástolni csalódását az indokolatlanul merész beavatkozás és szövegkurtítás miatt.”

1961. október 4.

Stevanović Milutin a *Zalai Hírlap*ban azt követelte, hogy egyrészt a téveszek kulturális programjában nagyobb arányban jelenjenek meg a nemzetiségi műsorok, másrészt viszont el kell bocsátani azokat a csoportvezetőket, akik nem vesznek részt a továbbképzésen. Minthogy a továbbképzések elsősorban az ideológiai alapok súlykolását jelentették, a cikk az intézményrendszer bővítése mellett az ideológiai irányítás megerősítését írta elő. Ha ennek programszerű elhatározására nincs is bizonyíték, tény, hogy egyedül a horvátok és a szerbek köréből nőtt ki 1956 után egy jelentős irodalmárnemzedék, amelynek a kisebbségi sajtótermékek bőséges fórumot biztosítottak. Így a hatvanas években a déli szlávok mondhattak a magukénak viszonylag komoly irodalmi életet, amely összegzésképpen 1969-ben megjelent az *U kolo* című antológia, az első önálló nemzetiségi irodalmi körkép. Ez a nemzedék eleinte (néhányan később csalódtak, individualizálódtak vagy visszavonultak) teljesen átideologizált, politikailag több mint lojális verseket publikált. A politikai lojalitás feltétele is volt annak, hogy valaki bekerüljön a favorizált körbe, hiszen ennek a csoportnak a főlemelkedésével egy időben hallgattatták el Antun Karagićot, és a hatvanas években is csak Jugoszláviában adta ki verseit Stojan Vujičić

(Vujičics Sztoján) irodalomtörténész, aki pedig a korosztály szempontjából ehhez a nemzedékhez tartozhatott volna.¹

1. Milošević, Petar: *Ogledi i kritike. O savremnoj književnosti Srba i Hrvata u Mađarskoj*. Budapest, 1991, Tankönyvkiadó, /Biblioteka Dunav/, 210. Idézi Szesztay 2003, 237.

1961. október 5.

Az Újvidéki Rádió tájékoztatott arról, hogy „Josip Broz Tito köztársasági elnök délelőtt fogadta hazánk újonnan kinevezett prágai, hágai, bagdadi, teheráni, phnompeni, ottawai és havannai nagykövetét, valamint kelet-berlini követét. Elnökünk ma búcsúlátogatáson fogadta még Cséby Lajost, a Magyar Népköztársaság eddigi nagykövetét is”.

1961. október 6.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Jovan Veselinov, Szerbia Népszkupstinájának elnöke ma búcsúlátogatáson fogadta Cséby Lajos magyar nagykövetet.”

Herceg János írta a rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában *Irodalmi életünk legfontosabb feladatairól* címmel: „Nem tudom, csak most jutottunk el odáig vagy még mindig ott tartunk, hogy a vajdasági irodalom központi kérdése a színvonal [...] Irodalmunk, sőt a jugoszláviai magyarság általános szellemi életének fejlődését sajnos cseppet sem segítette az ugyancsak most bontakozó, s legtöbbször idegen hatásokhoz igazodó kritikai tevékenység. Elsősorban talán az a körülmény tette lehetetlenné a kritika támogatását, hogy egy fölöttébb szűk szellemi közösségben élünk, ahol szinte elkerülhetetlenek a klikkek, a véd- és dacszövetségek, s ahol a kritikába szinte természetszerűen szól bele a személyi elfogultság vagy a cinkos összetartás érzése. Azonkívül ez a most formálódó, a szemünk láttára növekedni kezdő kritikai tevékenység még nagyon is magán viseli a gyermekbetegségek különféle nyomait, a fogyatékos írástudástól kezdve az izlések és

szempontok teljesen rapszodikus csapongásai. Márpedig egy szellemi élet fejlődése az alkotó ember igényének önmagával szemben tanúsított szigorán kívül a visszhangtól is függ, a mű fogadtatásától, elsősorban az irodalmi közvélemény s a kritika részéről [...] De vajon elég erősek vagyunk-e még, hogy szembe tudjunk nézni a feladatokkal és önmagunkkal?”

1961. október 9.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Suboticei Népszínház magyar együttese tegnap két előadással vendégszerepelt Novi Sadon. Garay Béla rendezésében előadta Csizmare, Semsei, Nádassy és Csanák *Érdekházasság* című vígjátékát. Elégedetten állapíthatjuk meg, hogy a Novi Sad-i közönség már régen nem tapsolt annyit, és nem kacagott olyan jókat a suboticei Népszínház előadásán, mint tegnap.”

1961. október 10.

Aladics János az Újvidéki Rádió *Kulturrevüjében* úgy értékelte, hogy „A Novi Sad-i Ifjúsági Tribün, amely jó ideig az ország első legjobb ifjúsági kulturális egylete volt, újabban mintha megtorpant volna. Rendezvényei vesztettek népszerűségükből, és az esteknek sem volt olyan vitaképes, lelkes közönsége, mint azelőtt. Most, az új idény kezdetén újra vezetőséget választottak a tribün élére, amely elszántan munkálkodik azon, hogy ismét visszaállítsa az intézmény tekintélyét és népszerűségét”. A tervekről és előkészületekről megszólaltatta Végel Lászlót, az Ifjúsági Tribün magyar nyelvű műsorainak szerkesztőjét.

1961. október 12.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban bejelentette: „A suboticei írók irodalmi élőlítségja, az *Életjel* legközelebbi számát – amely október hó 16-án, hétfőn este jelenik meg a Zenede kamaratermének pódiumán – Farkas Béla tragikus körülmények között elhunyt festőművész emlékének szenteli [...] Sulhóf József író – mint az *Életjel*

szerkesztőségének meghívott vendége – *Őszi köd hull a tóra* című készülő művéből, amely Farkas Béla életregénye, olvas föl részletet. Ez a regényrészlet ezúttal először hangzik el a közönség előtt. Dévavári Zoltán *Farkas Béla végrendelete* címmel olvas föl eddig ismeretlen részleteket a festő életéből. Létmányi István pedig *Egy elátkozott bácskai festő* című visszaemlékezésével egészíti ki ezt a szép tiszteletadást [...] Az irodalmi élőlítség szerkesztősége összegyűjtötte a magántulajdonban lévő Farkas-képeket és mintegy negyven olaj-, pasztell- és temperaképből emlékkiállítást rendez a városi kiállítási csarnokban.”

Az Ifjúsági Tribün magyar szerkesztőségének körlevele: „Pénteken, november 3-án, az Ifjúsági Tribünön Huszár Zoltán verseskötetéről és a Forum kiadói tevékenységéről lesz szó. Szeretnénk, ha megjelenésével és felszólalásával hozzásegítené a tribün fiatal közönségét, hogy nagyobb betekintése legyen a vajdasági irodalmi életbe.”¹

1. Kézirat.

1961. október 14.

Korom Tibor az Újvidéki Rádióban: „Hazánkban is egységes lesz a magyar helyesírás. A fiatal Novi Sad-i Nyelvművelő Egyesület a nyári szünet után hamarosan ismét élénk munkába kezd. Egyebek közt, a *Magyar Szó* vasárnapi számában nyilvános vitára bocsátja javaslatát a helyesírási szabályok egységes és következetes alkalmazásáról, és e szabályok Jugoszláviai Függelékkal való kibővítéséről. Köztudomású ugyanis, hogy hazánkban már sok éve nem egységes a magyar helyesírás. A róla alkotott felfogások igen eltérőek mind a sajtóban, mind pedig a könyvkiadásban és az iskolai oktatásban, hogy az egyéni írásokat ne is említsük. Ez pedig sokszor káros, mert értelmzavaróan hat. Ezért a Novi Sad-i Nyelvművelő Egyesület akciót indít a helyesírási szabályok egységes alkalmazására. Mivel azonban a szabályok a jugoszláv tulajdonnevek helyesírását nem rendezték teljesen, az egyesület egy nélkülözhe-

tetlen függelékét javasol kiegészítésére. Mindezt, természetesen, széleskörűen meg kell vitatni, s csak a hozzászólások után kialakult és általánosan elfogadott elvek lehetnek kötelezőek hazánk magyar nyelvű iskoláiban, sajtójában és könyvkiadásában. Ezenkívül a Novi Sad-i Nyelvművelő Egyesület szerdán este fél nyolckor értekezletet tart tagságával a rádió zenei próbatermében a következő időszakban végzendő munkájának meghatározása végett. Az egyesület vezetősége elsősorban a tanügyi munkások, a magyar szakos egyetemisták, az újságírók és a lektorok részvételére számít terveinek valóra váltásában.” > **1961. október 24.**

Ugyanott Bálizs Jolán: „Ki vegye kezébe a vajdasági kisebbségi tankönyvkiadást? Erről a kérdésről esett legtöbb szó a Tartományi Közművelődési Tanács ma délelőtti ülésén. A Vajdasági Iskolafejlesztő Intézet a következő – 1962–1963-as – iskolaérve 140 új tankönyvet számít kiadni, s ezúttal nemcsak az általános iskolák, hanem a középiskolák számára is. Szakkönyvekben azonban továbbra is hiány mutatkozik, pedig Vajdaság területén 29 új szakiskola nyílt az idén, s ezek legtöbbször a szerbhorvát nyelvű tagozatokkal párhuzamosan kisebbségi nyelvű tagozatok is működnek, tehát érdemes lenne a szerbhorvát nyelvű tankönyveket kisebbségi nyelvekre fordítani. A jövő évi tankönyvkiadási terv már elkészült, de a Tanácsnak nagy gondot okoz, vajon idejében a tanulók kezébe kerülnek-e az új könyvek, mert az eddigi tapasztalat azt mutatja, hogy amíg egy könyv kézírata a szerzőtől a kiadóhoz jut, addig sokszor eltelik egy év is. Hogy a tankönyvkiadás útját megrövidítsék, a Tanács javasolta egy tankönyvintézet megalakítását, mely kiválógná a pályázatokra beérkezett kéziratokat, a szakkönyveket szakemberekkel ellenőriztetné, és a kiadókkal megbeszelné a kiadás lehetőségeit. A tankönyvintézet sorsáról a Közművelődési Tanács legközelebbi értekezletén döntenek.”

1961. október 16.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Irodalmi invázió. Talán egy kicsit nagyralátó ez a cím, de ilyesmire hasonlított a vajdasági írók szombat esti kirándulása. Mert 12 vajdasági író indult el Novi Sadról és Suboticáról, hogy az írótelepi vendéglátás viszonzásaként irodalmi esteket rendezzen a topolyai kommunában. Három csoportban, Topolyán, Bajsán és Gunarason léptek a közönség elé szép sikerrel.”

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Nagyon kíváncsi lennék, hogyan áll most a *Regény Regényével* [Egy regény regénye] a helyzet, gondolom időközben sikerült lebonyolítani az összes tranzakciókat és megindul a fordítás legalábbis németre. Időközben jelentkezett Steinitz Tibor is, akivel úgy látszik kialakulófélben lehet valamilyen együttműködés és ez talán hasznossá is válik az idő folyamán. Nagyon örültem, hogy egyetértett választással az *I.U.*-ban közölt részlettel. Nagyon nagy sikert aratott, mind közelebbi, mind távolabbi barátaink körében. Mindenki azt kérde, hogyan lehetne a könyvhöz, hozzájutni. Úgy tudom egy itteni magyar kiadó (Big Ben) és a Forum között valamiféle megállapodás készül könyvcseré ügyben és akkor a mieink is hozzáférhetnek ehhez a rendkívüli olvasmányhoz. Ma feladtam Önnek a Magyar Könyves Céh legújabb kiadványát, Faludy György válogatott verseit, remélem tetszeni fog Önnek ez a kitűnő összeállítás. Ha arra gondol, hogy a lapot újvidéki címére küldessük, kérem írja meg nekünk ezt. Kíváncsian várom a legutóbbi levelében jelzett fejleményeket is a baloldali magyar emigráció és a jugoszláviai magyarok együttműködéséről illetően.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 127.

1961. október 17.

Moszkvában megkezdődött a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa, amellyel Hruscsov folytatta a desztalinizációt,¹ magyar–jugoszláv viszonylatban pedig „Az SZKP XXII.

kongresszusa után az államközi kapcsolatoknak az ideológiai nézeteltérésekkel való szembeállítása gyakorlatilag megszűnt”.²

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* Léway Endre arról adott jelentést, hogy „A Suboticán megjelenő *Egészség* című folyóirat tízéves fennállása alkalmából a suboticei Egészségügyi Központ és a Vöröskereszt helyi szervezete vasárnap délelőtt bensőséges ünnepséget rendezett a Vöröskereszt járási székházában [...] Dr. Licht Antal főorvost, az egészségügyi folyóirat szerkesztőjét dicséror oklevéllel, emléklakettel és a folyóirat bőrbé kötött évfolyamaival ajándékozták meg”. Székely Marica ugyanott hírül adta, hogy „Becse új könyvkereskedéssel gazdagodott. A türelem rózsát terem. Valóban így is van, mert a terv nem új keletű. Már két éve napirendre került különböző hivatalos szerveknél, de mindig közbejöttek előre nem látott akadályok, mint például a helyiség kérdése. Végül – és ez a legfontosabb – az elképzelés mégis valósággá vált [...] Az üzlet vezetője Bálizs Mihály, aki a magyar nyelv és képzőművészeti nevelés előadója, tehát nemcsak üzletember [...] Első feladataim közé sorolom a tanulók munkájának megkönnyítését azzal, hogy beszereztem az iskolában kötelező olvasmányokat, hogy a könyvek eljussanak mindenhova, még a legtávolabbi tanyavilágba is – mondotta. Valóban nagy csomagok állnak már útra készen, csak egy Mileševóra [Drea], Jezeróra vagy Poljanicára menő teherautót várnak”.

A *Kultúrrevüben* Bori Imre arról elmélkedett, hogy „Olvasókönyveink őstípusait a század vég Osztrák–Magyar Monarchiájának szellemében kell keresnünk, abban a szellemben, amely kitermelte Szabolcska Mihály költészetét, Göre Gábor figuráját, a pedagógiai célzatú tanítások tömkelegét [...] Az irodalom és a művészetek előtti ősállapotoknak ez a szelleme, ma már, ki tudja, miért, befészkelte magát a felszabadulás után készült olvasókönyveinkbe is [...] Itt van azonban az ideje annak, hogy leszámoljunk a

gyerekeknek szánt irodalom körüli balhiedelmekkel [...] hadd áramoljon egészséges, friss levegő beléjük”.

1. *Magyar történelmi kronológia*. Budapest, 1981, Tankönyvkiadó, 553.; Hruscsov beszámolójának, Podgornij, Szpiridonov, Mazurov, Brezsnyev, Poljanszki, Seljepin, Ponomarjov, Ignyatov, Iljicsov, Svernik felszólalásának részleteit lásd *Tajni referat N. S. Hruščova*. Zagreb, 1970, Stvarnost. – 2. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-5-1962.

1961. október 18.

Az Újvidéki Rádió beszámolt róla, hogy „A város felszabadulásának évfordulójára rendezett ünnepségek keretében nyitották meg ma délelőtt Novi Sadon a Branko Radičević nevét viselő új általános iskolát, a Néphadsereg utcában, a volt Rókus iskola helyén. A felszabadulás után ez a tizenharmadik iskola melyet átadunk a tanulóknak, és nem az utolsó, mert sok iskolára van még szükségünk, s mi arra törekszünk, hogy minél előbb biztosítsuk a szükséges iskolateret – mondta Borsos István, a Novi Sad-i Városi Népbizottság alelnöke rövid megnyitóbeszédében”.

1961. október 21.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Tegnap este a Zrenjanini Népegyetem termében jól sikerült irodalmi estet tartott a vajdasági írók egy csoportja. A vendéglátók áldozatos szervezőmunkája eredményeképp az írók zsúfolásig telt terem előtt olvasták fel írásaikat. Az egybegyűlt közönség különösen melegen ünnepelte Majtényi Mihályt, akit most Novi Sad város nagydíjával tüntettek ki, és aki pályafutását Zrenjaninban kezdte. Majtényi Mihály a *Magunk nyomában* című jutalmazott kötetből olvasott fel egy részletet László B. Jenőről a zrenjanini bohém költő-szerkesztőről. Az esten részt vettek még: Sulhóf József, aki készülő új regényéből olvasott fel egy részletet, Fehér Ferenc legújabb verseivel és Saffer Pál két humoros karcolattal. Az est külön érdekessége volt, hogy a szervezők szavalatokkal és énekszámokkal tarkították a műsort. A

résztevők szerint a zrenjanini irodalmi est a legsikerültebb idei irodalmi rendezmények sorába tartozik.”

1961. október 23.

A Jugoszláviai Művészeti és Művelődési Dolgozók Szakszervezetének Elnöksége megállapította, hogy Splitben és Szkopijében megtörténtek az első kísérletek arra, hogy a művelődési egyesületekben áttérjenek a költségvetési rendszerről a teljesítmény szerinti jövedelemelosztás rendszerére.¹

Újvidéki Rádió, *Délutáni híradó*: „Ünnepel Novi Sad, tartományunk fővárosa! Zászlódszben, ünnepi hangulatban van az egész város. Az utcák megteltek az emberek ezreivel, akik transzparensekkel, zászlókkal az új híd irányába igyekeztek, hogy részt vegyenek Novi Sad felszabadulása 17. évfordulójának az ünnepi nagygyűlésen, és az új Duna-híd felavatásán. Noha a nagygyűlés valamivel 10 óra után kezdődött, az ünneplők már kilenc órakor ellepték a híd körüli hatalmas térséget. Több mint 60 000 ember gyűlt össze a Novi Sad-i hídfőnél, amikor néhány perccel 10 óra után Dobosi György, a Szocialista Szövetség Községi Bizottságának elnöke megnyitotta az ünnepi nagygyűlést.”

Az Újvidéki Rádió nyilvános ifjúsági műsort szervezett Bajmokon.²

1. SA63, 9. – 2. ÚR, 1961. október 28.

1961. október 24.

Nyelvünk, nyelvművelésünk. Bori Imre írta az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „A helyesírás egységesítéséről szóló javaslat (> 1961. október 14.), amely egy bizottság munkája nyomán a *Magyar Szó* október 15-i számában megjelent, s előtte a Nyelvművelő Egyesület mind rendszeresebbé váló ülései egy nálunk eddig elhanyagolt kulturális és tudományos kérdésre irányítják mindinkább a figyelmünket. Ez a kérdés pedig a

nyelv kérdése, valamennyiünk ügye mindennapi gyakorlatunk nélkülözhetetlen eszközével való foglalkozásunk. Nyelvművelő- és nyelvésztegyományaink nincsenek [...] Ma már megért az idő a nyelvvel való foglalkozásra [...] Sokan vannak, akik riadtan veszik tudomásul, hogy a vajdasági magyarság nyelve sok olyan vonást vett fel, amelyek különbözővé teszik a magyarországi magyarság nyelvétől, és azt akarják elhitétni, hogy nyelvünk romlik. Ezen a helyen csak annyit mondhatunk, hogy az élet törvénye s a fejlődés hozta ezeket a változásokat, s akkor kellene veszélyről beszélnünk, ha tudatos felmérését, szabályozását, az újonnan felbukkanó jelenség törvényszerűségeinek megállapítását sem kísérelnénk meg [...] Nem nagyzoási hóbort, hanem társadalmi szükségszerűség hozza létre a vajdasági magyar nyelvtudományt, amelyre sok munka vár, helyette ezt senki és semmilyen más intézmény nem tudja és nem is végezheti el.”

Saffér Pál: *Kukac Péter utódai*. „A dolog azzal kezdődött, hogy megmutatták nekem Topolyán az amatőr képzőművészek niši, köztársasági kiállításának katalógusát és rajta három topolyai amatőr – Straub József, Faggyas Verona és Szlifikó Ferenc – nevét. Folytatódott pedig azzal a felvilágosítással, hogy öt beküldött festmény közül fogadta el a válogató bizottság ezt a hármat, hogy Topolyán harminc amatőr festő dolgozik – helyesbíték: huszonkilenc festő és egy szobrász – hogy közülük öt nő, s vannak közöttük tanügyi munkások, hivatalnokok, iparosok, gyári munkások és háziasszonyok; hogy tavaly november 29-én tartották első tárlatukat, és az idén megalakították a klubjukat, kiállítást rendeztek Moravicán, Pacséron és Bajsán, most pedig cserkiállításra készülnek a Novi Sad-iakkal és így tovább [...] És aki valaha majd meg akarja írni a vajdasági amatőrízmus történetét, kénytelen lesz elgondolkozni például azon az adaton is, hogy itt, Topolyán és közvetlen környékén volt gyökere az amatőrízmusnak, volt érdeklődő a kép iránt, de innen alig tizenöt kilométerre, a mai Lovćenacón,

az akkori Szekicsen semmi nyoma nem volt a művészi tevékenységnek vagy bármilyen érdeklődésnek az őszinte művészet iránt. Ez az adat pedig azért érdekes, mert Topolya és környéke akkoriban aránylag igen szegény volt Szekicshez képest, ahol kizárólag gazdag svábok laktak, és mert a szekicsi svábok annak idején szinte esze-lősen pingáltatták házaikat, s nem volt egyetlen kapualj sem, ahol ne lett volna legalább egy, de néhol négy öt kézzel festett freskó – de egyik ízléstelenebb és undorítóbb giccs, mint a másik, és még véletlenül sem lehetett felfedezni bennük az őszinte, művészi kifejezési szándék nyomát. Miért? – vetődik fel a kérdés egyre élesebben. Hiszen például a szekicsi svábok nem egy, hanem húsz Nagypátinak adhattak volna munkát és megélhetést, de nem kellett nekik egy sem. És nem csak a festéssel van így, valami mindig mozgott ezek között a teleszkai [Bácsgyulafalva] dombok között az aratósztrájkokon, *Hid*-megbí-zottakon, és terjesztőkön, Kukac Pétereken át a Petőfi brigádig és az egykori Topolyai Népszín-házig, amely szintén nem véletlenül fejlődött ki épp itt. Erre gondoltam, amíg hallgattam a mesét a topolyai amatőr festőművészekről, akik, íme, szép elismerést kaptak a köztársasági kiállításon és elszomorodtam azon, hogy csak újságíró vagyok, aki futtában megáll és meghökken egy-egy adaton, összefüggésen vagy vonatkozáson, azután megy tovább, mert hajszolja az idő, sürgetik az események, a rádióműsor kézírattömegeket nyelő telhetetlen gyomra. Sajnáltam, hogy nem vagyok krónikás, aki most szépen elmenne az irattárba, hogy előkeresse a megsárgult okmányokat, statisztikai adatokat, rendőri jelentéseket, ellá-togatna a tanyákra, ahol még képek találhatók, meghallgatná az öregek meséjét, előkerítené a szántásba elásott *Hid*-példányokat és lassan, megfontoltan füzögetné egybe a szertefoszló, elszakadó szálakat egy nagy és szép mesébe arról, hogy mi volt az, ami az idők sodrában mindig a szép felé, az emberi felé mozgatta a lelkeket itt, a teleszkai dombok között.”

Lévay Endre: *Miről beszélnek subotikai írói kö-rökben?* „A Művelődési Központ vitaklubjában, a *Rukovet* irodalmi folyóirat szerkesztőségében, a Közművelődési Közösség plénumán és a Városi Művelődési Tanács előtt nem egyszer szóvá tették már a subotikai könyvkiadás kérdését. Eddig a subotikai írók könyvkiadói szövetkezete, a Zenit foglalkozott hivatásosan ezzel a kérdéssel, egy-néhány szépirodalmi művet – kisebbeket – ki is adott, de nem tudta kiszélesíteni tevékenységét. Nem tudott anyagi s főleg elegendő erkölcsi visszhangot kelteni munkásságával. Ezért került most sor a szövetkezet felszámolására azzal, hogy a Zenit a jövőben mint könyvkiadó tevékeny-kedjék a subotikai község, illetve a járás területén [...] A legutóbbi összejövetelen az az elgondolás merült fel, hogy még ebben a hónapban ösz-szehívják az írókat, kultúr munkásokat, a járás területén megjelenő folyóiratok, illetve időszaki lapok szerkesztőit, munkatársait, s széles körű értekezleten vitatják meg a könyvkiadás kér-déseit. Olyan tervről is szó van, hogy ebben a vállalkozásban a szépirodalom mellett helyet kap a publicisztika, a népszerű tudományos irodalom azoknak a témaköröknek a feldolgozásával, ame-lyeknek bizonyos tekintetben a subotikai talajból ered a gyökerük, s ezért ennek a tájnak, ennek a társadalmi közösségnek a sajátos életét tükrözik. A munkaterv vázlatának előkészítői azzal az el-gondolással is foglalkoznak, hogy az elkövetkező időben egy műfordítói csoportot szervezzenek, amelynek az lesz a feladata, hogy magyar nyelvről szerbhorvára, és szerbhorváról magyarra ültesse át a szerkesztőség által kijelölt műveket. A vállal-kozás még az első lépéseknél tart. Az induláshoz az anyagi alapot már részben biztosították, tehát van rá lehetőség, hogy belátható időn belül a fiatal subotikai írók vágya teljesül, nemsokára olvashatunk majd új könyveket Subotica, Palics és a Tisza-táj életéről.”

Három igaz történet hamis fényben. Részlet Sulhóf József rádióriportjából: „Az asszony pedig megállt az ajtóban, észrevehetően a társaság felé

sandítva, riadtan, esetlenül, csak állt és nézte a halomba hordott csevapcsicsát, a számlálatlanul odarakott borosflaskókat. De mikor a zenekar is elhallgatott és az éneklők is evésre kezdtek használni a szájukat, az asszony halkán odaszólt az asztalhoz: »Legalább annyit adj, hogy a gyerekek ne éhezzenek... Egy almával fektettem le őket.« A társaság dermedten elhallgatott.»

1961. október 25.

Zágor György külügyminisztériumi főosztályvezető a következő politikai instrukciókkal látta el a Cséby Lajos helyébe lépő Práth Károly új belgrádi nagykövetet: „Politikánk célja, hogy a Jugoszláviával normális szomszédi viszonyt megfelelő államközi kapcsolatokat tartsunk fenn [...] Tekintetbe véve a mostani feltételeket, a kapcsolatok jelenleg kialakult színvonalát számunkra kielégítő [...] Vissza kell utasítani azt a jugoszláv kísérletet, hogy a délszláv nemzeti kisebbség ügyét mint a két ország államközi problémáját szerepeltessék [...] Magyarország és Jugoszlávia kulturális kapcsolatait éves kulturális munkaterv szabályozza. Az utóbbi másfél, két év során sikerült a magyar–jugoszláv kulturális kapcsolatban tapasztalt, korábbi egyoldalúságot és aránytalanságot felszámolni, aminek eredményeként a két ország közötti kulturális kapcsolatok összhangba kerültek a más irányú magyar–jugoszláv államközi kapcsolatokkal. Az éves, kulturális munkaterv összeállításánál elsősorban a szigorú kölcsönösségből indulunk ki és a kapcsolatokat olyan területre korlátozzuk, ahol a revizionizmus beszivárgására nincsen lehetőség. Ezek a szempontok a magyar–jugoszláv kulturális kapcsolatok jövőbeni alakulásában is változatlanul érvényben vannak. Várható, hogy jugoszláv részről felvetik az éves munkaterv bővítését. A kérdés felvetése esetén Nagykövet elvtárs mondja el, hogy mi is a munkaterv szélesítése mellett vagyunk, de erre vonatkozóan figyelembe kell vennünk anyagi, kapacitásbeli és egyéb lehetőségeinket, amelyek bizonyos keretet szabnak a

munkaterv terjedelmének. Kulturális egyezmény a két ország között nincsen. A korábbi években mi javasoltuk létrehozását, de a jugoszlávok akkor belpolitikai életünk »rendezetlenségére« való hivatkozással a kérdés tárgyalása előtt kitértek. 1960 elején a jugoszlávok tettek kezdeményező lépéseket ebben az irányban, mi azonban csak a számunkra alkalmas időpontban kívánunk a kérdésre visszatérni.»¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-007741-1961.

1961. október 26.

A szabadkai Népszínház bemutatta Max Frisch *Biedermann és a gyűjtogatók* [Biedermann und die Brandstifter, 1958] című tragikomédiáját. Fordította Ungvári Tamás, a kardalokat Görgey Gábor. Rendező: Virág Mihály. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Fejes György (Biedermann), Szabó Cseh Mária (Babette, a felesége), G. Karna Margit (Anna), Versegi József (Schnitz, a díjbirkózó), Szilágyi László (Eisering, a pincér), Barácius Zoltán (a filozófia doktora). A 11 előadásnak összesen 2248 nézője volt.¹

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban közölte: „A *Rukovet* című irodalmi folyóirat köré csoportosuló suboticei írók irodalmi élőújúsága, a *Szemtől szembe* ma este jelenteti meg az idei őszi évadban első számát. Ezt a számot a suboticei költőknek szenteli. Az esten Zákány Antal, Zolnaić Ante, Ivan Pančić, Jaša Kopilović verseivel találkozunk. Bevezetőt mond Sava Babić, a suboticei tanítóképző irodalomtanára.”

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön megnyílt Ács József kiállítása.²

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztősége pályázatot hirdetett az év legjobb irodalmi művére, amelyért 50 000 dináros jutalmat ígért. Ennek kapcsán Végel László a magyar nyelvű szerkesztőség nevében körlevelet is szétküldött,

mivel „Szerkesztőségünk szeretné, ha ez a pályázat visszhangra találna azok körében, akik írással foglalkoznak. Célunk, hogy irodalmi közvéleményünk megismerje az év legjobb esszéit, elbeszéléseit, verseit stb. Reméljük, hogy Ön is beküldi legújabb és legjobb alkotását, amit ebben az évben írt”. > **1962. február 23.**

1. Dévavári Zoltán: A gyávaság tragikomédiája. 7 Nap, 1961. november 3. 8.; Lányi István: Egy forró színházi est. Dolgozók, 1961. november 3. 14.; Vukovics Géza: Biedermann és a gyújtogatók. MSz, 1961. november 12. 11.; Gerold, Pastyik 1970. – 2. *Ostvari program rada Tribine mladih u Novom Sadu tokom u 1960 i tokom 1961 godine.* Kézirat.

1961. október 27.

Szerbia Népképviselőháza meghozta a Köztársasági Kölcsönalapról szóló törvényt, amely, elsőként Jugoszláviában, lehetővé tette az egyetemi hallgatók hitelezését tanulmányaik ideje alatt.¹

1. SA63, 10.

1961. október 28.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Koča Popović külügyi államtitkár ma protokolláris látogatáson fogadta Práth Károlyt, a Magyar Népköztársaság újonnan kinevezett belgrádi nagykövetét. Práth nagykövet átadta megbízóleveleinek másolatát.”

Ugyanott Léway Endre Szabadkáról arról számolt be, hogy „A Szocialista Szövetség Járási Végrehajtó Bizottsága, a Kommunista Szövetség Járási Vezetőségének titkársága és a Járási Szakszervezeti Tanács elnöksége tegnap együttes ülésen vitatta meg az új jövedelemelosztással kapcsolatos helyzetet. Bálint Imre, a Járási Szakszervezeti Tanács elnöke beszámolójában ismertette a gazdasági szervezetekben végzett munka eredményeit, és rámutatott azokra a fogyatékoságokra is, amelyek az új jövedelemelosztás szabályzatainak kidolgozása körül felmerültek [...] Vannak olyan ipari üzemek is a járásban, amelyekben 160-170 százalékos személyi jövedelmeket fizettek ki, ezzel szemben az alapokba jóformán semmi sem jutott”.

1961. október 30.

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön beszélgetést szerveztek Ács József festményeiről.¹

1. *Ostvari program rada Tribine mladih u Novom Sadu tokom u 1960 i tokom 1961 godine.* Kézirat.

1961. október

Kannás Alajos Sinkó Ervinnek: „Miatán értesültem arról, hogy Ön az újvidéki magyar tanszék vezetője az egyetemen, szeretnék néhány kérdésre választ és esetleges tanácsot is kapni. Lehetséges volna-e az Ön vezetése alatt álló tanszéken magyar irodalmi doktori értekezést írni és csak az esetleges vizsgákra utazni Újvidékre. Szeretném ugyanis még Budapesten elkezdett tanulmányaimat magyar irodalmi vonalon is lezárni. Budapesten 1945–48 júniusáig 6 érvényes félévet hallgattam, mint magyar–filozófia szakos. Magyarországot 1948 októberében hagytam el. Távozásomban jugoszláviai kapcsolataim is szerepet játszottak. A német ellen ugyanis újvidéki szerb fiúk társaságában tevékenykedtem Kiskunhalason 1944 őszén. Nyugaton ugyan van magyar tanszék Bolognaban és Firenzében, de a professzorok még a fasiszta időkből kerültek Olaszországba, akikkel nem óhajtok közelebbi kapcsolatba kerülni, és a múltban sem akartam. 1951 májusában kivándoroltam az USA-ba, majd állampolgárságunk megszerzése után feleségemmel együtt visszatértünk Bécsbe, ahol mindketten klinikai pszichológiai doktorátust szerezünk. Mindketten Kalifornia állam kórházában dolgozunk– Pacific State Hospital pszichológusként. Bár állásom mellett kutatásokat is végzek, szeretném az irodalmi tanulmányaimat is lezárni. Kérdés, hogy lehetséges volna-e, és ha igen, hogyan. Nyugaton két verskötetem¹ jelent meg. Éltem Bécsben, Münchenben, Párizsban – Borsos Sándor azt hiszem közös barátunk – New Yorkban és Kaliforniában.”²

A *Híd* 10. számának tartalma: *Gál László versei*; Fehér Ferenc: *Négy nap és egy élet*; Kopeczky László: *Akit a Pegazus megrúgott*; Derűs István [Dóró Sándor]: *Neveden szólítalak*; Majtényi Mihály: *Ekrán*; Szűcs Imre: *Mire felragyog a mályvaszínű nap*; Gál László: *Az éhes hajó* (Hangjáték); Almási Tibor: *Miért nem csúfoltok*; Torma Dénes [Major Nándor]: *A sors embere*; Sulhóf József: *Bűvös esték, lidérces esték*; Kalapis Zoltán: *Kerítés* (Filmkritika); Gál László: *Ének a disznótöporgyűről*; Szűcs Imre: *Ifjonti szép lázadások (Deák Ferenc)*; *Krónika*. Dobó Tihamér rajzai.

1. Kormos kövek, 1957.; Kettős alakban, 1958. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 129.

1961. november 1.

A Jugoszláv Állandó Városközi Testület XII. közgyűlése javasolta a községi népbizottságok öngazgatási alapon való átszervezését és nevük községi képviselő-testületre való változtatását.¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „Práth Károly, a Magyar Népköztársaság belgrádi új nagykövete ma megkoszorúzta az ismeretlen hős sírját az Avalán. A koszorúzásnál jelen voltak Marković, a Külügyi Államtitkárságunk protokollfőnök-helyettese, Perić ezredes és a belgrádi magyar nagykövetség tagjai.”

1. SA63, 10.

1961. november 3.

Az Ifjúsági Tribün vitaestet szervezett a Forum könyvkiadó tevékenységéről. Ennek keretében bemutatták Huszár Zoltán verseskötetét.

1961. november 4.

A szabadkai Népszínház bemutatta Vereczkey Zoltán *Férjek papucsban* [1958] című zenés vígjátékát. Zeneszerző: Lukács Lóránt. Rendező: Pataki László. A díszletet Mihajlo Dejanović, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Hangszerelés: Milan Asić. A táncokat Argena Savin,

az énekeket V. Dormán Mancsi tanította be. Fellépett: K. Petz Marika (dr. Ránky Gabriella, dolgozó nő). Godányi Zoltán (Benkő Bálint, a férje), Tóth Éva (Lili, a ráérő asszony), Szabó János (Tassy Tódor, a férje), Heck Paula (Manyi, a háziasszony), Czehe Gusztáv (Duna Lajos, a férje), Albert János (Dörzs Ede, a helyezkedő). Az 54 előadásnak összesen 17 489 nézője volt.¹

1. Dévavári Zoltán: Gondzűz fölűdűlűs. 7 Nap, 1961. november 10. 9.; --: Férjek papucsban. MSz, 1961. november 19. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1961. november 7.

A Nyelvművelő Egyesület előadásorozatában dr. Kovács Kálmán előadást tartott a készűlű szerbhorrűt–magyar nagyszűtárrűl.¹

1. Az előadás rűvidített szűvegűt lásd *Hid*, 1961. 12. 1057–1065.

1961. november 9.

A Forum Kiadói Tanácsa (Nagy József elnök, Zsáki József, dr. Gyetvai Károly, Kelemen Mátyás, Argyelán István, B. Szabó György, Dévics Imre, Olajos Mihály, Nenad Savić, Farkas Nándor, Vébel Lajos) a Forum irodalompolitikájárrűl tárgyalva megállapította, hogy „elavult keretek kűtik gűzsba új utakra kívánkűzű irodalmi életűnkűt”, és támogatta azt a tűrekvűst, hogy „az egyes publikáűiűkűrű tűműrűlű, hasonlű irodalmi nűzeteket vallű írűk teljes műrtűkben élvezhessűk a kűzvetlen demokráűiával egyűtt járű autonűmiát irodalmi űgeik intűzűsűben”. Az ott kialakított álláspontok eredműnyekűnt már a kűvetkűzű hűnapban, 1961. december 3-án elindult a *Magyar Szű* mellűklete, a *Kilátű*, amely eleinte az akkor 58 000 pűldányban megjelenű vasárrűpi lapban jelent meg, és az *Ifjűsáű* művűsűeti és kritikai mellűklete, a *Symposion*, amely kűsűbűb átalakult (> 1965. január 15.) folyűirátű [*Űj Symposion*].¹

1. Kalapis Zoltán: A *Magyar Szű* űvei, űvtizedei. *A Magyar Szű 1989. űvi Naptára*. Űjvidűk, 1988, 120.

1961. november 10.

Herceg János írta *A magyar írás szolgálata* címmel az Újvidéki Rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában: „Hivatalos helyről régen érte olyan megbecsülés a vajdasági magyar irodalmat, mint néhány hét előtt, amikor a tartományi főváros az Októberi Díjak egyikét Majtényi Mihálynak ítélte oda. Nem maga a díj és az összeg nagysága a jelentős, hanem a hely, ahonnan jött a figyelem, amely ebben az esetben többek között egy vajdasági magyar író felé fordult. Húszegynéhány évvel ezelőtt a kisebbségi író nem várhatott hivatalos elismerést, örült, ha élni és írni hagyták, ha zavartalanul terjeszthette saját költségén kiadott könyvét. Akkoriban bele kellett törődnie, hogy másodrangú polgár, rendőrileg nyilvántartott személy, aki pusztán azzal a ténnyel, hogy magyarul írt, a merénylőhöz hasonlított, aki az uralkodó nemzet érdekeit veszélyezteti [...] Most viszont, hogy több mint másfél évtizede könyveink s lapjaink társadalmi hozzájárulással jelennek meg, hogy a magyar író a szocialista társadalmi rendben polgárjogot és teljes egyenjogúságot kapott, hogy népéhez szólni nemcsak joga, de kötelessége is, valóban úgy tűnik, mintha ezzel minden megoldódott volna, s a nemzeti kérdés lekerült volna a napirendről [...] Irodalmi téren viszont mintha mégis kicsit bezárkóztunk volna az utóbbi években az anyanyelv számunkra egyetlen létező, s olykor áttörhetetlennek tűnő varázkörébe. Tíz-tizenkét évvel ezelőtt a vajdasági író munkái fővárosi lapokban is megjelentek, közlünk nem egynek szerbül, szlovénül, horvátul adták ki a könyveit, s az író már úgy érezte, hogy nem egy kisebbségi népcsoporthoz szól, hanem az egész ország soknyelvű olvasójához. Micsoda felemelő érzés volt a szűk vajdasági keretek közül kilépni az ország nyilvánossága elé, s abban a tudatban élni, hogy nemcsak a Tisza vidéki, a bánáti, bácskai vagy baranyai magyarnak tartozol felelősséggel, de munkáddal, művészetteddel egy sokkal nagyobb közösségnek, Jugoszláviának a szolgálatában állsz. S volt-e egy is

közöttünk, aki megtagadta volna ezt a nagyobb és népesebb közösséget? Volt-e valaki, aki továbbra is ragaszkodni akart volna egyedül a maga népe szolgálatához, aki a szocialista társadalom soknyelvűségében való feloldódás helyett a nemzeti öncélúsághoz kötötte volna magát? Nem volt ilyen vajdasági magyar író, mint ahogyan semmiféle nemzetben nincsen olyan művész, aki a nagyobb és szabadabb kifejezési lehetőségekről lemondana, s a kötöttséget választaná, a bezárkózást, a magányt. Mondom, néhány évvel ezelőtt lassan elmaradtak a magyar versek és novellák a szerb, horvát és szlovén lapokból, könyveinket hiába keresné valaki fordításban a belgrádi könyvkereskedések kirakataiban, ugyanakkor viszont itt, a Vajdaságban sohse látott lombosodásnak indult a magyar könyvkiadás. És ennek ellenére az a veszély fenyegeti a vajdasági magyar irodalmat, hogy végzetesen elmerül a provincializmusba, mert a szellemi élet szélesebb áramköre helyett be kell érnie a helyi adottságokkal.”

1961. november 11.

Zentán a Munkásegyetemen leleplezték Molnár Péter mellszobrát, Matija Vuković munkáját.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1961. november 17.

Az MSZMP Központi Bizottságának az SZKP XXII. kongresszusának jelentőségéről hozott határozata szükségesnek érezte hangsúlyozni, hogy „A XXII. kongresszus egyaránt elítélte a szociáldemokrata pártok jobboldali nézeteit, a Jugoszláv Kommunista Szövetsége programjában megtestesülő revizionista nézeteket, valamint a marx–lenini tanításokat eltorzító, dogmatikus nézeteket.”¹

Az újvidéki Ifjúsági Tribün szalonjában megnyílt B. Szabó György rajzainak kiállítása.²

1. *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1956–1962*. Budapest, 1964, Kossuth Könyvkiadó, 508. – 2. *Ostvareni program rada Tribine mladih u Novom Sadu tokom u 1960 i tokom 1961 godine*. Kézirat.

1961. november 18.

Végel Lászlónak, az Ifjúsági Tribün szerkesztőjének levele: „A Novi Sad-i Ifjúsági Tribün pénteken, 24-én vitát rendez az amatőrizmusról, a magyar nyelvű amatőrszínházak helyzetéről Vajdaságban. Az Önök színházának egy képviselőjét is meghívjuk erre a tanácskozásra, amely pénteken este 7 órakor kezdődik az Ifjúsági Tribün tárlattermében. Kérjük, értesítsenek bennünket jövetelükről vagy esetleges elmaradásukról. Az útiköltséget az Ifjúsági Tribün szerkesztősége fedezi.” Nincs adat arról, hogy sor került-e a vitára.

1961. november 24.

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Igazán köszönöm két levelét, melyben informál bennünket a novi-sadi [Novi Sad, Újvidék] lehetőségekről. Kitűnő dolog lenne ha sikerülne megvalósítani mind az előadásorozat tervét, mind pedig a Hídban való közléseket. Ami az előadásokat illeti: azt kéri tőlem, hogy tegyek erre nézve javaslatot. A helyzet ismeretében én inkább arra szeretném kérni, hogy Ön mondja meg nekünk teljesen nyugodtan és őszintén, kik azok, akiket az *I.U.* [*Irodalmi Újság*] körüli barátainkból jónak és helyesnek látna egy ilyen előadásorozat megtartására. Azt hiszem nem kell mondanom, hogy milyen, politikai problémák kerülnek felszínre egy-egy olyan névvel kapcsolatban, mint pl. az enyém, vagy Méray Tibor barátomé, nem jugoszláv, hanem magyar oldalról. Mi jugoszláv barátainkkal igazán kitűnően megértettük egymást, amikor elhagytuk Magyarországot és hetekig Belgrádban időztünk. De lehetséges, hogy e körül vannak problémák, s lehetséges, hogy más felmerülő nevek is okoznak ilyesfajta gondot. Ezért még egyszer arra kérném, legalább tájékoztató javaslatot tegyen nekünk erre vonatkozóan. Ami a költségeket illeti: ha erre nagyon nagy szükség van, esetleg néhányan mi tudnánk útra szerezni hozzájárulást, de persze, ha ez másként elintézhető, annál jobb. Ha meg-

kapom Öntől a tájékoztatást, azonnal válaszolni fogok egy részletesebb és konkrétabb javaslattal. Ugyancsak írni fogok Major Nándornak is és megkérdezem tőle, hogy milyen írásokra tartana igényt, s persze küldeni is fogunk, mihelyst lehetséges. Azt hiszem elképzelhető, hogy milyen sokat jelentene számunkra, ha a *Híd*ban megjelenhetnének írásaink. Egyébként Steinitz Tiborral összeköttetésben állok és remélem, hogy hamarosan megállapodásra is jutunk egyes angol és licencia regények lefordítása kérdésében. Halom Truglytól, hogy lassan nekilát a könyv fordításának és ennek igazán örülök. Nincs kétségem benne, hogy nagy siker lesz. Trugly egyébként azt írja nekem, hogy a kiadó valamiféle előszó félelmet kívánna a könyvhöz és ő azt javasolta, hogy én írjak előszót. Mondanom sem kell, hogy ez igen nagy megtiszteltetés lenne számomra (egyébként a Brüsszelben, a Nagy Imre Politikai és Tudományos Intézet három nyelven megjelenő folyóiratának januári számában nagyobb cikket írok a könyvről) de nem tudom, hogy sok okból helyes lenne-e, ha az előszót én írnám meg. Én azt hiszem ezt mindenféle udvariaskodás nélkül kell elintézni és ezért arra kérem, írja meg erről a véleményét, teljesen nyíltan.”¹

1. Sinkó Ervin levelezése II., 134.

1961. november 25.

A szabadkai Népszínház bemutatta Vujkovné Lippay Etelka *Fő a nyugalom* című vígjátékát (ősbemutató). Rendező: Garay Béla; segédrendező: Szabó István. A díszletet Mihajlo Dejanović, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Szabó István (Hajnal Péter), R. Fazekas Piri (Margit, a felesége), Tóth Janka és Dognár Ica (Vera, a leányuk), Nagy István (Tomi, a fiuk), Kobanec László (Tamás, Margit bátyja), Juhász Anna és Huszka Ica (Kata, a felesége), Barácius Zoltán (Sanyi). A 60 előadásnak összesen 19 399 nézője volt.¹

1. Kolozsi Tibor.: Bemutató lámpafénynél. V. Lippay Etelka vígjátéka a Népszínház műsorán. *7 Nap*, 1961. december 8. 8.; ba: *Fő a nyugalom*. Ősbemu-

tató Csantavéren. A suboticei Népszínház vendégszereplése. MSz, 1961. december 24. 8.; Gerold, Pastyik 1970.

1961. november 26.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün szerb szerkesztősége beszélgetést szervezett B. Szabó György képeiről.¹

1. *Ostvareni program rada Tribine mladih u Novom Sadu tokom u 1960 i tokom 1961 godine.* Kézirat.

1961. november 29.

A *Magyar Szó* közölte Sztáncsics András riportját, amelyben az Újvidéki Egyetem tanulmányírói pályázatán díjazott Bosnyák Istvánt, Mirnic Zsuzsannát, Crnjanski Mirjanát, Varga Józsefet és Satai Pált mutatta be.¹ > 1961. december 2.

1. Követendő példák. Találkozás a pályadíjnyertes egyetemi hallgatókkal. MSz, 1961. november 29. 13.

1961. december 2.

Fehér Gyula írta az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsorában*: „Igazán nem cifra szavakkal, hanem egyszerűen és az emberi értelmén keresztül hatva beszélt Sinkó Ervin arról, hogy miért is ünnepeljük November 29-ét, hogyan is ünnepeljük, mi is tulajdonképpen nekünk ez az ünnep. Ez volt a Novi Sad-i Egyetem ünnepséégének az első pontja. A mezőgazdasági fakultás nagytermében talán először találkoztak minden tanszék egyetemistái, minden tanszék tanárai és Novi Sad kiemelkedő közéleti munkásai, hogy megünnepeljék az egyetem fennállását, megerősödését és november 29-ét. Sinkó Ervin szavai után az egyetemisták és a Svetozar Marković kultúregyesület [Svetozar Marković Szerb Kultúrör] műkedvelői adtak elő alkalmi műsort. A harmadik részt várták legizgatottabban az egyetemisták. Ebben került sor a Novemberi Díjak kiosztására és a legjobb egyetemisták megjutalmazására. Minden fakultás hallgatói szurkoltak, hogy az ő fakultásuk kapjon több díjat. El kell mondanom, hogy én a filozófiai tanszéknek szurkoltam és méghozzá jó eredménnyel, mert ők kaptak legtöbb jutalmat,

tizenkettőt, és a Novemberi Díjkból is kiválogatták a javát. Úgy látszik, ők is írtak legtöbben a pályázatra. Nagyon érdekes és említésre méltó az első díjat nyert Bosnyák István munkája, aki a *Híd* irodalmi és társadalmi folyóirat háború előtti számainak jelentőségét tárgyalta.”

Jankovics Ilona a *Délutáni híradóban* beszámolt arról, hogy „Ma ülést tartott a Tartományi Oktatásfejlesztő Központ vezetősége. Egyike volt ez azoknak a megbeszéléseknek, amelyeken előkészítik a nevelőkáder továbbképzését szolgáló szemináriumokat. Most a kisebbségi elemi iskolák történelem szakos tanárait érdeklő szemináriumot tervezik. Tudvalevő, hogy a kisebbségi iskolák tananyagán történelemből némi változtatást eszközöltek, bővítették úgy, hogy nagyobb helyet kapott a nemzeti történelem is. Az oktatómunka folyamán felmerülő problémák, tankönyvhiány és egyebek nehézségek elé állítják a nevelőket. A februárban Karlovcin tartandó kéthetes szemináriumon ezeken a nehézségeken kívánják átsegíteni a pedagógusokat.”

1961. december 3.

Megindult a *Magyar Szó Kilátó* című melléklete. Első szerkesztője Vukovics Géza volt.¹ > 1961. november 9.

1. Kalapis Zoltán: *A Magyar Szó évei, évtizedei. A Magyar Szó 1989. évi Naptára.* Újvidék, 1988, 120.; Kalapis Zoltán: Sajtótörténetünk fejezetei. In Vukovics Géza, Kalapis Zoltán összeáll.: *Újságírók kézikönyve.* Újvidék, 1989, Forum, 105.

1961. december 4.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Belgrádban ma megkezdődött a nemzeti kisebbségek helyzetét vitató Jugoszláv–Olasz Vegyes Bizottság nyolcadik rendes ülészsaka. Hazánk küldöttségét Mitija Vošnjak meghatalmazott miniszter, az olasz delegációt pedig Manlio Castronuovo meghatalmazott miniszter vezeti.”

1961. december 5.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Kállai Gyula, a magyar kormány alelnöke tegnap fogadta a nyugat-európai hírügynökségek és lapok képviselőinek csoportját és válaszolt kérdéseikre. Válaszaiban érintette Jugoszláviát is. Az egyik nyugati újságírónak arra a kérdésére, vajon Jugoszlávia a kommunista világmozgalom tagjának tekinthető-e, azt válaszolta, hogy Jugoszláviában szocialista társadalmi rendszert építenek, de – Kállai szavai szerint – a jugoszláv hivatalos politika revizionista, és ezért nem tekinthető a kommunista világmozgalom tagjának. A magyar kormány alelnöke hozzátette, hogy Magyarország és Jugoszlávia együttműködik sok nemzetközi kérdésben, valamint a kölcsönös kapcsolatok területén.”

1961. december 6.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban közölte: „A subotikai Népszínház nagytermében tegnap került sor az 1961 ifjúsága könnyűzene-fesztivál záróhangversenyére. A fiatal zeneszerzők műveit az ezerfőnyi közönség nagy tetszéssel fogadta. A döntőbe jutott öt zeneszerző műveit a záróesten ismét előadták, hogy a zsűri meghozhassa a végleges döntést. A bírálóbizottság Kovács Kornél subotikai származású zeneakadémiai hallgató *Mosolyogj rám* című táncdalának ítélte oda az első díjat. A második díj ugyancsak Suboticán maradt: Lévai Szilveszter zeneakadémiai hallgató érdemelte ki *Boldogság csillaga* című szerzeményével. A harmadik díjat a szarajevói Vlado Juričić és Živko Jančić kapta az *Elmúlt a nyár* című táncdaláért. A közönség díja Urai Lajosé lett, aki *Mackó* című szerzeményével nagy sikert ért el.”

1961. december 8.

Az Újvidéki Rádióban Lévay Endre Szabadkáról jelentette, hogy „A Nyelvművelők Egyesülete, a magyar irodalom szakos tanárok, írók és újságírók már hetek óta vitáznak az új magyar helyesírási szabályzat jugoszláv függelékéről (> 1961.

október 16.; > 1961. október 24.), amely főrészt a jugoszláv tulajdonnevek új írásmódját határozza meg. A Nyelvművelők Egyesülete kezdeményezésére a subotikai Népegyetem ezzel a kérdéssel kapcsolatban ma este nyilvános vitát szervez a Művelődési Központ klubhelyiségében. A vitára a Nyelvművelők Egyesülete részéről Suboticára érkezik Ágoston Mihály, a Novi Sad-i Bölcsészeti Kar tanársegéde, Keck Zsigmond, a *Magyar Szó* lektora és doktor Kovács Kálmán, a szerb–magyar nagyszótár szerkesztőségének tagja. A vitára meghívták a subotikai magyar irodalom szakos tanárokat, az írókat, újságírókat, a Népszínház rendezőjét, dramaturgját, színészeit, valamint több közéleti és kultúrmunkást”.

A *Magyar Szó* közölte: „Az Ifjúsági Tribün ma este 7 órakor megtartja szokásos péntek esti rendezvényét. A vitaesten igen érdekes témához nyúlnak. Bírósági tárgyalás formájában bírálják az *Ifjúság* című hetilapot. A rendezvény címe: *Koravének lapja*. A vád alapja, hogy az újság nem a vérbeli, igazi fiatalok sajtószerve, nem az ő számukra íródik, hanem inkább a túl higgadt, túl fegyelmezett koravéneknek, akiknek lelke szinte már konzerválódásnak indult, és még csak tévedésből sem képesek kirúgni a hámból – mondja a vádirat. A tárgyalásra »beidézett« tanúkon kívül a közönség közül is szólhatnak fel tanúk, de kizárólag a vád, illetve a védelem mellett.”¹ A plakát még úgy hirdette, hogy „Fellépnek: Bogdánfi Sándor, dr. Gyetvai Károly, Kiss István és még sokan mások”, Bogdánfi Sándor azonban ebből kimaradt. (> 1961. december 13.) A bíró szerepét dr. Gyetvai Károly, a Jogi Kar dékánhelyettese töltötte be, a védő dr. Sztáncsics András, az ügyész Kiss István volt, mindketten újságírók. Esküdtek: Girizd László, a *Jópajtás* [Jó Pajtás] főszerkesztője, Kaszás József tanár, Papp Imre, az Újvidéki Rádió ifjúsági műsorának szerkesztője és Pósa Rózsa újságíró.²

1. „Koravének lapja”. Bírósági tárgyalás az Ifjúsági Tribünön. MSZ, 1961. december 8. – 2. Kiss István:

Koravének lapja? Bírósági tárgyalás a noviszádi Ifjú-sági Tribünön. Vádlott: az *Ifjúság* c. hetilap. *Ifjúság*, 1961. december 14.

1961. december 9.

Zágor György főosztályvezető levele a belgrádi magyar nagykövetségnek: „az újvidéki fasiszta vérengzés 20. évfordulójával kapcsolatban tett javaslatával (> 1961. augusztus 7.) vezető szerveink foglalkoztak és olyan értelmű döntést hoztak, hogy a közös akció nem látszik szükségesnek, de ugyanakkor határozatban rögzítette le, hogy sajtónk az évforduló alkalmából közöljön néhány cikket. E határozat értelmében sajtó vonalunkon jelenleg folyik a kérdés előkészítése. Ahhoz azonban, hogy sajtóakciónk elérje célját, szükséges lenne közelebbit ismerni arra vonatkozóan, hogy a jugoszlávok milyen méretűre tervezik a megemlékezést; helységenként külön-külön kívánnak-e foglalkozni az eseményekkel – kezdve a horthy-fasiszták január 4-i Zsablja-i tömegmészárlásával, – vagy pedig a január 21–23-i újvidéki vérengzésre szándékozzák-e koncentrálni egész vajdasági akciójukat. Kérjük ezért a nagykövetséget, hogy helyes álláspontunk kialakítása érdekében és sajtónk helyes informálása céljából a tudomására jutó értesítéseket folyamatosan jelentse.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-27g-005899-1961.

1961. december 11.

A Budapesti Fővárosi Tanács VB-küldöttsége Veres József vezetésével egyhetes látogatásra Jugoszláviába érkezett Belgrád Népbizottsága elnökének 1960. évi látogatása viszonzásképpen. Ennek során meglátogatta Zágrábot is, s 1962 elején meghívta a Zágrábi Városi Tanács elnökét, aki azonban a meghívás teljesítése elől kitért. A belgrádi tanácselnök a meghívást elfogadta, s az általa vezetett küldöttség > 1962. június 6–13-ig Budapesten tartózkodott.¹

Szirmai Károly levele Ivan Horovicnak: „Kedves Uram! Amikor utoljára találkoztunk, megkérdeztem Önt, hogy át tudná-e dolgozni néhány

problematikus és párbeszédes írást – rövidebb hangjáték formájában – a rádió számára. E célból elküldtettem az Ön címére a *Híd* ily írást tartalmazó májusi számát. Szeretném tudni, hogy megkapta-e, hozzájutott-e elolvasásához, s alkalmasnak találja-e hangjátékká való átdolgozásra? Az elbeszélés címe: *Posvány*. Ezenfelül még 2-3 szinte elejétől végig párbeszédes írást küldéné el Önnek. Egyiknek tárgya sem elcsépett, s a hallgatóságot is föltétlenül érdekelni fogja. Szíves sürgős válaszát kérve, íróársi üdvözléssel szívélyesen köszönti.”²

1. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-11-1962. – 2. Kézirat.

1961. december 13.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában* Lévay Endre arról számolt be, hogy „Az utóbbi esztendőben falvainkban egymás után születnek az apró üzemek nagyobbára a fiatal munkások és a kisiparosok összefogásából, hogy az egyéni termelés helyett a közösségi termelésnek nyisson utat. Így alakult meg pár esztendővel ezelőtt Csantavéren a Virág Balázs asztalosüzem. Hat kisiparos volt a kezdeményezője [...] Ma már nem kevesebb mint száz munkással dolgozik [...] Nemcsak azért fiatal, mert mindössze öt esztendővel ezelőtt született, hanem azért is, mert dolgozói átlag 24-25 éves emberek”. Azt is közölte, hogy „A subotikai írók irodalmi élőújúsága, az *Életjel* decemberi száma a népi élet ünnepnapjait mutatja be [...] A bevezetőt Urbán János tartja *A népi ünnepek és ünnepi munkásszokások* címmel. Brindza Károly a hagyományos munkásbálakról emlékezik meg, Burkus Valéria *Fosztóka* címmel tart fölolvast, Csépe Imre az aratóünnepségekről ad eredeti képet a hallgatóságnak, Kuti Gyula az alapköletételről beszél, Majtényi Mihály mint vendégelőadó ezúttal a *Májusfa* című színes és hangulatos írását olvassa föl, Balint Vujkov subotikai horvát író, a bunyevác népmesék neves gyűjtője és földolgozója a banyakemence melletti darvadozásról emlékezik meg [...] december 18-

án este hét órai kezdettel a Suboticei Zeneiskola kamaratermében”.

Ugyanott Jankovics Ilona elmondta, hogy „Zomborban pedagógiai központ épül. Legalábbis így nevezik a helybeliek azt az épülőfélben lévő tömböt, ahol a tanítóképző talál majd otthonra, és ma már a gyakorlóiskola működik. Két épület készen áll, de a tervezett internátus meg a nevelők számára építendő lakóház is csak az elképzelésekben él, mert úgy mondják, Zombor kiürítette pénztárcáját, és máshonnan nemigen várhat támogatást.”

A *Magyar Szóban* Sztáncsics András így tudósított az Ifjúsági Tribünön > **1961. december 8-án** megrendezett bírósági tárgyalásról: „Egy kis cáfolattal kezdődött: az utolsó helyig megtelt a Novi Sad-i Ifjúsági Tribün terme, még az állóhelyek is. – Mégiscsak jelent valamit az ifjúság *Ifjúság* nevű hetilapja, ha már ennyien eljöttek a tárgyalásra – szolt egy derülátó. – Sokakat a rossz máj hozott ide – igyekezett csökkenteni a tények jelentőségét egy rosszmájú. – Azért jöttek el, mert várnak valamit a hetilaptól és ettől a tárgyalástól; azt, hogy a jövőben az *Ifjúság* több lesz, mint eddig. Amikor az ötös tanács bevonult a terembe és elfoglalta helyét a bírósági emelvényen, valóban az volt a benyomásunk, hogy főbenjáró bűnért helyeztek valakit vád alá, és most igazi bírósági tárgyalás kezdődik. A jelenet hűségéhez mindenképpen hozzájárult dr. Gyetvai Károlynak, a jogi kar prodékánjának, ebben az esetben a »bíróság« elnökének méltóságteljes magatartása [...] A vádirat megfogalmazója és a vád képviselője Kiss István a »kritikus« időszakban maga is társszerkesztője volt az *Ifjúságnak*, még-hozzá néhány olyan rovatért felelős, amelyeket a vádirat súlyosan terhelt. Így lett a vádirat az önbírálatnak, jassznyelven a samukritikának, briliáns példánya. A védelmet e sorok írója látta el, mint a hivatalból kirendelt, »megkeresett« ügyvéd, mivel Bogdánfi Sándort az isisász ágyhoz kötötte [...] Az enyhe és feltételes ítélet mégsem

tulajdonítható kizárólag magasröptű szónoki nyögdecselésének, hanem inkább a vádirat ziláltságának és nem utolsósorban a bíróság jóindulatának, amely kíméletesen bánt a serdülőkorban lévő, rövidnadrágot viselő és esetleg még sokat ígérő vádlottal. És habár a vád több pontja beigazolódott, a bíróság eltekintett a kiskorúak javítóintézetbe való utalásától.”¹

1. Dr. Sztáncsics András: *Lagymatagok lapja? Az Ifjúság a vádlottak padján. Vitaest a noviszádi Tribünön.* MSz, 1961. december 13. 9.

1961. december 14.

Aczél Tamás Sinkó Ervinnek: „Azt hiszem mondanom sem kell, mennyire jól esik nekem és valamennyünknek tudni azt hogy számíthatunk barátságukra és segítségükre. Igazán kitűnő lenne, ha sikerülne megvalósítani mind az egyetemi előadássorozatot, mind pedig a *Hid*-dal való együttműködést, aminek úgylátszik most már nem lesznek nagyobb akadályai. Én még a napokban írok Major Nándornak, felvetem neki azt az ötletet, nem lenne-e helyes, ha általam keresztül teremtenék meg a kapcsolatot többi barátainkkal. Ez időt is, fáradságot is megtekinthet és én amúgyis érintkezésben vagyok mindazokkal, akik ebben az összefüggésben számításba jöhetnek. Természetes, hogy nem akarunk semmiféle politikai polémiát folytatni a mai magyar rendszerrel és hogy ilyesmink semmi értelme nem lenne, azt is pontosan tudjuk. Én a magam részéről fel szeretném vetni az ötletet hogy esetleg írnék rendszeresen, mondjuk negyedévenként egyszer egy nagyobb valamiféle »kulturális riportot« az itteni eseményekről, könyvekről,ínházról, filmről, vitákról, s általában mindarról, ami gondolom, érdekelné a jugoszláviai magyarokat. Ha nem is lenne nevezhető ez a formula valamiféle »állandó levelezőnek«, de mindenképpen hasonló funkciót tölthetne be, ha erre persze igényt tart a *Hid*. Méray például hasonló feladatra vállalkozhatnék Párisból, de ezenkívül természetesen íránk verset, vagy no-

vellát, vagy adnánk talán regényrészletet is [...] Nem tudom mit ért Steinitz azon, hogy tőlem vár választ, én részletesen válaszoltam neki legutóbbi levelére, lehetséges azonban, hogy nem kapta meg, mindenesetre újból írni fogok neki, mert a fordításokat, melyeket ő ajánl, én is, barátaim is, szívesen vállalnánk. De hát ez majd kialakul. Az előadássorozat tervére vonatkozóan: én megpróbálok az elkövetkezendő néhány hétben összeállítani egy többé-kevésbé érdemleges tervezetet s azt el fogom küldeni, hogy megtárgyalhassuk.”¹
> 1962. július 10.; > 1962. augusztus 1.

1. Sinkó Ervin levelezése II., 136., 153.

1961. december 17.

A zentai kiállítási teremben megnyílt az adai szőnyegszövő telep faliszőnyegeinek kiállítása, amelynek december 26-ig 3661 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1961. december 19.

Florica Ștefan riportja az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Két évvel ezelőtt a Novi Sad-i Bölcsészeti Karon megalakult a Magyar Tanszék – nem csupán a magyar kisebbség természetes jogának igazolásaképpen, hanem mint egy szükségszerű fórum a kisebbség és az egész jugoszláv művelődés szempontjából – elsősorban a tanügyi és művelődési káder kiképzésére. Ma a magyar tanszéknek 71 rendes és 148 távhallgatója van, az utóbbiak jó része a Suboticei Távhallgató Központhoz tartozik. Hogy a Magyar Tanszékről közelebbi információkat is halljunk, Đorđe Radojčićhoz, a Bölcsészeti Kar dékánjához fordultunk. – Minden hízelgés nélkül elmondhatom, hogy a Magyar Tanszék körülményeinkhez mérten a legjobban működő tanszékeink egyike, hallgatói a legszorgalmasabbak – mondotta Đorđe Radojčić. Ez természetes is, mert ezeknek a fiataloknak és öregeknek első ízben nyílik alkalmuk, hogy hazájukban anyanyelvükön szerezzenek egyetemi képesítést. Ami a munkafeltételeket illeti, a Magyar Tanszék akkor alakítottuk

meg, amikor már karunkon különben is szűkös helyiségviszonyok uralkodtak [...] – Úgy tudjuk, hogy a rendelet huszonegyedik cikkelye értelmében a tanszék hallgatói rövidített idő alatt is vizsgázhatnak. Milyen esetekben alkalmazzák, és hány hallgató kívánja ennek a cikkelynek az alkalmazását? – Ennek a rendeletnek az értelmében a kiváló képességű és tehetségű hallgatóknak joguk van soron kívül vizsgázni. A Magyar Tanszéken hat ilyen hallgatónk van. Rendelkezés szerint nem lehet nyolcasnál alacsonyabb osztályzatuk egy tárgyból sem. Eddig egyetlen hallgatónk, Dávid András élt ezzel a jogával, és a napokban diplomált a Magyar Tanszéken. Mivel Dávid András a tanszék első diplomált hallgatója, ünnepléses keretek között nyújtjuk át a diplomát, mert ez számottevő esemény nemcsak a mi karunk, hanem a széles jugoszláv nyilvánosság számára is. Ezután dr. Penavin Olga professzorhoz fordultunk, hogy a Suboticei Távhallgató Központ munkájáról tájékoztasson bennünket. Subotícán a Távhallgató Központ a tanügyi szervek és a hallgatók közös kívánságára alakult. Az előadás itt sűrített formában folyik. Ez idáig kétszer voltunk náluk [...] A központ hallgatóival dr. Ivić Pavle, B. Szabó György és Bori Imre foglalkozik [...] Mindemellert fejlődő tanszékünk igényei egy hungarológiai intézet szükségessége felé mutatnak.”

1961. december 20.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban: „A Suboticei Járási Közművelődési Tanács az előre elkészített elemzések alapján foglalkozott az iskolahálózat fejlődésének jelenlegi helyzetével és azokkal a tervekkel, amelyek ezen a téren a járás egész területén kibontakozásban vannak [...] A járás területén 109 kisebb település van, ahol nem működik a teljes elemi iskola. Ezek közül hatvan helyen a gyerekek a jelen körülmények között nem fejezhetik be elemi iskolai tanulmányaikat, mert olyan távolságra vannak a legközelebbi nyolcosztályos elemi iskolától, hogy az számukra

télvíz idején megközelíthetetlen. Jelenleg az a helyzet a járásban, hogy az elemi iskolák mintegy 5000 tanulója közül 4164 járja végig a nyolcosztályos iskolát, vagyis a tanulók 83,5 százaléka. Az iskolahálózat fejlesztési programja viszont azt irányozza elő, hogy 1965-ig [...] a végzettek száma 92 százalékra emelkedik [...] Öt esztendő alatt egymilliárd 148 millió dinárt fordítanak az iskolahálózat fejlesztésére.”

1961. december 21.

Az *Ifjúság* című hetilapban megjelent a *Symposium* című kétoldalas rovat első száma. Elsősorban a Magyar Tanszék egyetemistái hozták létre az Ifjúsági Tribünön való néhány fellépés után. Szerkesztője Bosnyák István volt. > **1962. november 17.;** > **1963. január 1.**

„Miután egy »sajátos és koherens alkotói program kialakítására törekvő fiatal magyar író-csoport« (Bányai János, Domonkos István, Fehér Kálmán, Koncz István és Tolnai Ottó) »az *Ifjúság* című hetilapban önálló szerkesztésű, két nagy újságoldalnyi terjedelmű irodalmi rovatot eszközöl ki magának (a lap új főszerkesztőjétől, Varga Lászlótól, s közvetve a Forum Lapkiadó és Nyomdaipari Vállalat akkori igazgatójától, Farkas Nándortól)«, megjelent a *Symposium* című irodalmi rovat (> **1963. január 1-jétől** művészeti és kritikai melléklet) első száma: »programcikk nélkül, Tolnai Ottó és Bányai János egy-egy esszéjével és egy aláírás nélküli (Bányai tollából származó, Dušan Matić szerb író új könyvét ismertető) recenzióval. S Balázs Gábor rajzával és Ács József egyik műalkotásának reprodukciójával«. Tolnai *Első esszéjében* »mindössze az alapcél és az annak követését szolgáló műfaji eszközt határozza meg tételesen [...] Az intellektualizmus programszerű kiteljesítésének műfaji alapeszközeként [...] az esszét nevezi meg«, amely »pikáns előétel az irodalom gazdag bankettjén«.»²¹

„Első 42 számát (1961. december 21. – 1962. december 20.) Tolnai Ottó szerkesztette, a 43.

számtól a 78. számig (1963. január 1. – 1964. szeptember 24.) pedig Bosnyák István. A *Symposium*-ba mintegy 60 szerző írt, fordított, s csaknem ugyanannyi képzőművész, grafikus jelentkezett alkotásaival. Kezdetben két, három, öt, végül hat oldalon jelent meg. Eleinte hetenként, majd kéthetenként jelentkezett (nyáron, június vége és szeptember eleje között szünetelt).»²²

1. Bosnyák 2003, 11., 63.– 2. Németh Ferenc: Irodalom és irodalompolitika az *Ifjúság* című lapban 1945–1964. *Tanulmányok*, 41.

1961. december 22.

Aladics János az Újvidéki Rádióban közölte: „Ma és holnap Novi Sadon vendégszerepel a suboticei Népszínház magyar nyelvű együttese. Ma délután és este előadják Max Frisch ismert svájci író *Biedermann és a gyújtogatók* című tragikomédiáját Virág Mihály rendezésében. Holnap este Vereczkey Zoltán és Lukács Lóránt *Férjek papucsban* című nagysikerű vígjátékával lépnek fel. A darabot Pataki László rendezte. Mindkét előadást a Novi Sad-i szerb népszínházban tartják.”

1961. december 23.

Végel László *Szombati írása* az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsorában*: „Ezen a héten tartották meg a Népi Ifjúság Novi Sad-i városi vezetőségének évi közgyűlését. A közgyűlés központi kérdése az eszmei-politikai nevelés volt. Az adatokat a közgyűlés hivatalos anyagából vettem. Az egyik gimnázium igazgatóhelyettese ezeket mondta az egyik autóútról visszatérő kislánynak: »Előbb építsd ki magad, aztán az országot«. Nem szándékozom most tudományos alapon elemezni, hogy ez a kijelentés antidiialektikus, hisz építenünk kell ezt az országot, mert mi építjük az országot, az ország épít minket. És nagyon örvendetes az a tény, hogy egyre többen mennek az autóútra, ebbe a hatalmas iskolába, függetlenül attól, hogy ki mit mond. De azért az illető igazgatóhelyettes körülnézhetne szocialista lelkiismeretében!

Aztán itt van egy másik eset. A Novi Sad-i filozófia, történelem és alkotmánytan szakosoknak csak 20 százaléka tagja a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek. Ezek az adatok – bár nem tartom őket semmi esetre sem általánosnak – bizonyos fókig megmagyarázzák, miért marad el gyakran az aktívákban a fejlett eszmei-politikai munka.”

A műsorban Hegyi Béla közölte: „Az Ifjúsági Tribün pályázatot írt ki irodalmi és kritikai művekre [...] A bírálóbizottság összetétele: Burány Nándor, Gerold László, Juhász Mihály, Konc József és Major Nándor – a bírálóbizottság elnöke. Figyelembe jöhetnek azok a művek is, amelyek ebben az évben megjelentek a sajtó hasábjain.”

1961. december 26.

Temerinben megnyitották és megáldották az újonnan felépült telepi kápolnát.¹

1. Vondra, 45.

1961. december 28.

Sor került a letenye-čakoveci [Čakovec, Csáktornya] közösen épített közúti határhíd műszaki átadására, és ezzel egy új határforgalmi pont létrehozására.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4b-004789-11-1962.

1961. december 29.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „átadták a forgalomnak a magyar–jugoszláv határon épült Mura-hidat. Az acélhíd jelentősen megrövidíti az utat Budapest és Rijeka között. Az építést a két ország közösen pénzelte.”

1961. december

A *Híd* 12. számának tartalma: Ivo Andrić: *Híd a Drinán* (Részlet. Ford. Csuka Zoltán); Sinkó Ervin: Batsányi János; Almási Tibor: *A jóság öt világrésze*; Gál László: *A fej nélküli ember*; Németh István: *Lent a gödörben*; Foky István versei; Szirmai Károly: *Borzalomsikoly*; Hornyik György: *Hideg őszi éjszakák*; Dési Ábel: *Versek*; Dr. Kovács Kálmán: *Készül a szerb-*

horvát–magyar nagyszótár; Torma Dénes [Major Nándor]: *Sancta simplicitas*; Tomán László: *Körutazás szavakkal (Sveta Lukié)*; Ivan Ivanji: *A német költészet 1945 után. Egy jelentős antológia alkalmából* (Ford. Kollin József); *Krónika; Jegyzetek*. Benes József rajzai.

Torma Dénes [Major Nándor] *Sancta simplicitas* című reflexiójában reagált E. Fehér Pálnak a *Kortárs* > 1961. szeptemberi számában közzétett, Sinkó Ervin *Egy regény regénye* című könyvét érintő megjegyzésére: „E. Fehér Pál egy zárójelbe tett mondatban, egy oldalvágással le akarja döfni a Novi Sad-i Forum kiadásában megjelent *Egy regény regénye* című könyvet is, Sinkó Ervin naplójegyzeteinek két kötetét [...] elsikkasztott mindent, csupán Romain Rolland »félmondatait«, az »ellenőrizhetetlen egykorú kinyilatkoztatásokat« s az »önlegült dicsőséget« hagyta meg [...] száradjon a lelkén mindaz, amit e könyvről elhallgatott.”

1961

Az év folyamán megjelent könyvek:¹

Vajdasági magyar szerzők magyarul: *Adalékok Zenta könyvtárelételek történetéhez* (Az adatokat összegyűjtötte Erdélyi István és Katona Pál. Zentai Füzetek); Bányai János: *Álarc felett a nyári nap* (Elbeszélések. Forum); Bogdánfi Sándor: *Anagy kaland* (Ifjúsági regény. Forum);² Csáth Géza: *Trepov a boncolóasztalon*; *Mariska az anyjánál*; *A vörös Eszti*; *Anyagyilkosság* (In: *Magyar elbeszélők*. Válogatta Illés Endre. Budapest, 1961 Szépirodalmi);³ Csépe Imre: *Termő porban* (Versek. Forum); Deák András: *Éhes asszonyok* (Elbeszélések. Forum); Deák Ferenc: *Requiem* (Elbeszélések. Forum); Dési Ábel: *A remény elve* (Versek. Forum); Fehér Ferenc: *Az én nyuszim* (Forum)⁴; Gál László: *Ispiláng* (Versek. Forum); Huszár Zoltán: *Vakmeleg* (Versek. Forum); Katona Pál: *Dudás Gyula élete és munkássága* (Monográfia. Zentai Történelmi Levéltár); Kopeczky László: *Segítség, lopok* (Ifjúsági regény. Forum);⁵ Kopeczky László – Sáfrány

Imre: *Mire a teknősbéka odaér* (Regény. Forum); Kovács Sztrikó Zoltán: *A lábfülesek bolygóján. Csodálatos bukfencia* (Ifjúsági regények. Forum);⁶ Kvizimodo-Braun István: *Barátságos arcot kérek* (Humoreszkek. Forum); Majtényi Mihály: *A magunk nyomában* (Krónika. Forum); Munk Artúr: *Bácskai lakodalom* (Regény. Forum); Németh István: *Lepkelánc* (Forum);⁷ Sinkó Ervin: *Egy regény regénye I–II.* (Moszkvai naplójegyzetek 1935–1937. Forum); Sinkó Ervin: *Magyar irodalom* (Tanulmányok. Forum);⁸ Sulhóf József: *Csöpi* (Ifjúsági regény. Forum); Sulhóf József: *Csodagyémánt a gombócban* (Gyermekszínjátások Kiskönyvtára. Forum);⁹ Sulhóf József: *Galamb a viharban* (Gyermekszínjátások Kiskönyvtára. Forum);¹⁰ Szeli István: *Zenta írói* (Zenta);¹¹ Szeli István: *Egy versíró szocialista a század elején* (Tanulmány. Zentai Füzetek); Tóth Ferenc: *Ősztől tavaszig* (Versek. Forum); *Vajdasági ég alatt. A jugoszláviai magyar költészet antológiája* (Szerk. Bori Imre. Forum); Zákány Antal: *Varázslat* (Versek. Forum).

Vlaj Lajosnak „aki a szlovéniai magyarság első politikusa volt”, megjelent *Versek* című kötete, „a kibontakozó szlovéniai magyar irodalom első terméke”.¹²

Vajdasági magyar szerzők fordításban:

Géza Csáth: *Esther-la-Rousse.* ([A vörös Eszti] In Nouvelles Hongroises. Anthologie des XIXe et XXe Siècles. Collection UNESCO d'oeuvres representatives. Série européenne. Collection Melior 5., Paris, 1961, Seghers, 307–318. Gondozta: Aurélien Sauvageot. Előszó: Diószegi András).¹³

Délszláv szerzők magyar fordításban:¹⁴ *Az aranyhajú kislány* ([Jugoslovenske narodne pripovetke]. Vál. Kovács Zoltán. Ford. Csuka Zoltán. Budapest, Európa, 158. 4000 példány); Čopić, Branko: *Állatország lakói* (U svijetu medvjeda i leptirova); *Kandúr Marci kalandjai* (Doživljaji mačka Toše. Ford. Majtényi Mihály.

Forum, 124. 3000 példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Čopić, Branko: *Nikola Burszacs kalandjai* (Doživljaji Nikolettine Bursaća. Ford. Herceg János. Forum, 165. 1979 példány); Čopić, Branko: *A sasok korán felrepülnek* (Orlovi rano lete. Ford. Fehér Ferenc. Szabadka, Minerva, 246. 2500 példány); Čopić, Branko: *Partizán mesék* (Priče partizanke. Ford. Sárosi Károly. Szabadka, Minerva, 120. 2500 példány); Domanović, Radoje: *Kínlódia* (Stradija. Ford. Bogdánfi Sándor. Forum, 175. 800 példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Kosmač, Ciril: *Szép tavaszi nap* (Pomladni dan. Ford. Bodrits István. Újvidék–Budapest, Forum–Európa, 296. 3240 példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Kostić, Dušan: *Sutjeska* (Ford. Lévy Endre. Szabadka, Minerva, 208. 2030 példány); Lovrak, Mato: *Szűkrácska* (Ifjúsági regény. [Iskrica. Omladinski roman.] Forum. 6260 példány); Maksimović, Mitar: *A bőség országa* (Zemlja Dembelija. Ford. Gellér Tibor. Forum, 80. 1500 példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Marinković, Ranko: *Kezek* (Ruke. Ford. Borbély János. Forum, 285. 1350 példány [a jugoszláv–magyar közös kiadás keretében]); Matošec, Milivoj: *A lázadó robot* (Neposlušni robot. Ford. Gál László. Forum, 24. 3000 példány); Matošec, Milivoj: *A hajónapló titka* (Tragom broskog dnevnika. Ford. Fuderer Gyula. Forum, 228. 840 példány); Mikić, Radovan, Tušiak, Juraj, Sulhóf József: *Szökevények; A piros Mackó; Csodagyémánt a gombócban* (Ford. Bodrits István, Sesics Vera. Forum, 65. 555 példány); Nazor, Vladimir: *Gyermekek könyve* (Knjiga za decu. Ford. Dávid András. Minerva, Szabadka, 80. 2500 példány); Prežihov Voranc [Kuhar, Lovro]: *Földindulás* (Jamnica. Ford. Csuka Zoltán. Újvidék–Budapest, Forum–Európa, 446. 4000 példány); Samokovlija, Isak: *Hanka.* (Ford. Herceg János. Forum, 295. 804 példány); Seliškar, Tone: *Bajtársak* (Tovariši. Ford. Sárosi Károly. Szabadka, Minerva, 176. 2500 példány);

Stanković, Vasja V.: *Jánosbogár az ágon* (Svitak na grani. Gyermekszínmű a háború idejéből. Ford. Saffer Pál. Forum, 63. 430 példány); Šenoa, August: *Parasztlázadás* (Seljačka buna. Ford. Balázs Pál. Szabadka, 89. 2500 példány); Štefan, Florica: *Tetten ért bánat*. (Versek. Ford. Fehér Ferenc. Forum, 78. 345 példány); Zupan, Vitomil: *Túl ezereen, kétezeren* (Putovanje v tisočera mesta. Ford. Kopeczky László. Forum, 200. 1020 példány).

Magyar szerzők délszláv fordításban: Ady Endre: *Krv i zlato* (Vér és arany. Novi Sad, Forum. Kétnyelvű); Füst Milán: *Povijest moje žene* (A feleségem története. Zagreb, Naprijed); Gábor Andor: *Doktor Niko* (Doktor Senki. Novi Sad, Forum); Illyés Gyula: *Svet pustara* (A puszta népe. Novi Sad, Forum); Molnár Ferenc: *Dečaci Pavlove ulice* (A Pál utcai fiúk. Novi Sad, Bratstvo–jedinstvo); Radnóti Miklós: *Strmom stazom* (Meredek út. Novi Sad, Forum. Kétnyelvű).

A Forum Danilo Kiš fordításában szerbhorvát nyelvű válogatást jelentetett meg József Attila verseiből.¹⁵

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszaki kiadványok száma és átlagos példányszáma: 7 (113 700); *Dolgozók* (17 200), *7 Nap* (20 000),¹⁶ *Híd* (1000), *Jó Pajtás* (23 000), *Iffjúság* (6500), *Magyar Szó* (32 000; Kalapis¹⁷ 32 473, vasárnap 58 338, hétköznap 27 076), *Mézeskalács* (6000).¹⁸

Megindult a *Hétfői Magyar Szó*. Az ötvenes években létrejött *Sportújság* többéves megjelenés után átalakult *Képes Sportújsággá* (főszerkesztő Kovács András), majd a Progres Vállalat felszámolása után, 1961-ben egyesült a *Magyar Szó* sportrovatával és *Hétfői Magyar Szó* néven folytatta megjelenését Ruševljanin Hugo szerkesztésében. Amikor a *Magyar Szó* mindennapos megjelenése rendszeressé vált, a lap állandó hétfői mellékletévé alakult át *Sportvilág* címmel.¹⁹

A *Magyar Szó* bevezette *Mi újság Adán?* című, hetente egyszer egy oldalon megjelenő mellékletét (1961–1969). Ugyanebben az évben indult az 1966-ig megjelenő *Mi újság Moravicán?* című melléklet is.²⁰

A Jugoszláviai Baptista Egyházak Szövetségének kiadásában megjelent a *Lelkiélet* című időszaki kiadvány.²¹

Az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén – a tanszék fennállása óta elsőként – Dávid András egyetemi oklevelet szerzett.²²

1. Juhász 1973. (ha más forrás nincs feltüntetve). – 2. KNV73, 105. – 3. Dér 1977, 105. – 4. KNV73, 105. – 5. KNV73, 106. – 6. KNV73, 106. – 7. KNV73, 106. – 8. KNV73, 107. – 9. KNV73, 107. – 10. KNV73, 107. – 11. KNV73, 107. – 12. Bence Lajos: A megmaradás esélyei a Muravidéken. *Naptár 1994. A szlovéniai magyarok évkönyve*. Lendva, 1993, 48. – 13. Dér 1977, 113. – 14. *Književnost naroda Jugoslavije u Mađarskoj. Bibliografija 1945–1987*. Budimpešta, 1988, Udruženje izdavača i knjižara Mađarske. – 15. Kozocsa Sándor: *A magyar irodalom bibliográfiája 1961–1965*. Gondolat, Budapest, 1978, 568. – 16. *Pénteki találkozások* (1971, 74.) szerint 22 935. – 17. Kalapis 1994, 181. – 18. Stoković 1975. – 19. Kalapis 1994, 101. – 20. Kalapis 1994, 91.; *Tiszavidék 20. 1969–1989*. Zenta, 1989, Magyar Szó, 9. – 21. Stanojev, Bogdan T.: *150 godina novosadske štampe*. Katalógus. Novi Sad, 1976. – 22. Filozofski fakultet 1954–1984. Novi Sad, 1984, 200.